

WALTERIDA
JAVAANSCHÉ
LEGENDEN

S
7

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0772 2769

INGENVO OPTIMAEQVE SPEI
ADOLESCENTI

Adriano Humans

OB SINGVLAREM INDVSTRIAM FELICESQVE PROGRESSVS

HOC *primum* PRAEMIUM IN CLASSE

Mathematices prioris

AMPLISSIMI SEMINARIJ HAGEVELDENSIS RECTORES

DEDERVNT.

QVOD TESTOR

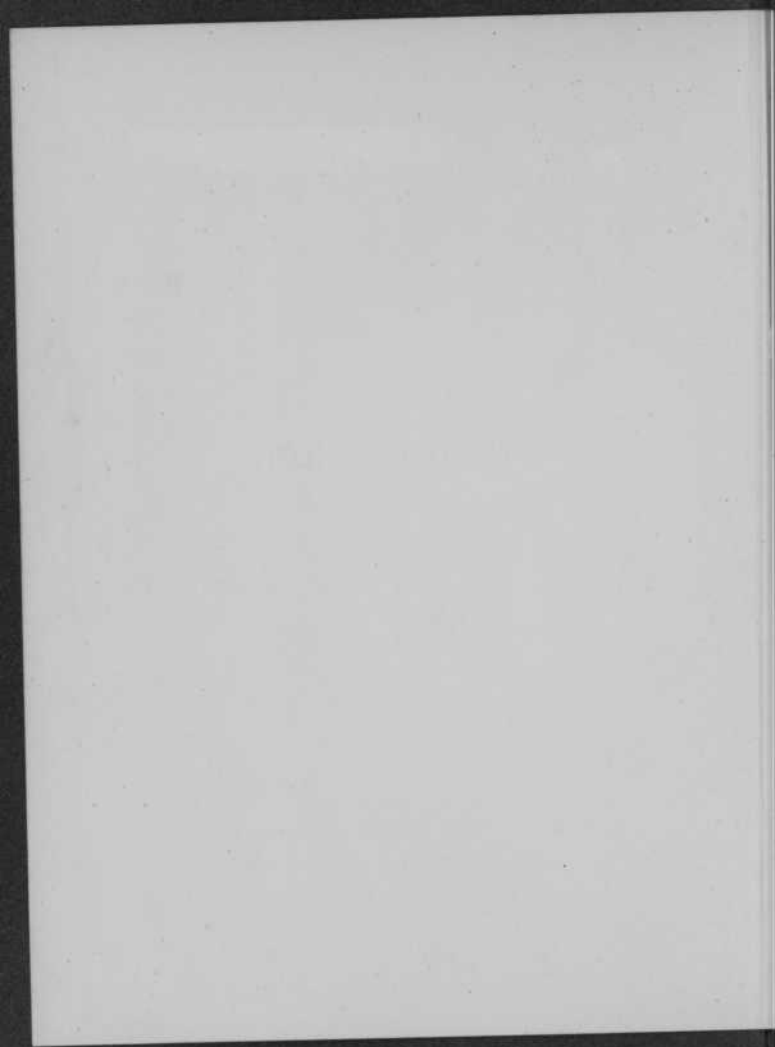
De Jongh

M. W. A. W. J. Th. de Jongh

SEMINARIJ REGENS.

AO. MCMXX. *IX*
a. d. XVI. Kal. Aug.

8432.154

AAS
437

JAVAANSCH E LEGENDEN

DOOR

WALTERIDA

L. C. G. MALMBERG
'S-HERTOGENBOSCH—ANTWERPEN
1925

JAVANSCH
LEERDEN

DOOR

W. A. L. R. D.

Legende van Dewi Nawang Woelan.

(Rijst-legende).

WAT was zij schoon, de jonge vrouw van Kjai Ageng van Taroeb, als zij daar peinzend in de deur van haar woning stond. Een eigenaardige, vreemde schoonheid was het, zooals geen der andere dessavrouwen bezat. Vriendelijk en behulpzaam voor hare geburen, had zij toch iets over zich, dat de anderen op een afstand hield, een eenigszins droefgeestig getinte hooghartigheid, die de vraag terughield, brandende op veler lippen:

«Vanwaar komt ge?»

Nawang Woelan was geen kind der dessa. Niemand herinnerde zich haar als klein meisje uit een der omringende kampongs naar hun sawah of grensrivier te hebben zien komen. Kjai Ageng was als jonge man eens thuis gekomen met het wondermooie kind en had zijne oude moeder verklaard, dat dit zijne toekomstige vrouw zou zijn en niemand anders.

Mah Ageng opende terstond haar hart en armen voor de liefelijke verschijning.

Zoo spoedig mogelijk werd de bruiloft gevierd. Kjai Ageng vereerde zijne lieftallige gade zoozeer, dat hij niet kon dulden, dat ze den minsten zwaren arbeid deed. 't Was ook niet noodig: behoorde hij niet tot de rijksten der dessa? Kon hij niet met welgevallen 't oog slaan

op zijne uitgestrekte rijstvelden, zijne breedgeschofte karbouwen?

Nawang Woelan hield 't huis schoon en kookte 't eten. Had zij deze taak volbracht, dan deed ze niets liever dan droomend in de deur staan, turende naar de drijvende wolken aan den blauwen hemelkoepel. Waar dreven haar gedachten dan heen?

Ach, zij vlogen ver, heel ver weg, want Nawang Woelan was slechts eene bannelinge op deze aarde, zij was eene dewi (nimf) door menschenmacht gekluisterd aan een aardsch bestaan. Eenmaal had zij blij en onbezorgd in den nimfenstoet gespeeld in de zonbeschenen plekjes van 't bosch, had zij licht en vlindervlug met hare nimfenvleugels door de lucht gedarteld, in vroolijke trillertjes den zang der vogels getart. Welk onheil had haar van hare feeënwieken beroofd en haar gevangene gemaakt in menschenwoning?

Op Kliwon (Dinsdag) plachten de widodari's neder te dalen naar de nimfenbron om zich in 't frisch bergs water te baden. Kjai Ageng was dien morgen met zijn blaasroer naar 't woud op jacht getrokken. Een vogel van schitterend bonte vederpracht vloog voor hem uit en lokte hem naar de te voren nooit door menschen betreden plek, waar de nimfenbron klaterde. Ageng verschool zich in 't struikgewas en zag 't af, hoe de widodari's zich ontdeden van 't nimfengewaad en als gewone dessavrouwen in lange sarongs een bad namen. De jeugdige jager stond

als betooverd. Ten laatste herkreëg hij 't bewustzijn, snelde vooruit en maakte zich meester van de kleedij van een der feeën.

Frisch en vroolijk stapten de schoonen eindelijk uit 't water, de zilveren druppels schitterden nog als edelsteenen op hare schouders en armen; zij schudden ze af en grepen naar haar kleederen, waarop ze zingend in de lucht verdwenen.

Eëne was blijven staan, diep beschaamd, doodsbleek: immers met haar nimfengewaad had zij haar bovennatuurlijke kracht verloren. Wanhopig keek zij speurend om zich heen.

Daar sprong Kjai Ageng te voorschijn. De onverlaat! Hield hij niet haar kleed in zijn onwaardige handen? Nawang Woelan bedwong haar rechtmatigen toorn, ze gevoelde zich in zijn macht.

«Ach!» smeekten haar oogen en haar mond, «geef mij mijn kleed terug, is 't edelmoedig van u een vrouw in zulk een vernederenden toestand voor u te laten staan?»

«Schoone widodari!» antwoordde Ageng deemoedig, «op 't gezicht uwer bekoorlijkheid is mijn gemoed in liefde tot u ontvonkt; ik kan niet meer van u scheiden. Blijf bij mij als mijne echtgenoot.»

«Mijn plaats is niet op deze aarde, o menschenkind. Hoe wilt gij mij binden aan éene plek, terwijl ik gewend ben 't heele luchtruim naar verkiezing te doorkruisen?»

«Blijf slechts zoolang, als ge kunt. Beproof 't. O, ik zal

u zoodanig door liefde omringen, dat gij uw zusteren, de nimfen, vergeet en u gelukkig zult voelen in den kring der menschen. Als 't verlangen u te machtig wordt, spreek dan en ik beloof u plechtig, dat ik u terstond uw nimfen-gewaad zal teruggeven.»

Nawang Woelan blikte in 't open, eerlijk gelaat van den jongeling, zoo vol eerbied en liefde naar haar toegewend. Zou zij vertrouwen op zijn woord? Wat kon zij overigens anders doen, beroofd als ze was van haar vermogen om op te stijgen en te ontvluchten?

Zoo werd Nawang Woelan de echtgenoot van den rijken Kjai Ageng. Geen verwijten ontglipten verder hare lippen. Stil en bescheiden deed zij haar huiselijk werk. Ze was als een zonnetje voor haar omgeving. Haar man had haar zielslief en las haar minste wenschen uit haar donkere oogen. 't Was of de oude moeder opleefde en haar gerimpeld gelaat een jeugdigen glans kreeg, als haar schoondochter haar naderde. Zoo verliep een jaar.

Toen kwam er allengs een weemoedige trek op 't zachte gezichtje, een stille zucht ontsnapte vaak haar geprangd hart; tersluiks wischte zij een traan uit 't oog, dat met zoo'n onweerstaanbaar heimwee in 't verre verschiets tuurde.

En de dag kwam, dat de schoone nimf 't niet meer uit kon houden in de woning der menschen.

«Kjai», sprak zij, «ben ik geen goede vrouw voor u geweest?»

«Lieve!ing, hoe kunt ge zoo iets vragen! Ge zijt 't licht mijner oogen, de godin van mijn hart.»

«Als ge mij waarlijk lief hebt, geef mij dan mijn gewaad terug, dat gij verborgen houdt. Ik kan hier niet langer blijven.»

Ach, was 't toch gekomen, dat oogenblik, zoo gevreesd door Kjai Ageng; had ze toch geklonken, die vraag om vrijheid, welke hij zich had wijs gemaakt, dat nooit zijn hart zou doen breken?

«Ik kan u niet afstaan!» steunde hij. «Beproof het nog maals. Vraag wat ge wilt, niets zal mij te duur, te kostbaar zijn. Maar uw gewaad geef ik niet terug.»

In 't tweede jaar na hun huwelijk werd Nawang Woelan moeder. Een allerliefst kindje lag kraaiend in haar schoot en strekte de armpjes naar haar uit. Kjai Ageng hoopte, dat deze gave van Allah zijn widodari voor altijd met de aarde zou verzoenen. Inderdaad verliepen er dagen, soms weken, dat Nawang Woelan als verdiept was in de zorgen voor haar wichtje, haar kleine Nawang Seli, dat de moederlijke teederheid elk ander gevoel in haar onderdrukte. Maar dan opeens kwam 't oude heimwee weer boven, de arme uit haar sfeer gerukte nimf snakte naar de met haar natuur overeenkomende omgeving.

Dan lag 't kleine meisje vergeten in de slendang op de baleh-baleh; 't aanminnig getrappel met handjes en voetjes, de aardig uitgestooten geluidjes waren niet bij machte haar aandacht te boeien, totdat eindelijk een luid

hongerig geschrei den dwalenden geest der widodari tot de werkelijkheid terug riep.

Nog droeviger zou het lot der bannelinge worden.

«Toe, Kjai Ageng», sprak ze op een morgen tot haren man. «Let eens op de rijst, die daar op 't vuur staat. Ik moet noodzakelijk vandaag naar den passer gaan. Maar pas op, dat je de Kèkèp ('t deksel) niet oplicht. Wat er ook gebeure, weersta je nieuwsgierigheid.»

«Dat beloof ik je, vrouw. Ga gerust.»

Kjai Ageng zette zich aan den arbeid en wierp van tijd tot tijd een blik op de kokende rijst. Langzamerhand nam zijn belangstelling toe. He, sedert zoo'n geruimen tijd had hij geen nieuwen voorraad in de schuur gebracht, ze moest wel haast leeg zijn.

Hij ging er heen en zag tot zijne verbazing, dat de schuur nog bijna vol was. Hoe was dit mogelijk? Zonder zich te bedenken liep hij naar de hem toevertrouwde koekoesan en lichtte het deksel op. Er was slechts één aar in 't borrelende water. Hij begreep de heele toedracht: met haar kracht van widodari had zij door dagelijks één halm te nemen, genoeg rijst weten te verkrijgen voor het middag- en avondmaal. In een wip had hij 't deksel weer op de rijst geworpen, en nu vervolgde hij zijn werk, alsof er niets gebeurd was.

Niets gebeurd! De kortzichtige man begreep niet, dat nu deze bovennatuurlijke verrichting zijner widodari door een mensch was gezien, zij niet meer kon worden her-

haald. Thuiskomende lichtte Nawang Woelan 't deksel op: dezelfde aar van dien morgen lag er in, geen korreltje was er bij gekomen.

Een trek van minachting kwam op haar stil berustend gelaat. Ten tweeden male dus had haar man zijn belofte geschonden. Vast sloten zich haar lippen opeen: geen klacht zou hij van haar hooren. Doch sedert dien dag stond zij als een gewone vrouw bij den loempang (rijstblok) om de noodige hoeveelheid rijst te stampen. Hare teedere leden, niet gewend aan deze menschelijke inspanning, trilden meermalen van moeheid. Als Kjai Ageng niet thuis was, doorzocht zij met zenuwachtige gejaagtheid elk plekje in huis en tuin, in de hoop eenmaal haar nimfengewaad terug te vinden. Nieuwe teleurstelling wachtte haar iederen dag.

De tijd naderde, waarop de voorraad rijst verbruikt zou zijn. Reeds begon men op vele plaatsen den vloer te onderscheiden. En zie, op een morgen gebeurde 't onverwachte, 't heerlijke, 't lang verbeide: toen zij weer een bakoel met rijst gevuld had, zag zij ineengefrommeld haar nimfengewaad liggen. Met een kreet van verrukking greep zij het, streek even liefkoozend de vouwen glad en trok 't toen haastig aan. Terzelfder tijd voelde zij de lang ontbeerde kracht door hare aderen stroomen. Ze snelde naar huis, nam als een waanzinnige haar kind in de armen en drukte 't woest aan haar hart. Daarvan moest ze scheiden, haar schat, haar alles, 't menschenkindje, dat geen

wiekjes had en haar dus niet kon volgen. Kort doch heftig was de strijd. Voor de laatste maal voedde zij 't wichtje en legde 't in haar slendang te slapen op de baleh-baleh (rustbank). Vastberaden trad zij toen op haar man af. «Kjai Ageng, de tijd van mijn heengaan is gekomen. Trouw heb ik u gediend, zonder verwijt heb ik 't verdragen, dat gij tot twee keer toe uw belofte schondt. De goden hebben 't zoo beschikt, dat ik heden mijn nimfengewaad en daarmee mijn vroegere macht zou herkrijgen. Het is mij onmogelijk langer te blijven. Op den duur kan een wido-dari op aarde niet leven en gelukkig zijn. Zorg voor ons kind. En onthoud nu goed, wat ik u zeggen ga: als 't kleintje schreit, leg 't dan op gindsche bamboezen stellage, brand daaronder een halm zwarte kleefrijst, dan zal ik komen om 't kind te zoogen.»

De arme Kjai Ageng stond verpletterd. Hij begreep, dat geen smeeking, geen belofte zou baten om de geliefde te weerhouden.

Hij zag toe, hoe Nawang Woelan een halm zwarte kleefrijst nam, die in brand stak en met den rook opwaarts zweefde. De uitdrukking van haar gelaat was geheel veranderd: onbezorgde, bovenaardsche vreugde stond er op te lezen. Ze wenkte hem nog lachend ten afscheid toe en verdween voorgoed uit 't gezicht.

Zijn verder leven wijdde Ageng geheel aan zijn eenig kind. Geen andere vrouw nam ooit de plaats der eerste in. Stil en ernstig deed hij zijn werk en spaarde zijn geld

voor 't kleine meisje; voor zich zelf gaf hij weinig uit.

Zoolang 't wichtje nog de moederzorg behoefde, volgde Kjai Ageng getrouw haren raad; als 't door schreien zijn honger verried, droeg hij 't naar de bamboezen stellage, brandde een halm zwarte ketan (kleefrijst) en ging dan bedaard naar beneden, overtuigd dat, ofschoon onzichtbaar voor zijn menschenoog, zijn geliefde widodari zou nederdalen om haar kind te voeden.

Deze legende is alom bekend in 't land der Tenggeren. En als een stilzwijgende overeenkomst leeft de gewoonte onder hen voort, dat altijd de vrouw en nooit de man de kèkèp van de koekoesan neemt.

Legende van Banjoe Biroe.

(Blauw Water.)

OP den berg Lamongan, die zijn top hoog in de wolken boort, woonde in overoude tijden een machtig reuzen-koning. Hij bezat een bovennatuurlijke sterkte, zoodat niemand hem kon weerstaan en hij heerschappij voerde over den ganschen omtrek. Als hij een wensch te kennen gaf, waagde niemand het te weigeren, wel wetende, dat de reus door geweld zou nemen, wat hem niet goedschiks verleend werd.

Hij had er zijn zinnen op gezet prinses Srikanti van Pringodani tot zijne gemalin te maken. Daarom zond hij een afgezant of pasoeroean naar haar vader.

«Heer», sprak de bode, «mijn meester, de onovertroffen reuzenkoning, doet u de eer aan, de hand uwer dochter te vragen. Ik geef u een dag en een nacht bedenktijd. Morgen vertrek ik weder. Zorg, dat uw antwoord dan gereed is.»

De vorst van Pringodani voelde zich beleedigd door dien aanmatigenden toon, maar hij wist zich machteloos tegenover den beheerscher van den Lamongan. Hij spoedde zich dus naar de vertrekken van zijn dochter en maakte haar het verzoek bekend.

De jeugdige Srikanti verschrikte. Ze was tot nu toe zoo gelukkig geweest in 't paleis haars vaders; de gedachte

aan een huwelijk was nog niet bij haar opgekomen en voor den bergreus van den Lamongan gevoelde zij slechts angst en afkeer.

De vader, die 't kind ook slechts noode afstond, troostte haar met de verzekering, dat hij haar door een list zou redden.

Toen de pasoeroean den volgende ochtend voor den troon des konings verscheen, sprak deze:

«Het is de gewoonte onder ons vorsten, dat degene, die naar de hand van één onzer dochteren dingt, voldoe aan de één of andere voorwaarde, door den vader gesteld. Ik ben slechts een onmachtig sterveling tegenover uw meester van het geslacht der reuzen, daarom vraag ik slechts weinig, iets wat gemakkelijk kan volbracht worden. Verzoek uw heer binnen vier en twintig uur in de nabijheid van den berg Lamongan een bron te doen ontspringen, blauw als de kleur des hemels.»

De gezant boog zwijgend en verliet Pringodani.

De reus lachte, toen hij de voorwaarde vernam. Voor hem, die gebod over een aantal onzichtbare geesten, was dit kinderwerk. Voordat er twaalf uren verlopen waren, hadden zijn werklieden de bron voltooid. Als men er in keek, leek 't water hemelsblauw, maar verderop, als men 't opving in de hand, leek 't te bestaan uit de zuiverste vloeibare brillanten. Veel vroeger dan de vorst van Pringodani verwacht had, stond de gezant weer voor hem en zeide kalm:

«Heer, uw wensch is vervuld. Ga naar de aangewezen plaats en dat de prinses, uwe dochter, zich verlustigt in het schoone blauwe water.»

De prinses werd doodsbleek op 't hooren der ontzettende tijding, die al haar hoop vernietigde.

«Vader, dood mij liever», bad ze schreiende.

Maar de koning durfde den machtigen reuzenvorst niet teleurstellen.

«Kind», sprak hij, «mijn liefde is te groot om u te kunnen dooden. U verbergen waag ik niet. Zijn oog zou u ontdekken in de verholenste schuilplaats en zijn wraak zou onze ondergang wezen. Heb medelijden met uw grijzen vader en offer u op.»

Srikanti begreep, dat ze van haar vader niets te wachten had. Ze moest zelf handelen. In den nacht verliet ze geheel alleen het koninklijk paleis en vluchtte. Waarheen? Dat wist ze niet! Haar eenig doel was zoo ver mogelijk van den Lamongan te komen. Ze liep tot ze van vermoeienis niet verder kon en met stukgereten voetjes nederzeeg onder 'n nogasari-boom. Moedeloos leunde 't schoone hoofd tegen den koelen stam. Ze sloot de oogen. In de kruin van den schaduwrijken boom zat een woudduif, die een zacht, geheimzinnig gekir liet hooren.

«Ach, lieve duif», sprak 't meisje, «gij bode van geluk en vrede, wat hebt ge mij te zeggen, arme vluchteling? Kom tot mij en troost mij.»

Alsof de witte duif haar verstond, zoo vloog 't diertje

aanstonds naar beneden, zette zich op haar schouder en wischte liefkoozend met zijn kopje haar tranen af.

«Arme Ratoe», zei 't diertje, «weet, dat de reuzenkoning woedend is over uw verdwijnen. Hij heeft alles in de natuur te hulp geroepen om u terug te krijgen. Ik kan u alleen zeggen: hoed u voor een oeloeng-oeloeng».

Daarop vloog de duif weg.

't Werd avond en de nacht spreidde zijn donker kleed uit. Alle droefheid en pijn der stervelingen was als vergeten in 'n weldadigen slaap. Voor de enkelen, wier smart te groot, wier lichaamsleed te duldeloos was dan dat hunne oogen zich tot rusten konden sluiten, ontstak de nacht duizenden flonkerende lichtjes aan 't uitspansel en de lijdende mensen, opwaarts blikkende naar die gulden lampjes, voelden een weldadige kalmte over zich komen. De prinses legde zich neer op 't gras en sliep gerust in. Laat in den nacht ging de maan op en hare stralen deden de tengere gestalte duidelijk tegen 't donkere groen uitkomen. Een oeloeng-oeloeng vloog om buit van boom tot boom; de reusachtige roofvogel naderde de nogasari, bemerkte 't schoone slapende meisje en herinnerde zich het verzoek van den reuzenkoning. Met tragen vleugelslag daalde hij, greep de prinses in zijn sterke klauwen en vloog met haar naar den top van den Lamongan. 't Was een verre tocht en, moe van de lange vlucht, legde hij zijn slachtoffer op den grond neer.

Srikanti kwam tot zich zelve. Ze zag den vogel naast

zich, uitgeput. Dat oogenblik moest ze benutten. In een wip stond ze overeind en als een verschrikte ree snelde ze weg, ver uit het bereik der vreeselijke klauwen.

De oeloeng-oeloeng vloog naar den reuzenkoning en berichtte hem den mislukten aanslag. Al weder teleurgesteld! In ziedenden toorn ontstoken, vervulde hij met zijn gebrul de lucht en deed de aarde beven.

Naar alle kanten spuwde hij vuur en gloeiende lava en degene, die een spatje ervan in 't gezicht kreeg, veranderde in een aap. Srikanti, de schoone, beminnelijke prinses, werd een wangedrocht, een keté (aap). Ze durfde zich niet meer bij de menschen vertoonen. Doch de goden hadden medelijden met haar en wezen haar het schoone Banjoe Biroe als woonplaats aan. Hier houden tot nu toe hare nakomelingen verblijf. Deze werden minder schuw en daar ze nog altijd hun afstamming van menschen gevoelden, sloten ze vriendschap met de badgasten en beijverden dezen zich, door stille sympathie getrokken, om hun lekkernijen te bezorgen.

De streek, waar de ongeluksbode van den reuzenkoning tot den vorst van Pringodani kwam en zijn huiselijken vrede verstoorde, heet nu nog Pasoeroean.

Legenden uit 't land der Tenggereezen.

I

DE Islam verspreidde zich na den val van het rijk van Modjopahit over heel Java. Slechts een kleine stam weigerdeden Mohammedaanschen godsdienstaant nemen, trok zich terug in de bergstreek van Pasoeroean en bleef het Boedhisme getrouw. Dicht bij den berg, waar hun god Brahma of Bromo zetelde, voelden de eenvoudige lieden zich veilig.

Op de hellingen van den Penandjaän, den hoogsten top van den Kraterrand van den Tengger, had 't jonge echtpaar Kjai Koesoemo en Njai Oemah een nederig stulpje gebouwd. De plek, door hen gekozen, muntte uit door natuurschoon. Ver van 't gewoel der menschen woonden zij hoogst gelukkig. Kjai had in de nabijheid een stuk land met groenten beplant en liet zijne schapen en geiten in de grasrijke vlakte aan den voet van den Bromo weiden.

Langzamerhand echter werd 't vroolijke gelaat van Oemah, zoo lieflijk als een bloem in het dal, treurig. Haar gang, eerst zoo vlug als van een Kantjil, werd traag en lusteloos en haar gezang, zacht als 't kirren van een tortelduif, klonk weemoedig. Haar vlijtige handen rustten in haar schoot en droomend keek ze in de wijde verte.

Ook Koesoemo ging zwijgend naast zijne kudde, slechts nu en dan somber mompelend:

«Waarom zou ik mijn kudde vermeerderen? Ik heb geen zoon, aan wien ik ze zou nalaten!»

Aan zijn groententuin werkte hij zelden meer, want hij dacht: «Voor ons beiden is er genoeg en geen kindermond, die met gragen eetlust meer vraagt».

Als hij 't verdriet van Oemah zag, kon hij 't haast niet uithouden. Op een dag dwaalde hij langs den kraterwand van den brullenden Bromo. Hij was moedeloos en tuurde om zich heen. Zijn blik overzag Java van Noord tot Zuid, omspande negen vulkanen tot aan den rookenden Smeroe toe. Welke schitterende panorama's ontrolden zich voor zijn oogen! Maar Koesoemo wendde zich wrevelig af. Hij voelde zich eenzaam, zijn hart werd koud in hem en bitterheid was in zijn mond. Wat zou 't leven anders zijn, als hij eenige bloeiende kinderen om zich heen had, zonen fier en trotsch als opschietende palmen. Maar nu! Was 't niet beter dat 't vuur van den Bromokrater, den alvernieler, hem verslond?

Een zacht geritsel aan zijn zijde en Oemah stond naast hem.

«Koesoemo», klonk 't zacht en droevig, «Ik kan niet langer dragen den toorn van uw blik en de bitterheid van uw tong. Ik weet, dat gij lijdt. Maar ik ben slechts een zwakke vrouw. Zie, ik heb in mijn slendang de de mooiste kool uit onzen groententuin meegebracht, ik

ben naar den passer geweest om de geurigste bloemen en hier voer ik ook onze grootste geit mee. Laten wij naar den Bromo gaan en bidden en een offer brengen. Dan zal de god ons wellicht zegenen met een zoon».

Aanstonds begaven zij zich naar een plek, van waar zij in de diepte konden neerzien. Twee uren in omtrek was de ontzaglijke krater. Als in een onderaardsch fornuis borrelden kokende zwavel en lava dooreen. Gele rook en blauwe zwaveldampen stegen omhoog en aschfonteynen lieten haar sissende stralen langs de wanden neervallen.

Koesoemo slachtte de geit en wierp de stukken in den brullenden krater en Oemah legde de bloemen en groente in een spleet van den kraterwand. Toen baden ze zamen met 't gezicht naar den vuurgloed gewend zóó lang, dat Koesoemo moe werd en in slaap viel.

In den droom verscheen hem de geest van den Bromo, den alverslinder.

«Koesoemo», sprak hij, «ik heb uwe tranen gezien, de zuchten van uw hart vernomen. Ik heb uw offers aanvaard, maar ik ben er niet mee tevreden.

Mijn binnenste verlangt een menschenoffer en er zijn geen menschen in de buurt, die mijn wensch bevredigen. Beloof mij, zoo ik u kinderen schenk, ze mij te offeren. Zweer mij dit, Koesoemo, en uw huis zal niet langer ledig zijn en uw vrouw zal weer opleven vol zoetheid in 't hart en uw tong zal niet langer bitter zijn in uw mond.»

«Wat moet ik zweren, machtige gebieder?»

«Vijf en twintig zonen zal ik u schenken, Koesoemo, als ge mij zweert, ze levend in mijn krater te werpen, zoodra de jongste volwassen is.»

Kjai Koesoemo zwoer den vreeselijken eed.

Toen hij wakker werd, zei hij tot zijn vrouw:

«Oemah, wees niet langer bedroefd; Bromo heeft onze offers aangenomen. Hij is mij verschenen en heeft mij beloofd, ons vijf en twintig bloeiende zonen te schenken. Laten wij huiswaarts keeren en welgemoed wezen.»

En 't geschiedde, zooals Bromo beloofd had. Vijf en twintig zonen groeiden en bloeiden, schoon en fier als opschietende palmen, rondom 't overgelukkige ouderpaar. Donker was hun huidkleur, hoog staken ze boven de andere Javanen uit. Eerlijk, gastvrij, openhartig waren ze, krachtig en energiek. Met een sprong wierpen ze zich op den rug van de wilde paarden en temden ze door hun sterke vuist.

Een talrijke kudde runderen en schapen graasden in de vlakte onder 't vroolijk zingen der kinderen of 't zacht weemoedig gefluit van de soelingan.

Het hutje was te klein geworden voor zoo talrijk een gezin. Geen nood. De wakkere zonen klommen hooger op naar de wildhoutbosschen en kapten er flinke, stevige stammen om een nieuw huis te bouwen. Het werd langwerpig en was met atap gedekt. De naden stopten ze dicht met droge bladeren. Behalve twee kleine vensters

was er een deur aan de lengtezijde, dicht bij het huisaltaar, waarop de erfstukken werden bewaard, vroeger door Koesoemo en Oemah meegebracht uit het rijk van Modjopahit. Ze brachten ook een stookplaats aan, waar moeder 't eten kon koken voor zooveel hongerige magen en waar een lustig vuur kon branden als 't 's nachts zoo ijzig koud was.

Om de hut lagen uitgestrekte maïsvelden en eindeloos ver strekten zich de tuinen uit met allerhande groenten en bloemen. Op hun sterke paarden deden ze verre tochten naar de vlakke om de producten aan den man te brengen.

Oemah was een deftige matrone geworden, trotsch op haar zonen, 't hart slechts vervuld van liefde en dankbaarheid. Want ze wist niets van den afschuwelijken eed.

Uit bezorgdheid voor zijn vrouw en kinderen had Koesoemo al de smart, die aan zijn hart knaagde in 't voortdurend vooruitzicht van het eenmaal te brengen offer, alleen gedragen. Wit was zijn haar geworden. Zijn eens zoo fiere gestalte kromde zich naar de aarde.

Toen alle zonen volwassen waren, begreep Koesoemo, dat hij zijne belofte moest vervullen.

Hij riep zijn gade en zonen bij zich en deelde hun het vreeselijk geheim mede. Oemah weende en sloeg zich jammerend op de borst. De kinderen onderwierpen zich moedig aan 't harde lot en geen van allen dacht eraan het bevel van god Bromo te weerstaan. Zwijgend

stonden ze bij de diepbedroefde ouders. Daar trad de jongste vooruit en sprak:

«Vader, sta me toe naar den krater te gaan, zeven dagen en nachten te vasten en tot Bromo te spreken.

Het is niet billijk, dat gij al uwe zonen zoudt verliezen. Gij zijt oud en zwak. Wie zal uwe talrijke kudde hoeden, uw maïsveld beplanten, uw groenten kweken, als wij allen sterven? Ik wil Bromo een voorstel doen».

De vader sprak: «Ga, mijn zoon».

Zegenend legde de moeder haar handen op 't hoofd van den moedigen jongeling.

Zeven dagen en zeven nachten bleef hij weg. Toen kwam hij terug.

* *

«Luistert, dierbare ouders en broeders,» zeide hij. Wij zijn met velen, één onzer kan Vader missen bij 't werk. Bromo is tevreden als één onzer in den gapenden vuurmond als offer wordt geworpen. Neem mij, vader. Als loosprijs voor mijne broeders zult gij ieder jaar op den verjaardag van mijn sterven in groote plechtigheid naar den Bromo gaan en offeranden brengen aan den braker des vuurs.

En op dien dag zult gij en uwe nakomelingen ieder jaar opnieuw beginnen met patjollen, zaaien en planten.»

* *

In de verte brulde Bromo om zijn prooi en zond een rookzuil als bewijs, dat hij den ruil aannam. De jongeling

liet nog eenmaal zijne blikken gaan over de omgeving, waar hij zoo gelukkig was geweest. Daarop nam hij afscheid van zijne ouders en broeders en plaatste zich biddend op den kraterrand. Een vuurzuil steeg omhoog en Bromo verslond zijn levende prooi.

De oudste broeder Tengger werd stamvader der Tenggereezen, de volksstam, die nu, na honderden jaren nog trouw aan 't Boedhisme, afgezonderd van de overige Javanen, woont. Ze zijn braaf en eerlijk gebleven. De Europeanen, die in Torasi of omstreken herstel of verpoozing komen zoeken, kunnen gerust 's nachts de deuren en vensters ongesloten laten: diefstal of andere misdaden komen bij hen niet voor.

Hun huizen bouwen ze nog precies zóó als Koesoemo's zonen 't hunne maakten en ze brengen versieringen aan, die herinneren aan den Brahmaanschen godsdienst. Ze bebouwen nog steeds hun maïsvelden en voorzien Oost-Java van de heerlijkste Europeesche groenten. Op alle wegen komt men Tenggereezen tegen, wegens de groote koude op den bergtop, gedrapeerd in hun bonte doeken op eigenaardig artistieke manier. Ze geleiden hun sterke pikolpaardjes, die beladen zijn met zware manden met groenten en vruchten.

De dooden worden begraven met het hoofd naar den Smeroe gewend. De Tenggereezen gelooven, dat de zielen der gestorvenen eerst Bromo ingaan om daar door het vuur gezuiverd te worden, vóór ze naar den hemel

berg Smeroe mogen verhuizen. De eenvoudige bergbewoners wanen zich omringd door goede en kwade geesten, die huizen in de rotskloven, boomen, bronnen en beken, en die tot hen spreken in voorteekenen, in lieflijke of booze droomen.

Hun gebied is een plekje, zooals men in Indië niet zou verwachten, met echt Europeesch klimaat, Europeesche bloemen, zooals prachtige roode en witte rozen, reseda's en heliotropen, groenten als roode en witte kool, boerenkool, bieten enz. enz. zelfs heerlijke aardbeien. Een Nederlandsch schrijver, die Tosari bezocht, zeide: «Ik heb nooit geweten, dat de wereld zoo eindeloos schoon was, vóór ik op den top van den Pinandjaän neerzag op dat verrukkelijke panorama van schitterende groene sawahvlakten, lichtblauwe bergen, de rookende vulkanen van Bromo, Smeroe en gele dessa's in 't rond en vèr de zee.»

Een ambtenaar, die na zijn dienstdag in Indië gerepatriëerd was, schreef: «Ik heb veel verdriet, vele teleurstellingen in Indië ondervonden, maar als ik daaraan denk, fluistert een verwijtende stem me toe: «Maar je hebt dan toch ook Tosari gezien.»

Vroeger brachten de Tenggereezen op 't voorbeeld van Koesoemo menschenoffers aan den Bromo. Doch door de Nederlandsche regeering werd dit verboden. Het jaarlijksche offerfeest bleef echter bestaan.

Op den herdenkingsdag van de zelfopoffering van

Koesoemo's zoon begeven zich duizenden mannen, vrouwen en kinderen ter bedevaart naar de Zandzee. De priesters in hun plechtgewaad, vervaardigd uit veelkleurige vierkante of driehoekige lapjes, dalen tot gevaarlijk diep in den kratertrechter af onder het uitspreken van mystieke formules en bezweringen en 't branden van wierook.

Terwijl de gamelan speelt, klimmen de Tenggereezen naar den krater en werpen in den ziedenden afgrond hun offers: vruchten, groenten, geld, kippen en geiten.

Daarna zetten ze zich vroolijk op 't zand van den eindeloozen Dasar en genieten van de meegebrachte spijzen. Joelend en jubelend keeren ze huiswaarts.

De Zandzee of Dasar, die zich over een geografische mijl uitstrekt, is niets anders dan de reusachtige krater van den vulkaan Tengger. Deze krater heeft den vorm van een cirkel en is omgeven door hooge wanden hier en daar afgebroken, waarschijnlijk op de plaatsen, waar ten tijde van de uitbarsting slijk en lava hun weg zochten naar het dal. In de Zandzee vormden zich nieuwe vulkanen onder andere de Bromo, de Batok, de Giri en de Kembang.

II

Volgens de legende is de Zandzee op bovennatuurlijke wijze ontstaan.

De machtige god van den Smeroe had een eenige

dochter, waar hij onuitsprekelijk veel van hield. Djoewita was het licht zijner oogen, de eenige liefde van zijn trotsch koningshart.

Toen de aanminnige godendochter, gehuld in haar goud doorweven sarong en kleurige kabaja, waarin de zon zelve scheen te sparkelen, eens in de vlakte afdaalde, ontmoette ze den Tenggereeschen godenzoon Raksasa. Hij geleeke wel een berg, zoo statig was hij en hij bezat de kracht van een reus en den moed van een leeuw. Doch zacht en vriendelijk werden zijn strenge trekken, toen zijn oog viel op Djoewita met haar blauwzwarte haren, geurig van melatti's en waarin een diamanten haarspeld van boven aardschen gloed schitterde.

Na luttel tijd verscheen Raksasa voor den god van den Smeroe.

«Machtige heerscher», sprak hij, «geef mij Djoewita tot vrouw. Gij zijt reeds oud en moe van 't leven. Wie zal Djoewita beschermen, als gij voor eeuwig heentrekt naar de Soerabaja? Mijn arm is sterk en kloek is mijn hart en ik heb de macht van een godenzoon over het lot der menschen. Ik zal haar voor alle onheil vrijwaren.»

De god van den Smeroe hoorde hem ongeduldig aan. Zijne Djoewita, de lust zijner oogen afstaan? Hij kon er niet aan denken! Doch hij wist, dat 't hart zijner schoone, lieflijke dochter zich neigde naar dat van den Tenggereeschen reus, zoo fier en toch zoo zacht, zoo onversaagd en toch zoo innig goedig. Hij wilde zijn kind

niet bedroeven en den godenzoon niet vertoornen. Daarom verzon hij een list.

«Raksasa», sprak hij «gij kunt mijne Djoewita verheffen tot Uwe dewi, als ge voldoet aan de voorwaarde, die ik U stel. Zie, bloeiende akkers, heerlijke velden liggen aan den voet van den Smeroe en toch, hoe menigmaal heeft de donderende Bromo met zijn vuur en lavazee alles verwoest in een enkelen nacht. Ik ben oud, zooals ge zegt, en kan 't gezicht van die herhaalde vernieling niet meer verdragen. Kunt gij in één nacht om den Bromo een zandzee doen ontstaan, die 't vuur uit zijn krater gespuwd, afkoelt en de stroomende lava stuit in haren weg? De zandzee, Raksasa, wil ik hebben duizend voet diep en duizend voet wijd aan alle zijden van den Bromo. Kunt ge dat?»

Moedig antwoordde de reus:

«Om Djoewita zal ik kunnen».

«Ge moet gereed zijn vóór 't eerste hanengekraai, want is dit niet het geval, dan verander ik u in steen en duizend jaren lang zult ge steen blijven. Begrijpt ge mij, Raksasa.»

«Zeer goed, heer! Als ik niet slaag en van Djoewita dus moet afzien, wil ik duizend maal duizend jaren steen zijn.»

De zon ging onder en Raksasa nam een reusachtigen batok, dien hij alleen kon dragen, schepte dien vol zand en wierp het over de bergen.

Djoewita sliep dien nacht niet. Ze luisterde naar 't

doffe neervallen van het zand en bij elken nieuwen batok«
worp sprong haar hart op van vreugde.

Reeds naderde de ochtendschemering. Moe veegde de reus zich het zweet van het gelaat en keek welvoldaan op zijn arbeid neer: een groote gapende kuil rondom de Smeroe gevuld met zand.

Nog slechts één heuvelreeks moest hij weggraven.

De Smeroegod begreep, dat de kans voor hem verloren ging en toch — hij wilde Djoewita niet afstaan, de parel zijner ziel. Angst en schrik brachten hem buiten zich zelve. Nog een uur...., nog een half uur.... er vertoonde zich reeds een rood schijnsel aan den horizon.

Hij wist in zijn zielesmart niet meer, wat hij deed.

Hij greep den zwaren rijststamper en begon uit alle macht in den loempang te stampen. Dadelijk kraaide een haan, misleid door dat bedriegelijke rijststampen.

Alle hanen in den omtrek antwoordden. De laatste batok viel uit de handen van den reus en bleef omgekeerd liggen.... «de Batok.»

Een flauwe zucht ontgleed zijn sidderende lippen en hij was in steen veranderd om er duizend maal duizend jaren betooverd te blijven liggen. Over zijn gekromden rug huilt de wind. Als 't stil is in de natuur, hoort men in 't ruischen der tjemaraboomen 't smartelijk verlangend roepen van Djoewita: «Raksasa, Raksasa.»

Zij stierf in dien vreeselijken nacht.

Duizend maal duizend jaren ook zal de god van den

Smeroe als kluizenaar boete doen. Elken keer als een haan kraait, krimpt zijn hart van berouw en pijn ineen; dan steunt en hijgt hij zwaar en bang en stijgt zijn adem uit den berg als een zwarte sombere rookkolom.

Na duizend maal duizend jaren zal de betoovering worden opgeheven. De Smeroegod zal berouwvol Djoewita's geest vereenigen met dien van Raksasa en gezuiverd door zijn boetedoening zal hij opstijgen naar het hemelsch Soerabaja.

De reiziger, die den Dasar overziet, komt onder den geweldigen indruk van 't wondervreemde panorama: te midden van de weelderige, zonbeschenen tropische natuur, die donkere, als gevloekte zandzee, waar de dagvorstin haar macht om te vervroolijken, te kleuren met duizendvoudige tinten, verloren heeft, zoodat alles zwart en sombergrijs, doodsch en droevig lijkt. Overal waar men heen ziet, slechts donkere vulkanische asch in doodsch zwijgen, dat te sterker uitkomt door 't voortdurend brullen en donderen van den onheilspellenden Bromo. En midden in de Zandzee als een eiland oprijzend de reusachtige zwartbruine afgeknotte kegel van den Batok, hier en daar in de spleten begroeid met tjemaraboomen en struiken.

Men gevoelt zich angstig beklemd, als men er aan denkt, dat men loopt op de dunne aardkorst, de woelende en ziedende vuurzee bedekkend, die onverwacht naar de oppervlakte kan stijgen en dood en verderf ver in 't ronde verspreiden.

Voor de Tenggereezen zijn de hollen en grotten der lava-massa's van Bromo en Batok bevolkt met de geesten van kabouters, spoken en aardgoden. Ze maken diepe gewelfde gaten, om daarin aan de Dewa's te offeren. Het is best te begrijpen, dat de fantasie in de zonderlinge lava-brokken om den Bromo loerende reuzenkoppen en grijnzende monsters ziet, gereed om als hun heer en meester, het gloeiende Bromovuur en de gloeiende moeder naar 't dal wil spuwen, deze over hun gekromde ruggen voort te dragen. Links van den Batok heeft zich door een grillige vorming van lava een ruïne gevormd, die veel heeft van de overblijfselen eener oude stad. Er zijn zelfs pilaren van huizen te herkennen, standbeelden, grafsteenen.

De toeristen gaven deze lavastad den naam van Tenggereesch Pompeï.

Hier en daar liggen, evenals in de woestijn, de gebleekte beenderen van lang geleden gestorven dieren, vooral van wilde paarden. Een enkele zeevogel drijft met zwaren vleugelslag hoog boven de Zandzee, maar zet er zich niet neer, wetend, dat in deze doodsche woestenij niets van zijn gading te vinden is.

Onophoudelijk gaat over de Zandzee en den omtrek een vreemd wolkenspel. Als luchtgeesten varen de wolken over de hooge berggevaarten. Soms is de nevel zóó dik, dat van al het omliggende niets meer te onderscheiden is, terwijl dan weer ineens als bij tooverslag alles openwuijft,

en duidelijk zichtbaar wordt, om straks even raadselachtig opnieuw te verdwijnen.

Hoog in de wijde verte vertroost de aanblik van den blauwen top van den Smeroe, als de heerscher van al het bergschoon rondom. De Tenggerees, die met benepen hart in de vreugdelooze zandzee staart, gelooft, dat daar de biddende kluizenaar, de gestrafte god, boete doet.

Soms schiet uit die blauwe massa een witte wolk omhoog, blank als sneeuw, die zich langzaam uitspreidt in de lichtblauwe lucht met plooien als van een uitwaaiend wit wolkengewaad. Dan slaakt de boetende Smeroegod een zucht van verlichting, omdat weer een korte tijd van zijn boetedoening voorbij is gegaan.

De Tenggerees weet het, de menschheid is weer een schrede nader gekomen bij het einde van de duizend maal duizend jaren. Dan zal de Zandzee met hare verschrikking verdwijnen. Vreugde, licht, vruchtbaarheid zullen als goede geesten nederdalen. Er zullen alom weer lachende velden geschapen worden, de zon zal weer schitteren op elk halmpje en in elk hoekje doordringen. En de harten der menschen zullen slaan met opgewekten, dankbaren juichtoon.

De Talisman van Hasan Soleiman.

HASAN was een vorst, hoog in aanzien bij de Oost-Indische Compagnie, door alle bewoners der Oeliassers geacht en geëerd. Geen wonder! Reeds als kind was hij boven anderen bevoorrecht.

Toen hij nog op school was, sliep hij 's nacht tusschen de andere leerlingen, want ofschoon van vorstelijken bloede, wilde zijn vader, dat hij eenvoudig met de kinderen der minderen zou opgevoed worden. Op een nacht dan deed de meester de ronde om te zien, of allen reeds in rust waren. Verwonderd bleef hij eensklaps staan: een geheimzinnig licht straalde van 't voorhoofd van één der slapenden. Wie was 't? Er brandde geen nachtlicht in 't vertrek. De goeroe boog zich over de baleh-baleh, doch in de duisternis kon hij de gelaatstrekken van den jongen niet onderscheiden.

Vreemd, dat hij zich totaal niet kon herinneren wie hier zijn vaste slaapplaats had. Nog vreemder dat 't wondere licht alleen 't voorhoofd deed blinken, terwijl 't hoofd onzichtbaar bleef in de donkerte. Hij schudde het kind zacht aan den schouder, maar zonder resultaat: moe van het leeren en spelen was de jongen in den eersten vasten slaap gedompeld.

Nu trok de goeroe voorzichtig den voet van zijn leerling tegen de baleh-baleh en trok met sirih een streep om den

zool, zoodat hij den anderen ochtend, zonder de anderen iets te vragen, kon uitmaken van wie 't mysterieuze licht was uitgegaan. Het bleek Hasan te zijn.

Jaren later, toen Hasan tot een krachtig man was opgegroeid, deed hij op zekeren dag toevallig een wandeling langs het strand. Dicht bij de kust van Ceram bemerkte hij een vreemd gekleurd schijnsel, dat nu eens helder lokkend hem scheen te wenken, dan weer verdween, als wilde 't hem waarschuwen niet te naderen.

Hasan, die zich met jeugdigen overmoed getrokken gevoelde tot 't avontuurlijke, sprong in een prauw en roeide erheen. Een reusachtige, fonkelende slangenkop stak boven water uit. Er ontstond een gevecht op leven en dood tusschen het monster en den jeugdigen held. Het ondier kronkelde zich in machtige bochten en zweepte hoog de golven op, zoodat de bewoners der omliggende eilanden bewogen als bij een zeebeving, sidderend hun handen verhieven of zich plat ter aarde wierpen om berouwvol erbarming af te smeeken. Met vasten greep omknelde Hasan den hals van de slang. De bewegingen van 't zeemonster verzwakten, verlamden; bloedrood was de zee mijlen ver gekleurd. Hasan trok zijn buit aan land, brak zijn bek open en vond daarin een zeldzamen steen «mostika».

Zonderling sperde zich de bek der slang nog verder open en duidelijk klonk 't Hasan tegemoet: «Ik schenk u dezen talisman om er anderen mede wel te doen».

En reeds na korten tijd toonde de steen zijn wonderkracht. Alles wat Hasan ondernam, gelukte hem. Hij werd onmetelijk rijk. Met zijn schatten verspreidde hij ook welvaart in zijn omgeving; niet alleen de bewoners der Oelissassers, maar ook die van verre eilanden kwamen tot hem met hunne zieken, want hij kende het wonderkruid om alle kwalen te genezen.

Zoo groot was zijn macht over de bevolking, dat de bewindhebbers der compagnie zijn gunst zochten, wel wetende dat, als zij hem tot vriend hadden, ook de bewoners dier talrijke, verspreide eilanden van het Molukkenrijk hun onderdanig zouden zijn. Zij noodigden hem uit op Java te komen. Gedost in een lang kleed, geheel uit aaneengeregen kruidnagelen gemaakt, verwaardigde hij zich over te steken naar het eiland der Javanen.

Juist wilden de roeiers de boot van den koninklijken priester in zee sturen, toen een geheimzinnige stem uit de diepte klonk: «Hasan Soleiman, vergeet niet, dat U de talisman gegeven is alleen op voorwaarde, dat gij er goed mede zult doen.»

«Dat zal ik,» antwoordde Hasan. En met de beste voornemens beziel, landde hij op Java. De faam van zijn fabelachtigen rijkdom en van zijn deugden was hem reeds vóórgestaan. Overal werd hij met eerbewijzen ontvangen. Dit maakte hem duizelig, hij kon niet goed meer zien en wist weldra geen goed van kwaad meer te onderscheiden. Zijn vroegere weldadigheid veranderde gaande

weg in hebzucht en gierigheid. Hij zond de tot hem komende zieken en bedroefden ongetroost heen.

Ten laatste kwam hij zoover, dat hij een put groef om er zijn schatten in te bergen, ten einde ze te onttrekken aan 't oog der menschen, opdat hij niet genoodzaakt zou zijn er iets van weg te geven. Doch dit alles bracht hem geen geluk. Onvoldaan voelde zich zijn hart, een onverklaarbare mistroostigheid maakte zich van hem meester.

In een zijner neerslachtige buien wandelde hij langs 't strand van de Javazee en tuurde in de richting der Oeliassers. Hij zette zich neer op een rotspunt, dat in 't blauwe water vooruitstak. Onwillekeurig greep hij naar den talisman, dien hij gewoon was aan een koordje om den hals te dragen. O schrik — het kostbare kleinood ontglipte zijn vingers en viel in 't water.

Terzelfder tijd vertoonde zich de glinsterend geschubde kop van de slang en 't was alsof een spottende grijns de anders zoo onbeweglijke trekken van 't monster overtoog. Sarrend klonk 't Hasan toe:

«Met dezen talisman slok ik tevens al uwe schatten op. Onderzoek maar uw put, waar ge geld en goud zoo veilig waant voor het oog der menschen. Niets rest u nu meer dan hetgeen gij in uw huis hebt.»

De slang zwom triomfeerend heen. Een dik schitterend schuim toonde op de golven den weg, dien zij genomen had, den kant uit van de Molukken.

De blinddoek viel Hasan van voor de oogen weg.

Berouwvol wierp hij zich ter aarde en smeekte om erbarming.

Zacht klonk een troostende stem uit de golven:

«Hasan, verlaat Java, waar de roem u verblind heeft, keer terug naar de Oeliassers, naar uw eigen landgenooten.»

«Het zal geschieden,» antwoordde Hassan deemoedig. Hij stond op en begaf zich rechtstreeks naar zijn woning. Alles wat hij bezat verkocht hij; hij nam afscheid van de Hollanders, die hem naar Java gelokt hadden en keerde naar Ambon terug.

Niemand hier wist van zijne afdwalingen. Men had vernomen, dat de talisman en de schatten verloren waren gegaan, maar men beschouwde dit als een beproeving des Hemels. Hij keerde terug onder zijn volk geëerd als voorheen. Daar hij ook verder zijn landgenooten bleef weldoen, stierf hij in geur van heiligheid. Nu nog vereert de legende zijn naam als dien van een groot en braaf man. Het volk gelooft nog, dat de wonderslang onder den grond rust met Hasan's schatten in de ingewanden en in zijn kop de kostbare mostika, de talisman die geluk en rijkdom aan zijn eigenaar schenkt.

Legende van de steenen Beelden bij Modjokerto.

IN den bloeitijd van 't machtige rijk Modjopahit had de reuzenvorst Praboe Arimba zijn zetel in de dessa Kedaton. Zijn paleis stond aan den voet van den Pandan. Ofschoon hij vele schoone, bloeiende kinderen had, was tot zijn allergrootste smart juist de oudste, zijn troonopvolger, weergaloos leelijk. Misvormd en vergroeid van gestalte, met trekken, die een soort van afschuw opwekten, kon de reuzenzoon Retja Menak Djingjah geen prinses uit den omtrek tot zijn vrouw krijgen. Tenzij gedwongen, zou zelfs geen meisje uit de laagste Hindoekaste hem als echtgenoot in zijn schitterend paleis volgen. Dit wist de prins maar al te goed. Zeker, zoo uitgestrekt was de macht zijns vaders, dat deze alle mindere vorsten er toe kon brengen hun dochters af te staan, maar Menak Djingjah was even goedhartig als edel en dapper. Liever bleef hij ongehuwd dan dat een jonge vrouw, gedreven door angst voor den toorn haars vaders, zonder liefde, tegen haar zin, aan zijn zijde zou voortleven in den prachtigen Kraton. Jong en optimistisch hoopte hij door schitterende daden toch nog eenmaal indruk te maken op 't gemoed eener prinses, zoodat deze geheel vrijwillig zijn vorstelijke macht met hem zou deelen.

Den ouden vorst duurde 't wachten echter wel wat lang. In zijn tijd had hij door zijn mannelijke schoonheid vele

jeugdige javaansche meisjes bekoord. Die aantrekkingskracht was nog niet geheel verdwenen. Hij besloot op reis te gaan en te zien, wat hij voor zijn zoon kon doen. Bezield met dit plan, liet hij Menak Djinggah bij zich komen en sprak:

«Bij uw geboorte, mijn zoon, liet ik de priesters en wijzen bijeenkomen, opdat zij uw toekomst zouden voorspellen. Eén van hen beloofde mij als schoondochter een prinses uit een machtig rijk. Ik heb nooit getwijfeld aan deze voorspelling; de vervulling laat echter wel wat lang op zich wachten. Je vader wordt ongeduldig! Daarom wil ik mij morgen naar den sangtapa (kluizenaar) in 't bosch begeven en hem om raad vragen, dan reis ik af om je een waardige bruid te zoeken.»

«Vader», antwoordde de prins, «'t geschiede, zooals gij zegt, ik stel mijn geluk in uwe handen, want daar is 't veilig.»

Een prachtig paard werd voor den vorst opgetuigd en met eenige zijner getrouwen reed Praboe Arimba naar 't oerwoud. In een der rotsen had een heilig sangtapa zijn kluis uitgehouden. Zoodra hij paardensgetrappel hoorde, wist hij als bij ingeving, wie de geheimzinnige stilte van deze onbetreden plaats kwam storen. Hij ging de reizigers tegemoet en groette den koning met den grootsten eerbied.

«Waaraan heeft uw dienaar het te danken, dat gij hem in zijne eenzaamheid bezoekt, o machtige vorst? In welk opzicht kan ik U van dienst wezen?»

Een der hovelingen trad toe, hield den stijgbeugel vast en hielp den vorst afstijgen.

«Blijft gij hier!» gebod hij zijn mannen en hij trad met den kluizenaar de hut binnen. Hier ontvouwde hij zijn plan en vroeg den sangtapa eene aanwijzing, welke prinses de goden voor zijn zoon bestemd hadden. Naar haar wilde hij zonder verwijl zich spoeden.

De kluizenaar boog eerbiedig. «Vergun mij enkele oogenblikken om den wil der goden te leeren kennen». Hij ontstak een offervuur, wierp er eenige wierookkorrels in en volgde met ingespannen oplettendheid de richting van de opstijgende, kronkelende rookwolken.

«Heer! 't hooger bevel, dat mij is kenbaar gemaakt, eischt, dat uw zoon zelf zijne bruid gaat zoeken in 't rijk van Modjopahit. Ga gerust naar uw paleis terug, laat zoodra 't nieuwe maan is, een paard voor hem zadelen en dat de prins zoo spoedig mogelijk met één dienaar versta me goed, geëerbiedigde vorst, met slechts één dienaar zich op weg begeve.»

De koning voelde zich geheel gerustgesteld door de kalme stem, de overtuigende woorden van den sangtapa. Zijne opgeruimdheid deed ook zijn zoon met nieuwe hoop de toekomst inzien. Zoodra de nieuwe maan aan den hemel verscheen, vertrok Menak Djingghah met één zijner trouwe slaven. Hij wist niet, hoe lang hij zou moeten rijden, noch welke richting hij 't best zou nemen, maar vertrouwend op de hulp van boven, reed hij lustig door.

Na enkele dagen bemerkte de prins, dat hij verdwaald was, ze bevonden zich niet in 't rijk van Modjopahit, maar in dat van Singosari, aan den voet van den Smeroe.

«O Heer, wat zullen wij nu aanvangen?» vroeg de slaaf, angstig om zich heen ziende.

«Bij den Smeroe moeten sangtapa's wonen», antwoordde de prins. «Laten wij naar hen toerijden, ze zullen ons den rechten weg wel wijzen.»

In gestrekten galop reden ze naar de kluis.

«Vrome vader,» zei de prins, «Kunt ge ons helpen? We komen uit 't rijk Bawerna, waar Praboe Arimba, mijn vader, regeert. We zijn op weg naar 't rijk van Modjopahit, waar we een belangrijke opdracht hebben te vervullen, hoe zullen we er komen?»

«Dat is niet zoo moeilijk» antwoordde de kluizenaar. «Lastiger zal 't zijn tot uw doel te geraken. Ik ben door de goden onderricht omtrent uw reis, ge denkt er een bruid te winnen. Weet dan, mijn zoon, dat ge wel de prinses zult zien, maar — vertrouw mijn woorden — uw vrouw zal ze niet worden. Vergeef mij, dat ik zoo openhartig tegen U spreek, beschouw 't niet als gebrek aan eerbied. Maar gij begrijpt 't zelf wel, om een vrouwenhart te bekoren, is iets meer noodig dan gij bezit.»

«Ik weet 't», sprak de prins bitter; «Ik ben leelijk».

«Trogst u, prins. Er bestaat een ngelmoe (toover= spreuk) waardoor men naar willekeur zijn uiterlijk kan veranderen. Tracht eerst die te leeren kennen en begeef u

dan nogmaals op reis. Eerst dan zult ge succes hebben.»

«Waar zal ik die tooverspreuk kunnen leeren? Kent gij 't geheim er niet van? O deel 't mij dan mede!»

«Ik ben slechts een arm, nietig mensch, de gunsten der goden niet waardig. Zij hebben dit geheim aan slechts enkele bevoorrechten geopenbaard. Maar wacht, misschien weet mijn broeder U raad te geven.»

De kluizenaar ging wat verder 't huis in en riep:

«Soerohwidjojo.»

Een blinde sangtapa kwam tastende met zijn stok nader. Toen hij vernomen had, wat de prins verlangde, sprak hij:

«Ik weet, wie de tooverspreuk kent, prins. Begeef U naar den Tengger; dicht bij den grootsten krater woont in een grot een endang (kluizenares). Als ge zegt, dat ik, Soerohwidjojo van den Smeroe U tot haar zend, dan zal ze U de ngelmoe zeker openbaren.»

Met nieuwen moed beziel, besteede de prins zijn paard en sloeg den weg in naar den Tengger. Het kostte hem nog heel wat moeite de kluis der endang te vinden. Ten laatste zag hij een oude vrouw op een rotspunt zitten. Met strakken blik tuurde zij in den krater.

«Eerwaardige endang», waagde de prins het hare overpeinzing te storen, «de blinde sangtapa Soerohwidjojo raadde mij aan, mij in mijn moeilijke omstandigheden tot U te wenden. Gij zult mij om zijnentwil zeker niet afwijzen.»

«Wat kan ik voor U doen, mijn zoon?» vroeg 't oudje vriendelijk.

«Ik moet de ngelmoe kennen om tot geluk te komen en Soerowidjojo verzekerde mij, dat gij 't geheim ervan bewaart. Wees edelmoedig en leer ze mij.»

«Ik ken de tooverspreuk om den mensch in een tijger te veranderen, de ngelmoe gadongan, bedoelt ge die?»

«O neen, goede endang, wat zou ik aan een beesten-gestalte hebben? Ik ben al leelijk genoeg! Het is juist omdat de sangtapa van den Smeroe mij verzekerd heeft, dat de uitverkorene mijns harten nooit zal kunnen besluiten mijn vrouw te worden, als zij mijn leelijk gezicht bezieet, dat ik wensch de rapal (tooverspreuk) te kunnen toepassen om mij te veranderen in een schoonen jongeling.

De oude schudde droevig 't hoofd: «Die rapal ken ik niet. Er was maar ééne endang onder ons, aan wie de goden ze geopenbaard hadden, maar zij weigerde ze aan ons, hare zusters in deze eenzaamheid, te openbaren. Ze stierf een week geleden en nam 't geheim mee in 't graf.»

«O, hoe vreeselijk voor mij» klaagde de prins wanhopig, dus zal ik nooit mijn bruid in 't rijk van Modjopahit verkrijgen?»

«Geef den moed niet op. Al zijt ge mij onbekend, om wille van den Sangtapa Soerohwidjojo, die U naar mij toezond, wil ik voor U doen, wat ik kan. Blijf een korten tijd hier en leer alle rapals van de ngelmoe gadongan. Gij zult ontwaren, welk een macht ze U geven. Dan zal ik U een koeda sembrani (tooverpaard) bezorgen, waar mede gij door 't luchtruim kunt reizen en U in enkele

minuten over groote afstanden kunt bewegen. Stel U eens voor, wat men aan 't hof, waar de U door de goden toegedachte prinses woont, zal zeggen, als gij plotseling als een godenzoon uit den hemel komt nederdalen.»

De prins lachte vergenoegd. Zoo'n avontuur stond hem wel aan. Wat een effect zou een tooverpaard maken!

Hij waande zich reeds zeker van de overwinning. In dit vooruitzicht spande hij al zijne krachten in om de rapals in korten tijd te leeren. Toen hij ze alle in zijn geheugen had, besteede hij 't wonderdier. Alsof 't paard vleugels had, zoo zweefde 't licht en snel door de lucht en bevond zich weldra in 't rijk van Modjopahit. Van zelf hield 't stil boven 't paleis van den vorst en begon statig te dalen. Eenige hovelingen zagen 't bovenaardsche dier met zijn berijder, ze schreeuwden luide. In minder dan geen tijd liep de heele kraton leeg. Het was een grappig gezicht: men dacht aan rang noch waardigheid, de deftigste rijks-groote stond naast den schamelen waterdrager, den minsten koeli. Allen keken in de grootste verbazing, met gemengde gevoelens vol verwachting naar 't vreemde schouwspel. Retja Menak Djingah ontdekte in de menigte de prinses. Wat scheen ze fier en schoon! Haar krachtige persoonlijkheid had ietsforsch en gebiedends.

Doch de prins had niet veel tijd om uit haar voorkomen zijn conclusies te zijnen voor- of nadeele te trekken. Het paard raakte met zijn fijne, sierlijke pooten den grond: 't stond stil vlak voor de schoone prinses en op 't zelfde

oogenblik sprong de ruiter uit het zadel. Diep boog hij voor den vorst en zijn dochter en sprak: «Ik ben prins Retja Menak Djingah, de oudste zoon van vorst Praboe Arimba.»

«Wees welkom, prins», sprak de vorst hoffelijk. «Wel komt ge op een zeer vreemde wijze tot ons. Kom met ons naar 't paleis.»

Eenige stalknechten waren toegeschoten om 't paard naar den stal te brengen. Doch 't dier schudde de manen, verhief zich van den grond en was weldra op even wonderbare wijze als 't gekomen was, wederom verdwenen. De prins keek naar de dochter des konings. Geen vriendelijk lachje plooide haar lippen, geen minzame uitnoodiging lag op haar gelaat, slechts koude trots en een zekere minachting spraken uit haar oog.

Zoodra ze in 't paleis waren gekomen, wees de vorst zijnen gast een gemakkelijken zetel aan, hij liet ververschingen brengen en onderhield zich geruimen tijd met hem. Daarna wees hij hem een kostbaar slaapvertrek aan en noodigde den prins uit eenige dagen te Modjopahit te blijven.

Al dien tijd was de prinses niet weder verschenen. Begreep ze, met welk doel hij gekomen was en was zij afkeerig van zijn aanzoek? Den volgenden morgen ontmoette Retja Menak Djingah de prinses in den tuin. Hoffelijk naderde hij haar en sprak:

«Prinses, wellicht vermoedt gij 't doel van mijn komst.

De goden hebben mij geopenbaard, dat zij U tot mijn gemalin hebben bestemd.»

Hoog richtte de prinses zich op: «Gij zijt leelijk als een duivel. Hoe zou ik U kunnen huwen? Nooit, nooit zal ik er toe besluiten. Nog liever trouwde ik met een tijger.»

Wreed trof de beleediging den prins recht in 't hart. Doch in plaats van zijn smart en toorn aan de trotsche schoone te laten blijken, sprak hij vlug de rapal van de ngelmoe gadongan uit en veranderde in een prachtige Koningstijger.

De prinses slaakte een luiden gil. Ze zag de fonkelende oogen, de scherpe klauwen van den tijger en verbeeldde zich, dat 't monster zich op haar zou werpen en haar verslinden.

«Heb medelijden» smeekte ze, «o laat mij 't leven. Neem weder uw ware gedaante aan en ik zal alles doen, wat gij wilt».

Op haar verzoek stond de prins in plaats van den tijger voor haar. Maar zoodra haar vrees week, keerden ook de afkeer en minachting terug.

«Ik zal met je trouwen, als je me in een vogel verandert», sprak het meisje.

«Dat kan ik niet, helaas! Ik kan alleen mijzelf en anderen in een tijger veranderen.»

«Ge zult toch nog wel andere rapals geleerd hebben.»

«Zeer vele, maar geloof mij, er is er geen enkele bij, die in staat is U de vogelgedaante te geven.»

«Probeer ze», drong de prinses aan.

En Menak Djinggah zei langzaam en duidelijk alle rapals, die hij geleerd had, doch niet de minste verandering kwam in de gestalte der prinses. Bij de laatste tooverspreuk echter voelde zij een vreemde gewaarwording. Haar lichaam nam de gedaante aan van een vogel.

«Ga door, ga door, vlug!» riep ze verheugd, «mij ontbreken de vleugels nog».

«Helaas, ik ken geen andere rapal meer.»

«Bedenk U goed, de goden laten nooit iets onvoltooid. Er moet een andere rapal zijn om mijn gedaante te volmaken.»

Doch treurig schudde de prins zijn groot hoofd. «Ik ken er geen enkele meer».

«Monster!» schreeuwde de prinses «Ik wou, dat je versteende.»

Retja Menak Djinggah zag haar met zijn groote uitpuilende oogen doodelijk verschrikt aan. Een oogenblik, toen begon hij te versteen. De prinses zag het; maar zonder medelijden met den man, die gehoopt had op hare liefde, dacht ze alleen aan zich zelve.

«Spreek, vóór gij geheel versteend zijt, de rapal uit, die mij weer tot mensch maakt. Haast U!» drong ze aan.

Maar de versteende ooren van den prins hoorden hare bede niet meer, de verstijvende mond kon de gevraagde woorden niet meer uitspreken. Met wijdgeopende starende oogen grijsde 't groote hoofd haar dreigend aan. Ze voelde zich verlammen van angst en ontzetting.

De goden, vertoornd over hare behandeling van den bruidegom, dien ze voor haar bestemd hadden, straften haar met 't zelfde lot, dat zij over Menak Djinggah had afgeroepen. Ze veranderde in steen.

Nu nog ziet men dicht bij Modjokerto, waar eens 't rijk van Modjopahit lag, op 'n puinhoop van opeengestapelde trachietblokken een reusachtig afschuwelijk steenen beeld met een kolossaal hoofd, waarin groote uitpuilende oogen en een ontzettend wijden mond met groote slaglanden. En dicht bij staat een beeld, half mensch, half vogel, dat met booze oogen naar 't liggende beeld op den puinhoop ziet.

De overlevering zegt, dat 't eerste beeld eens de prins Retja Menak Djinggah was en 't tweede de booze prinses van Modjopahit, die door haar eigen schuld dit verschrikkelijk lot over beiden afriep.

Van Regent tot Daglooner.

Legende van Salatiga.

IN de residentie Semarang ligt bij het plaatsje Tembajat een Javaansch kerkhof. Hoewel eenvoudig, wordt 't iederen Vrijdag druk bezocht en op Javaansche feestdagen komen groote troepen vreemdelingen uit den omtrek om hier te bidden en offeranden te plengen.

Welke volksheilige of weldoener ligt hier begraven; wiens graf trekt zoovele pelgrims? De legende verhaalt, dat te Semarang vele jaren geleden een rijke regent woonde, Kjai Pandanaran. Ofschoon zoo ruim met goederen gezegend, was hij er slechts op bedacht deze op eerlijke of oneerlijke wijze te vermeerderen, hij ontzag zich zelfs niet den arme door woekerwinst uit te zuigen. De inlandsche bevolking vreesde hem, doch niemand gevoelde genegenheid voor den hebzuchtigen man, die anderen niets gunde.

Nu woonde in zijn nabijheid een wali (profeet) Soenan Kali Djaja, die op Allah's ingeving als een alang-alang verkooper vermomd, naar hem toeging. Kjai Pandanaran bewonderde de schoone aangeboden alang-alang en kocht ze. Om hem te beproeven liet Soenan Kali Djaja 't geld in een bos alang-alang zitten. Pandanaran zag 't al gauw.

«Wat een dommerik!» riep hij uit. «Nu, als hij zoo

stom is, zal ik slimmer wezen. Hij zal denken, dat hij 't geld ergens anders verloren heeft. Niemand kan ook bewijzen, dat 't bij mij is.»

En zijn vrouw roepende, zei hij:

«Vrouw, bewaar dit geld, we kunnen er nieuwe alang alang voor koopen.»

Dit deed hij dan ook.

Wederom verstopte Kali Djaja 't geld in de alang alang en dit deed hij tot driemaal toe, zonder dat Pandanaran er aan dacht een cent terug te geven. Dit werd den eigenaar toch te kras. Hij smeekte Allah den verstokten dief tot beter inzicht te brengen door een middel, alleen aan hem bekend.

Nog denzelfden dag werd Pandanaran zwaar ziek. Zijn vrouw was wanhopig en raadpleegde verschillende doekers, doch vergeefs.

Kali Djaja hoorde het en hij begaf zich verkleed als een schamele bedelaar naar de regentswoning. Hier zette hij zich op de hurken neer in de pendoppo en toen de regentsvrouw voorbij kwam, maakte hij eerbiedig zijn sembah en smeekte om een aalmoes.

«Ik heb geen tijd om iets voor je te halen», antwoordde de vrouw. «Ik moet voortdurend bij mijn zieken man blijven waken.»

«Ik heb gehoord, dat uw echtgenoot, de regent, ernstig ongesteld is», sprak de bedelaar. «Edele vrouw, ik heb eenige kennis van geneesachtige kruiden. Indien 't mij

gelukt den zieke te doen herstellen, wat wilt ge mij dan geven?»

«Alles, alles wat ge verlangt. Als ik mijn man maar wederom gezond voor mij mag zien! Talm niet, goede grijsaard, beproef nog heden uw kruiden.»

Soenan Kali Djaja deed, zooals hij beloofd had, en de regent was na enkele dagen volkomen genezen.

Gedachtig aan hare belofte vroeg de vrouw vol blijdschap:

«Welke belooning verlangt gij, die hebt kunnen doen, wat zooveel vergeefs beproefden?»

Kali Djaja richtte zich op en zeide tot Pandanaran en zijne vrouw: «Ik ben Soenan Kali Djaja. Allah heeft mij tot U gezonden en mij geopenbaard, welke plannen Hij omtrent U had. Ondanks uwe gierigheid en hebzucht doorzag hij uw hart en wist, dat gij eenmaal een groot wali zoudt worden. Daarom zond hij U als straf deze ziekte, opdat gij door lijden getroffen tot beter inzicht zoudt komen. Uw vrouw heeft mij gezegd, dat ik mocht vragen, wat ik wilde, indien ik u kon genezen. Ik heb echter geen verlangens voor mij zelf. Wat ik vraag, is voor uw eigen welzijn. Welnu, ik verzoek U uit naam van Allah: Ga naar den berg Tembajat, vestig u daar, gij zult er geëerd worden en eens als een heilige sterven. Alvorens te vertrekken, moet gij U echter ontdoen van al uw oneerlijk verkregen rijkdom, deel dien onder de armen uit.»

Kjai Pandanaran boog 't hoofd ten teeken van onderwerping. Toen stond hij op, begaf zich met zijn vrouw naar de verschillende vertrekken om te bespreken, wat zij met de meubels, met de kostbare kleeren en vele juweelen, die zij in den loop der tijden gekocht hadden, zouden doen. Hij maakte zijn sawahs en huizen te gelde, vroeg zijn ontslag als regent aan de regeering en riep 't heele regentschap bijeen op een groote slamatan.

Hier vertelde hij openhartig, wat hem overkomen was en wat zijn plannen voor de toekomst waren.

Hij smeekte Allah om ter wille van de gegeven slamatan zijn voorgenomen reis te zegenen.

Na een hartelijk afscheid vertrok hij met zijn vrouw.

Deze kon zich echter slecht met al het gebeurde vereenigen.

Van algemeen geziene, rijke regentsvrouw tot arme zwerfeling was een al te groote verandering!

Al haar sieraden moest ze afleggen!....

Heimelijk vulde ze een bamboe met diamanten en gouden voorwerpen en droeg den stok in haar slendang op den rug vastgebonden mee.

Na drie dagreizen hielden de regent en zijn vrouw stil om onder een boom wat te rusten.

Daar kwamen drie mannen op hen af.

«Ik weet, wie gij zijt», sprak een van hen ruw en toonde een groot kapmes. «Kom, rijke regent, geef uw schatten, of uw hoofd gaat er af!»

De regent antwoordde heel kalm. «Als gij weet, wie ik ben, dan moet 't u ook bekend zijn, dat ik al mijn geld en goed heb weggegeven.»

«Het is niet waar!» riep een tweede. «Gij hebt kostbaarheden bij u.»

Opeens bemerkten zij den stok van Njai Pandanaran. In een oogenblik had men haar dien ontruikt en was hij leeg geplunderd. Twee der roovers, die 't handigste bleken, verdeelden 't leeuwendeel onder elkaar, zoodat de derde zoo goed als niets kreeg. De sukkel naderde Pandanaran, toonde zijn kleinen buit en vroeg hem om iets meer.

«Lomperd!» schreeuwde Pandanaran, buiten zich zelve. «Jij doet net als een bok.»

Terwijl hij dit zeide, veranderde de dief in een bok. Verschrikt vluchtten de twee roovers.

Pandanaran trok den bok naar zich toe, zeggende: «Ga met ons mee naar Tembajat. Daar zal ik je weer in een mensch veranderen, eerder niet».

Njai Pandanaran stond luid weeklagend op den weg. Ze was nu beroofd van alles. Met door snikken en zuchten onderbroken woorden verwenschte ze de dieven en riep aanhoudend:

«Salah tiga!» ('t is de schuld van die drie).

Ter herinnering aan hun vereerden wali noemden de bewoners der streek later de plek, waar Pandanaran beroofd werd «Salatiga».

Thans is dit plaatsje aangegroeid tot een welvarende stad.

Pandanaran troostte zijn vrouw, zoo goed hij kon, en ze vervolgden hun weg. Bij een volgend rustpunt gekomen, sprak Pandanaran: «We zijn er tot nu toe goed afgekomen, vrouw. Wat ons overkwam, geschiedde door uw toedoen. En dus baja lali njai (vergeet niet meer) wat Soenan Kali Djaja ons gezegd heeft. Laten wij in alles handelen volgens zijn raad en onze hoop stellen op de belooning, die hij in 't vooruitzicht heeft gesteld.»

Zijn vrouw beloofde het en sedert noemde men dit plaatsje Bojolali. In de afdeeling Klaten gekomen, kochten ze voor enkele centen wat melindo en aten die op. Vandaar de naam Melindjo, welken deze plek nog draagt.

Het reizende paar had nu zijn laatsten cent weggeven.

Wilden ze 't doel van hun tocht bereiken en niet ziek worden van gebrek, dan moesten ze trachten iets te verdienen. Ze besloten 't eerste aan te nemen, wat hun geboden werd. Juist bereikten ze de warong van een serabiverkoopster, njai Tasik. Het was een tamelijk groote, nette winkel. De twee reizigers bleven staan en njai Pandanaran vroeg: «Zoudt gij ons niet kunnen gebruiken? Wij willen graag voor u werken.»

«Het is goed», antwoordde de koopvrouw. «Gij vrouwtje, kunt mij helpen koken en gij, Pah, zult mijn serabi rondventen.»

De regent en zijn vrouw namen de nederige betrekking

aan in de hoop na eenigen tijd zooveel te hebben verdiend, dat zij verder konden reizen.

Op een dag werd Pandanaran door zijn meesteres gelast op de naburige passer rijst te gaan koopen. Onderweg ontmoette hij een paar mannen, die rijst droegen. Blijkbaar wilden zij zich eveneens naar den passer be-
geven. Misschien kon hij wat van hen koopen, dan behoefde hij niet zoo ver te loopen.

Hij vroeg dus: «Wat draagt gij daar, broeders?»

Verschrikt keken de mannen hem aan. Het was toen nog een woeste streek en daarom dachten ze, dat Pandanaran een roover was. Uit angst antwoordden ze:

«We dragen slechts zand.»

«Laat 't mij zien!» gebood Pandanaran.

Ze openden hun zak en tot straf voor hun leugen was inderdaad de rijst in zand veranderd. Nu nog heet dat plaatsje, 't tooneel van hun zonde «Wedi».

Toen njai Tasik dit wonder vernam, werd ze angstig en nieuwsgierig tegelijkertijd.

«Zegt mij oprecht, wie ge zijt en wat uw doel is met bij mij in dienst te treden».

Pandanaran vertelde alles. Njai Tasik luisterde oplettend en ontroerd naar 't verhaal van den eens zoo machtigen regent, die uit gehoorzaamheid aan Allah nu een arme daglooner was.

«Ik zal U helpen om het doel van uw reis te bereiken».

Ze voorzag hen van eetwaren voor 't verdere deel

van de reis, stopte hun wat geld toe en zond hen met zegenbeden weg.

De regent en zijn vrouw bereikten Tembajat, leefden daar weldoende onder het volk, nederig en tevreden, algemeen geacht. Hun graven, vlak naast elkaar, zijn 't, die op iederen Vrijdag en vooral op Mahomedaansche feestdagen zooveel pelgrims trekken.

De legende van den Waringinboom.

PANGERAN Djojo was de oudste zoon van den Sultan. Fier en hoog was zijn gestalte, als de slanke kokospalm, die als meerdere boven alle boomen uitsteekt en 't meest van het schoone der omringende wereld kan zien; frisch en sterk was hij als de karbouw, moedig en vermetel als de panter, maar daarbij zacht en trouw als 't edele paard. Ieder, die hem zag, moest den jongen prins onwillekeurig liefhebben met eerbiedige, bewonderende genegenheid. De talrijke onderdanen van den machtigen Sultan beminden hun heer met dankbaarheid en trots, maar als zij den keizerszoon in hun midden zagen, dan was 't of een plotselinge gloed in hun oogen lichtte, dan was 't hun of ze opkeken naar een jongen god. Slechts ééne was er in het rijk, die Djojo met afgunst, met haat in 't slangengemoed volgde, waar hij ging, het was de tweede vrouw van zijn vader, Rhaden Gesina. Hij zou eenmaal zetelen op den Sultanstroon, *hij?* En haar eigen zoon dan! Niemand lette op 't teere jongske. Maar Gesina zou listig zijn. Haar fluweelzachte armen vlochten zich als verstikkende lianen om den hals van haar gemaal. Hartstochtelijk lokkend als de blik van 't giftig serpent, boorden haar groote donkerzwarte schitteroogen zich in die van den Sultan Amoerang. En liefkoozend vleiend smeekte Gesina: «Maak *mijn* zoon tot uw opvolger, zend

Djojo weg! Het volk zal hem weldra liever hebben dan u.»

En Amoerang, de sterke, die onbevreesd gestaan had in 't vuur van den vijand, die onverschillig lachend meer dan vijftig pijlen in zijn vuist had opgevangen, die met zijn kris alleen gewapend zich een doortocht had gebaad door een muur van op hem mikkende krijgers, zoodat men mompelde, dat Allah hem onkwetsbaar had gemaakt, Amoerang, de gevreesde held, sidderde en bezweek.

Niet openlijk durfde de Sultan zijn oudste onterven uit vrees voor opstand onder zijn Javanen. In 't geheim werd Djojo door den pengoeloe (priester) aangekondigd, dat hij zich moest verwijderen uit de kraton (paleis), dat hij zich niet meer behoefde te wagen in de tegenwoordigheid van den opperheerscher — of dat anders de hand van een sluipmoordenaar een vergiftige kris in zijn hart zou stooten. Diep bedroefd trad Djojo in 't vertrek zijner gade. Lima zat op een laag stoeltje voor haar batikraam.

«Lima,» zeide Djojo, op droevigen toon, «Ik heb u lief, zooals de palmboom de tot hem opklimmende orchidee, als de perkoetoet, die zonder zijn geliefde wegwijnt en sterft. Toen ik uw hand vroeg, was 't mijn droom u eens te zien op den elbenbeenen sultanstroon aan mijn zijde, gekroond met den flonkerenden diadeem der sultane; naast u te rijden onder den gouden keizerspajong in de ivoren koets te midden van de jubelkreten van een heel volk en nu, Lima — is alles voorbij, ik ben een arme beroofde man!» Djojo zette zich neder op den grond

naast het stoeltje zijner vrouw en vertelde haar zijn droevig leed. Rhaden Lima was een wonderschoone prinses, haar huidkleur was blank als de schil van de lansep, haar haar zwart als ebbenhout. Ze droeg 't in een eenvoudigen wrong, waarin een enkele gouden speld met zeldzamen steen stak. Haar donkere sarong sloot strak met één breede plooi om haar slanke heupen, een fijn zijden kabaja werd door flonkerende brillanten spelden op de borst vastgehouden. Haar groote droomoogen vestigden zich op haar gemaal, terwijl hij sprak, haar handen rustten slap in den schoot.

«Ik zou mij kunnen verzetten, als ik wilde. Op één wenk van mij zouden duizenden om mij heen staan en mij op hun armen naar den Sultanszetel dragen. Maar Allah verbiedt het verzet der kinderen tegen hun ouders en later — als onze wensch vervuld wordt en we een zoon krijgen, hoe zal hij dan, knaap geworden, ons verwonderd aanzien en vol verwijt in de stem vragen: «Hebt gij grootvader onttroond?»

«De alang alang wiegelt zich op en neer, als de wind er door strijkt, 't slanke riet nijgt zich ter aarde, als de storm er over heen giert en zij vragen niet: «Waarom doet gij mij voor u buigen?» De kantjil (ree) getroffen door het schot van den jager, de buffel, gevelde door het mes van den slachter, zij leggen in hun stervend oog geen stom verwijt. En wij, Djojo, liefste mijn, wij ook zullen niet klagen onder de kastijdende hand van Allah.

Wat geef ik om rijkdom en grootheid! Als ik u maar heb, mijn prins en afgod, licht mijner ziel, dan zal Lima gelukkig zijn te prijzen boven alle vrouwen op Java.»

»Ach, Lima, 't is juist om u, dat mijn hart bonst met bange slagen. Ik zelf kan dwalen, mij voedend met de kruiden en vruchten des velds, ik kan werken onder de zengende stralen der zon, kan strijden misschien ver van hier om mij een rijk te verwerven, maar gij radhen, gewend aan de weelde en gemakken van 't hof... ik zal u terugleiden naar uw ouden vader en dan, Lima, zal Djojo heengaan, alleen.»

«Lima kent geen vader, geen broeders en zusters, Lima kent alleen haar echtgenoot, den schat haars harten. Waar hij dwaalt, zal zij aan zijne zijde gaan en de ruwe steenen op den weg zullen haar bloote voeten niet kunnen deren, de klapperboom zal mij zijn vruchten toewerpen tot spijs en drank. Waar Djojo werkt onder de verschroeiende zonnestrallen, zal Lima hem 't zweet van gelaat en rug drogen met haar zijden slendang. Wil hij strijden, dan zal zij biddend en weenend luisteren naar het gekletter der wapenen en haar zegevierenden held zijn wonden verbinden met balsem en verzachtende kruiden. Niets zal ons scheiden, Djojo. Laat mij met u gaan!»

Den volgenden ochtend trokken zij heen, heel vroeg, voordat iemand in den kraton ontwaakt was. Maar den avond, daaraan voorafgaande, was Gesina heimelijk in hun vertrek geslopen. Zij vreesde, dat ondanks alle maat-

regelen van haar gemaal, Djojo's onderwerping slechts schijnbaar was en dat hij op een dag onverwachts met een machtig leger voor hen zou staan. Daarom streek haar hand als onwillekeurig over de gendih (koelvat) en liet er eenige griftdroppels in vallen. Djojo was dorstig en zenuwachtig en dronk dien avond meer dan gewoonlijk. Vandaar dat hij zich bij 't opstaan loom en ziek gevoelde. Doch hij verborg zijn toestand voor zijn vrouw, die moedig en vroolijk, met een schertsend woord hem tot spoed aanmaande. Zij liepen door, dagen lang, over hooge bergen, door diepe dalen, over bruisende rivieren, al maar westwaarts, tot ze aankwamen in een uitgestrekt ravijn, dicht bij Salatiga. Hier begaven Djojo zijn krachten; met een lijkkleur op 't gelaat stamelde hij: «Ik kan niet verder.»

Lima zette zich neer op 't gras. Djojo legde zich naast haar, met het hoofd in haar schoot en sliep in. De straks nog zoo moedige prinses voelde haar hart beven. «O, dewi Ranti», riep ze uit, «gij, die hier rond zweeft met uw feeën, kom ons te hulp. Verkoel de slapen van mijn echtgenoot met uw liefderijke hand en stort hem kracht in voor den verderen tocht.»

Plotseling omgaf Lima een vreemdkleurig licht en de vorstin der feeën stond voor haar,* maar bedroefd, zóó bedroefd, dat de arme vrouw haar gelaat in de handen verborg.

«Lima», sprak zij, «ik kan Djojo niet redden, de hand der booze sultane heeft giftkorrels in 't water der gendih

gemengd en 't venijn heeft zich reeds met het bloed vermengd. Allah heeft besloten de ziel van Djojo tot zich te nemen, maar ik zal zorgen, dat de gedachtenis aan uw gemaal blijft voortleven, zoolang de aarde zal bestaan.»

Nauwelijks had Dewi Ranti dit gezegd, of zie, Djojo richtte zich op en eensklaps werd zijn lichaam stijf en met een ruwe schors bedekt; zijn armen, die hij naar Lima uitstreckte, veranderden in takken en bladeren, zijn lang, zwart haar in luchtwortels, zijn bloote voeten staken in de aarde en werden aardwortels.

Lima uitte op dit gezicht een doordringenden, hartverscheurenden kreet; weenend sloeg zij haar armen om den stam en drukte haar fijn gezichtje tegen de schors aan. Dewi Ranti raakte troostend haar zenuwachtig schokkende schouders aan en zeide: «Uw droefheid zal spoedig veranderen in groote vreugde, want Allah zal u opnemen en voor altoos vereenigen met Pangerang Djojo. Deze boom, de waringin, zal voortaan den Javaan heilig zijn. Uw schoonvader heeft Djojo verdreven ver van zijn hof, maar van nu af zal de waringin de tuinen van den kraton sieren, de sultanes zullen haar jonggeborenen in den zijden slendang nederleggen aan zijn voet, terwijl ze haar offergave aan de dewi's brengen. De jeugdige keizersdochter zal in de schaduw zijner breede takken haar gouden toekomstdroomen komen fluisteren, terwijl de jonge luchtwortels, nog niet tot den grond reikend, ver over de aarde slieren op de maat van den wind. De machtige sultan zelf,

vermoeid soms van zijn bestuur, zal een oogenblik zich verpoozen bij den koningsboom en luisteren naar de geheimzinnige stemmen, die hem uit de bladeren toeruischen. De vogels zullen een oogenblik zich wiegelen op een twijgje en pikken van de heilige zaden, die ze overal op Java zullen verspreiden. Zoo zal in elke dessa een waringin opschieten. Het zal de plaats zijn, waar de dorpskinderen komen spelen, waar de bruid haar bruidegom trouw belooft voor 't leven, waar de mannen zullen vergaderen en met de flikkerende kris in de hand dood en verderf zweren aan hun vijanden; waar de ouden van dagen zullen neerzitten en hun kinds-kinderen vertellen van den dapperen Djojo en zijn teer-geliefde Lima. De blanke westerling zal met verwondering opzien naar den machtigen reus, die een tempeldak met duizenden pijlers vormt.

Wee hem, zoo zijn mond durft gebieden een dezer boosmen neer te vellen! De arme Javaan, die gedwongen zal zijn het bevel uit te voeren, kan den machtigen blanda niet weerstaan, maar zijn hart zal bij elken bijls slag om wraak schreien. Een geheimvolle, niet na te vorschen kracht zal de levensdagen van den westerling verkorten, zal zijn kinderen in raadselachtige kwijning doen wegteren.»

Lima boog in heilig ontzag het hoofd. Ze zette zich neer op eenigen afstand van den boom, sloeg haar slendang voor haar gelaat en wachtte kalm tot na middernacht. Toen verscheen haar dewi Ranti opnieuw en geleidde haar ziel naar den troon van Allah. Op de plaats, waar Lima stierf,

borrelde helder frisch water uit den grond. De inlanders vingen het water op en metselden er een bassin omheen. En al wie zich baden komt in de naburige rivier, nadert ook «de put van Lima», werpt er een geldstuk in en wacht tot de rimpelende golfjes tot volkomen rust zijn gekomen. Kan hij het geldstuk op den bodem zien liggen, dan zal zijn hartewensch voldaan worden.

Onbeschrijflijk groot was de droefheid in het machtige rijk van den Sultan over 't verdwijnen van den aangebeden kroonprinsen zijn lief tallige gemalin. De zoon van Gesina, Ardjo, werd als troonopvolger gehuldigd; hij was toen pas zeven jaar oud en begreep niet, aan welke euveldaad hij zijne waardigheid te danken had. Doch nooit kan de misdaad voor goed verborgen blijven. Of een vogel 't geheim neerlegde in zijn vroolijk getjilp, of een bij gonzend langs Ardjo's oor 't zoemend verklapte, of de storm huilend door 't bosch 't hem toeschreeuwde of wel het inktzwarte firmament vóór een hevige regenbui 't in bliksemend schrift voor zijn verschrikt oog tooverde — wie zal het zeggen? Zeker is het, dat toen zijn hart zekerheid had, een onweerstandbaar verlangen naar zijn broer, dien hij bemind had met de geestdriftvolle bewondering van een kind, zijn wangen deed verbleeken, zijn gestalte deed vermageren. Hij smeekte de feeën in het bosch hem te veranderen in een vogel, opdat hij weg zou kunnen trekken naar noord en zuid, naar oost en west, over geheel 't uitgestrekte rijk van Insulinde om den banneling op te

sporen en aan hem goed te maken het kwaad, dat verblinde moederliefde had bedreven. Maar waar hij ook heenvloog, tot op de hoogste toppen der bergen, tot in de diepste holen en ravijnen, nergens, nergens was Djojo te vinden.

Angstig klopte de borst van den vogel en schoon vermoeid, slechts even rustten zijn pooten op een schommelenden tak. Dan keek hij zoekend rond in den omtrek en sloeg met nieuwen moed de vleugels uit.

Nu nog, na honderden jaren, vliegt de vogel rond. En als de Javaan zijn schel, dringend geschreeuw hoort, waarin hij met wondere duidelijkheid den wanhopenden hartekreet «Kakang gatot!» (ik heb mijn broeder verloren) onderscheidt, dan is 't hem, of het eigen wee ineenvloeit met 's vogels onvoldane klacht. En medelijdend zucht hij: «De arme Ardjo zoekt zijn broeder Djojo».

Legende over den Oorsprong van de Tabak.

ER was een tijd, dat de bewoners van Java het gebruik van tabak niet kenden. Nu is de tabak zoo algemeen, dat zelfs de armste inlander in zijn strootje een weinig geurige tabak kan rollen; dat de minste kampongvrouw niet volmaakt van haar sirih geniet, als ze niet kan eindigen met een flinke pruim tabak.

Het is best te begrijpen, dat de inlander, al vertelt men hem honderden malen, dat de orang blanda op Java 't eerst tabak plantten, in hun naief bijgeloof toch meenen, dat zulk een kostbaar artikel een gave is der goden. De Javanen weten, dat de plant van ver over zee kwam, uit een land, dat ze nooit zullen betreden, waarvan ze niet eens weten, waar 't ligt, maar dat komt er voor hen niet op aan.

In dat land hadden vroeger de booze geesten groote macht; ze kwelden de bewoners op allerlei wijzen en zonden zooveel ziekten over 't land, dat men begon te vreezen, dat weldra 't menschenras van de aarde zou verdwijnen.

Een der hoofden van een volksstam liep weenend langs 't strand en smeekte de godin der wateren om uitkomst.

«O machtige godin,» weeklaagde hij, «zie met mededooen neer op de ellende uwer kinderen, die u zoo trouw gediend hebben. Al maken wij nog zooveel leven

om de booze geesten schrik aan te jagen, ze storen zich aan niets en rooven het beste deel uwer aanbidders.»

De godin der wateren bleef niet ongevoelig voor deze smeekbeden. Ze nam een zichtbare gedaante aan: De hoofdman zag uit de golven een wezen verschijnen, half vrouw, half slang. Lange donkere haren omlijstten 't vriendelijke gelaat. Haar bovenlijf was als bekleed met de witte donzige vederen der sabekoe's. Het onderdeel werd gevormd door een prachtige, goudglanzende slangenhuid.

«Mensch,» sprak de wondere gedaante, «treur niet langer, ik zal mij over u ontfermen. Geloof in mij, vertrouw op mijn macht en heb geduld. Hier hebt ge een zaadje nietig in schijn, maar in waarheid van wonderbare kracht. Plant het en als het zal zijn opgeschoten, kom dan terug en ik zal u verder raden.» Vol dankbaarheid nam de hoofdman 't korreltje aan. Een groote menschenmassa wachtte op hem om den uitslag van zijn gebed te vernemen. Ze waren zeer teleurgesteld, toen ze 't onoogelijke pitje zagen.

De hoofdman liet zich echter niet van de wijs brengen.

Op een beschut plekje maakte hij zorgvuldig een kuiltje en legde 't zaad erin. Het volk klaagde en riep: «Hoe vele weken, ja maanden misschien zal 't duren, eer dit zaadje tot een plant is opgegroeid en onderwijl sterven onze bloedverwanten en vrienden bij tientallen.»

De hoofdman echter bleef vertrouwen op de belofte van de godin. En zie, toen hij den volgenden morgen

bij 't zelfde plekje kwam, stond er een groote breedbladige struik.

«Groot en goed is de geest der wateren!» riep hij dankend.

Hij plukte een blad om het de godin te toonen en liep er ijlings mee naar 't strand. Met 't gezicht naar de schuimende zee viel hij in 't zand op de knieën.

«Machtige godin, gij hebt me geboden wederom te komen, zoodra het zaad was opgeschoten. Hier ben ik.»

Hij hoorde een ongewone beweging in de wateren en de zeegodin hief het hoofd uit de golven.

«Pluk alle bladeren af en droog ze,» zoo raadde ze. «Maak er dan een aftreksel van en drink het verkregen vocht zonder tegenzin. Rol eenige andere bladeren op, wikkel ze in barakrabbast en rook die.»

Met 't gelaat diep ter aarde gebogen, groette de hoofdman. Getroost en welgemoed stond hij op en begaf zich rechtstreeks naar huis. Hij plukte de bladeren van den struik en deed zooals de godin hem bevolen had. Van het tabakswater dronk hij en 't was hem, alsof hij er krachtiger door werd. Hoog richtte hij zich op, hij was gereed om rond te gaan bij de zieken en hen te genezen met den wonderdrink. Toen hij zijn dienaar riep om hem te vergezellen, bemerkte hij, dat zijn stem een volle gebiedende uitdrukking had aangenomen. Hij rolde eenige tabaksbladeren op en begon te rooken. Zoodra de witte wolkjes omhoog stegen en de geur zich verspreidde, hoorde

de hij een angstig geschreeuw; de natuur scheen in beroering te komen en de booze geesten vlogen in alle richtingen heen. Sedert dien tijd kregen ze nooit meer zooveel macht over de menschen.

De tabaksplant bleef doorgroeien tot ze zaad droeg. Toen deelde de hoofdman de pitten onder de bevolking uit en reizigers, die naar Oost-Indië trokken, namen er eenige mee. Zoo kwam de plant ook op Java en later op Sumatra. In 't eerst veroorloofden alleen de vorsten en de aanzienlijken zich de weelde van 't tabaksrooken, ook bleef lang 't denkbeeld heerschen, dat de geur booze geesten, de oorzaken van ziekten en rampen, verdreef.

Eene variatie op deze legende verhaalt, dat de hoofdman van een Indianenstam aan zijne mannen het genot wilde verschaffen van tabak te kunnen rooken.

Hij wist echter niet, waar de plant groeide en hoe hij ook zocht, hij kon ze nergens vinden. Op een dag zag hij een karaw (kraanvogel) en de bruine veeren van het dier riepen de herinnering wakker aan de zoo zeer begeerde tabak. Volgens de Indiaansche signatuur-leer moest de plaats, waar de karaw heen vloog, 't tabaksland wezen. Nu bad de hoofdman tot de goden, opdat zij hem de macht zouden geven een zoodanigen vorm aan te nemen, dat hij dit oord gemakkelijk zou kunnen bereiken. Zijn wensch werd vervuld en hij veranderde in een kolibri.

In een wip klemde hij zich vast aan de bengelende pooten van een karaw; zoo deed hij de reis mee door

het luchtruim, de kraanvogel streek neer op een veld, waar, zoover 't oog reikte, tabaksplanten groeiden. In verrukking keek de Indiaan om zich heen. Nu had hij spijt, dat hij slechts een kolibrietje was, want hoe gaarne had hij een menigte zaden meegenomen. Zooals 't thans was, kon hij ter slechts één in zijn snavelkje torsen. Hij was zoo verdiept in 't uitzoeken van een goed zaadje, dat hij niet bemerkte, dat de karaw wegvloog.

Een oogenblik keek 't kolibrietje hulpeloos om zich heen, toen ontwaakte het instinct van den echten Indiaan in hem. Evenals een hond altijd den eens geganen weg terugkent, zoo vindt een Indiaan ook 't spoor weder. 't Kolibrietje sloeg dus even met de vleugeltjes en nam toen de richting naar zijn dorp.

Bij zijn stamgenooten aangekomen liet hij zijn schat vallen, nam weer de menschelijke gedaante en plantte onder luide toejuichingen 't kostbare zaadje. Sedert dien tijd hadden de Indianen nooit meer gebrek aan tabak.

De Marindineezen.

» **W**AAR komen wij van daan? Waar gaan wij heen?» een levensvraag aller geslachten in de opeenvolgende tijden, een levensvraag op zoo uiteenlopende wijzen door 't menschenhart en 't menschenverstand beantwoord.

«Waar gaan onze afgestorvenen heen?» vorschten ook de heidensche natuurkinderen van Merauke, de Kaja-Kaja's.

Ze zien hun verwanten ziek worden, in krachten afnemen, ten laatste roerloos daar neder liggen en de ondervinding leerde hun, dat men een dood lichaam niet meer bij zich kan houden.

Ook de Marindinees, die zich omringd denkt van geesten, goede en kwade, is ervan overtuigd, dat zijne dierbaren slechts 't aardsche kleed hebben afgelegd, dat hun zielen een plaats zijn gaan innemen onder de geesten. «Waar is dat oord? Hoe ziet het eruit?» is de telkens wederkerende vraag aan den vreemdeling.

«Hebt gij ze gezien? Wat doen onze dooden daarginds, eten en drinken zij zooals wij?»

Arme onwetende Kaja-Kaja, hoe spoedig maakt men misbruik van uw naïeveteit! De eerste ruilhandelaars wisten er handig voordeel uit te trekken. Zij hadden ras een antwoord voor u, dat uw kinderlijk gemoed voldeed, dat opgang maakte in uw stam en allengs gangbaar werd: «Soerabaia.»

De verhalen der vreemde bedriegers werkten op uw verbeelding: ginds ver van uw woonplaatsen, naar 't westen toe, daar lag Soerabaia, de geestenstad, waarheen de zielen der Kaja-Kaja's over zee werden heen gebracht door een der oppergeesten. 't Was dus zaak er veel copra heen te zenden, anders zouden de «heis» (afgestorvenen) honger lijden.

Dit geloof werd oorzaak van een levendigen ruil-handel. De Kaja-Kaja zocht tot diep in 't land al, wat de vreemde koopers vroegen, zelfs jaagden ze ijverig op paradijsvogels opdat de geest van den overledene zich te Soerabaia met de prachtige bonte veeren zou kunnen opsieren.

Zoo kwam aan de Zuidkust van Nieuw-Guinea de uitdrukking: «Hij is naar Soerabaia» in zwang naast «hij is gestorven.»

Met meer zekerheid weten de Marindineezen, waar ze vandaan komen. Hebben ze die legende niet meermalen door anderen hooren vertellen met nadruk en klem terwijl ze op de plaats wezen, geheiligd door hun voorvaderen?

Ongeveer zestien uur van Merauke wonen de Kondonanim, zoo geheeten naar den put Kondo. Zooals in zoo vele landen van grootere beschaving gaf een merkwaardigheid — hier de put — den naam aan de streek en haar bewoners. Zes meter middellijn heeft dit waterservoir, dat volgens de Kaja-Kaja van bovenaardschen oorsprong is. Hoe zou het anders mogelijk wezen, dat

terwijl in den drogen tijd alle grachten en kreek en los zijn, hier diep in den grond nog het helderste water zich verzamelt ten behoeve van de omwonenden. Is dat geen voorkomendheid der geesten voor de menschen, hunne broeders?

Men hoort de inboorlingen ook wel Sendar Anim noemen. Sendar of Marioe is de legendarische kreek, waar de Marindineezen jaren geleden tevoorschijn kwamen. De kreek kruist den grooten weg, die van Pagaw door de tuinen leidt, nabij het helder stroomend riviertje Mbermbeerorik.

De deema's (wezens uit den voortijd) vierden een groot feest te Ngeelib, in de buurt van de Prinses Mariannestraat. Alles was leeggelopen uit de naburige bosschen en grotten om deel te nemen aan den overvloedigen maaltijd, aan den nationalen dans.

Opeens begon 't te regenen, te bliksemen, te donderen met zoo'n ongehoord geweld, dat de deema's hun vroolijk feest staakten, elkaar met bestoven aangezichten beschouwden en in zwijm vielen. De dagen lang aanhoudende regen doorweekte den bodem dermate, dat de deema's hoe langer hoe dieper in de aarde zakten.

Toen zij ten laatste hun bewustzijn herkregen, begonnen zij naar 't oosten te trekken onder den grond naar Marioe in 't Kondogebied.

De meeste van de dieren door de deema's te Ngeelib achtergelaten, kwamen bij den vreeselijken storm om. De

legende maakt melding van een zeer grooten hond Ngiloei, die 't algemeene lot ontkwam en ook oostwaarts begon te loopen over den landrug. Van tijd tot tijd krabde hij met zijn krachtige geklauwde pooten een kuil in den grond om te hooren, of hij op het goede spoor was en de deema's volgde. Vermoeid en uitgehongerd bereikte hij de kreek Marioe. Zijn laatste krachten spande hij in om nogmaals in 't zand te graven.

«Krab zoo niet!» riep een stem en een deema trad uit het struikgewas en naderde de kreek «dat zijn menschen die gij hoort, mijn menschen.»

Daarop de hond in de trouwe oogen ziende, begreep hij, dat 't dier niets kwaads in den zin had en geruststellend legde hij zijn hand op den zwaren kop. Toen de vloed het zeewater in de kreek stuwde, kwamen de ondergrondsche reizigers te voorschijn. Hoe vreemd zagen ze er uit; 't leeken wel anda's (groote visschen) spartelend in het zilte nat. Ze hadden vliezen tusschen de teenen en de armen waren door vliezen aan 't lichaam verbonden juist als bij een vleermuis.

Wie zou in deze zwemmende zeemonsters de voorheen zoo schoone deema's herkennen? Zeker niet mijnheer de reiger, die belust op een hapje, gretig aan den oever stond en naar de anda's pikte.

«Pik ze niet, ndiek, (reiger)» klonk de stem van den deema vermanend. «Het zijn menschen, mijn menschen. Help ze redden.»

Gedwongen door de macht van den deema pikte de vogel de vreemdsoortige visschen een voor een uit het water en droeg ze een eindje verder naar een heuvel. Na een uur tobbens had hij een groote menigte in een kring bijeen gebracht.

Nu sloeg het uur van hun verlossing. Medelijdend beschouwde de deema de gedrochten zonder oogen, ooren, neus of mond. Maar hij kende 't middel om ze tot werkelijke menschen te maken. Zorgvuldig haalde hij een grooten bos bamboe op 't heuveltje bijeen, nam toen 't vuur, dat hij tusschen twee klapperschalen gereed had gezet en stak 't hout aan.

Toen de eerste bamboe openknalde, kwamen er spleten in de vormelooze gezichten, dat waren de oogen. Volgende knallen riepen neus en ooren te voorschijn en bij 't openbarsten van een dikken bamboe spleten in eens de aaneengegroeiide lippen.

«Waah!» klonk 't uit de menigte opengespalkte monden; allen konden spreken.

De vliezen tusschen de ledematen door te snijden, was 't werk van enkele minuten. En zoo waren de arme deema's bevrijd van de toovermacht, die hen geboeid had gehouden; ze waren volmaakt gevormde menschen.

De heuvel, waar de Marindineezen hun metamorfose ondergingen, wordt nu nog met eerbied door voorbijgangers begroet. De legende voegt er het volgende aan toe:

Terwijl de Kaja-Kaja's te Ngeelib aan 't feesten waren,

bevond zich dicht bij de kust een bootje, bemand met Poe Anim, dat zijn vreemdelingen, die niet op Nieuw Guinea wonen. Zij hadden geen licht aan boord, want ze kenden nog niet de kunst om vuur te maken; vanuit de duisternis keken ze naar de dansenden. Bij het uitbreken van den storm, roeiden ze weg en zochten een veilige ligplaats in een kreek.

Het toeval wilde, dat zij juist in de kreek Marioe kwamen, deze heeft nu nog den vorm van den kop eener boot, doordat het scheepje daar vast bleef zitten, totdat de stroom het weer naar zee dreef.

De deema had de vreemdelingen gaarne bij zich gehouden. Ze hadden meer van de wereld gezien dan zijn arme menschen, die als mollen zich door den grond hadden moeten werken. Zeker wisten zij veel, wat de deema's onbekend was en misschien hadden zij dingen aan boord, welke het oog der deema's nooit had gezien.

«Ik zal ze hierheen trekken,» was zijn kort besluit en hij wierp een reusachtigen haak naar het bootje. Helaas de angel werd niet juist gelanceerd en viel in 't water; de vreemdelingen dreven verder.

Ze waren nog niet goed bekend in die streken en toen de avond viel, werden ze bang. Ze smeekten de deema om vuur. Deze had 'n goed hart en bewees den vreemdelingen gaarne den gevraagden dienst. Hij begaf zich daarom te water en volgde het afdrijvende bootje; hij kwam hoe langer hoe dieper, tot het vocht zijn mond bereikte.

Doch bij hield vol; met beide handen den klapperdop hoog boven zijn hoofd torsende, waadde hij door de toenemende branding. Zoo gelukte het hem ten laatste zijn schat aan de roeiers toe te werpen. Met een blijden juich kreet vingen zij dien op.

Zoo leerden de Poe Anim het vuur kennen van de Kondo Anim.

De eerwaarde heer Vertenten, thans werkzaam als missionaris in Zuid Nieuw Guinea verhaalt, dat een stokoude man in Kondo hem zeide, dat zijn grootvader hem placht te herhalen:

«De Poe Anim (vreemdelingen) zijn weggevaren van hier, maar zij zullen terugkomen en dan zal er niet gewerkt worden, de mannen zullen niet spitten en de vrouwen geen sago kloppen, ieder zal naar de vreemdelingen gaan om ze te zien en te hooren.»

Legende van Singosari.

DE hand van den tijd heeft veel weggevaagd van de belangwekkende geschiedenis der oude vorstenrijken op Java. Eenmaal zoo machtig, hun invloed uitstrekkende over de heele nabuurschap, wijst men thans ternauwernood enkele ruïnen aan, welke herinneren aan den vroegeren bloei.

De fantasie der Javanen richt echter deze bouwvallen weder op, doet de helden en heldinnen herleven en voert ze weer werkend, beminnend en hatend terug in hun vroegere omgeving.

Zoo staat ook de tempel van Singosari daar eenzaam, als een kunstwerk uit overoude tijden, door de bevolking vereerd, omdat volgens de legende zijne wanden eens de schoone prinses Amina gevangen hielden.

Zij was de dochter van den vorst van Singosari, Lemboe Hami Djojo, onder wien 't rijk 't toppunt van welvaart bereikte. Hare moeder was prinses Pergi Wongso, ook wel dewi Kili Soetji genaamd.

Zooals te begrijpen is, was het vorstelijk paar trotsch op hun eenige dochter, die opgroeide tot een bekoorlijke maagd. Als de vader soms in stille mijmering de prinsen van den omtrek de revue liet passeeren, dan oordeelde hij niemand waardig de hand van zijn lieveling te bezitten.

Maar 't belang van 't rijk stelde ook zijn eischen: Geen prins was 't echtpaar geboren om eenmaal op den troon plaats te nemen. Wanneer de vorst ten grave daalde, zou dus de gemaal van Amina de aangewezen opvolger zijn.

Ook was het zaak in de woelige tijden, waarin zoo vaak bloedige oorlogen 't eiland Java van oost tot west in beroering brachten, machtige naburen aan zich te verbinden.

Inmiddels bloeide de prinses aan 't hof van Singosari als een fijne geurige bloem, vele lokkend door haar schoonheid, doch bestemd om geplukt te worden door den vorstenzoon, dien Hami Djojo uitverkoor.

Zóó meende de koning tenminste. Amina was de zachtheid en volgzzaamheid in persoon, zij zag hare ouders naar de oogen, koesterde den grootsten eerbied voor hunne wenschen. Daarenboven — zij was nog een kind, wat wist zij van liefde? Zeker zou zij gedwee den echtgenoot aannemen, door haar vader voor haar bestemd.

Doch 't oude en immer nieuwe gebeurde, zooals men denken kan. Het hart der fiere Amina sprak ten gunste van een anderen pretendent dan het verstand en 't politiek inzicht van den vorst 't deed.

Aan 't hof van Singosari vertoefden vaak vreemde prinszen, zelfs van verafgelegen rijken. De oude vorst had een gul, vriendelijk hart, zijn gemalin was een goedhartige gastvrouw. Geen van beiden vermoedde in hun

argeloosheid, hoe gevaarlijk deze bezoeken voor hun kind konden worden. Zoo verscheen eens aan de Koninklijke tafel een Balische prins, Klono Rongo Poespito.

Zoodra hij de liefelijke verschijning opmerkte aan de zijde harer moeder, ontgloeide hij in geestdriftige bewondering.

En een wonderzoet geluk doortintelde de prinses telkens, als zij de oogen opsloeg en den blik van Poespito opving.

Dagen snelden voorbij als uren en 't viel hem al zwaarder en zwaarder om van 't hof te scheiden en naar 't verre Bali af te reizen. Hij wist nu, dat 't onschuldige hart der zachte Amina hem lief had boven alles. Maar ook begreep hij, dat Semboe Hami Djojo nooit hem zijn erfdochter zou afstaan.

Zooals 't zich zoo vele, vele malen in zulke gevallen voordoet — er bestond een bezwaar, overwegend voor de ouders, nietig in de oogen der gelieven. Een felle jarenlange veete had haat en vijandschap gezaaid tusschen den stam, waaruit Hami Djojo was gesproten en dien van den Balischen vorst.

De geschiedenis wees er zelfs op, hoe een verbitterde oorlog gevoerd was tusschen de grootvaders der jonge lieden.

't Verdroot den vorst van Singosari, dat Poespito zoo lang aan zijn hof verbleef. Hij had den zoon van zijn vijand ontvangen, zooals hij 't anderen deed, edelmoedig, zonder rancune te toonen, omdat sinds zoo lang vrede tusschen de beide rijken heerschte, omdat hij in de rij

der mogelijke pretendenden in zijn kortzichtigheid nooit den Balinees had toegelaten.

Doch hij begon met meer aandacht den jongen man te bestudeeren. En zijn vrouw hielp hem ten laatste uit den droom. Was hij blind voor 't geen haar moederoog alras bespeurd had, dat de vreemdeling hun dochter aanbad?

«Liever zou ik haar met mijn eigen kris doorboren, dan haar af te staan aan den zoon van den vijand van onzen stam», zoo zwoer hij in zijn gekrenkten trots.

Ofschoon 't vooruitzicht donker was, raapte Poespito al zijn moed bijeen en vroeg formeel om de hand van Amina. Hij verzekerde, dat hij zelf in 't geheel geen vijandelijke gevoelens koesterde voor den stam van den vorst van Singosari. Hij opende hem 't vooruitzicht langs dezen weg tot een duurzamen vrede te komen.

Doch Hami Djojo was niet tot toegevendheid over te halen.

«Neen! neen! neen!» herhaalde hij langzaam en plechtig. «En neen zal 't blijven tot aan mijn dood toe.»

Diep terneergeslagen verliet Poespito het Singosarische hof, doch met 't vaste voornemen terug te komen en zijne geliefde heimelijk mee te voeren. Nu had de vorst 't oog op hem, hij zou verspieters afzenden om na te gaan, of de prins inderdaad scheep ging naar Bali. Doch na verloop van tijd zou hij als een eenvoudige landbouwer verkleed, weten door te dringen in den Kraton en Amina zou hem trouw blijven en hem gaarne volgen.

Of de vorst iets vermoedde van de plannen van den Balinees? Hoe anders te verklaren, dat hij, de loyale en goedhartige, hij die zijn kind lief had als 't licht zijner oogen, zoo gestreng tegen hem optrad! Hij liet haar in volstrekte afzondering in den tempel van Singosari opsluiten. Niemand werd tot haar toegelaten, zelfs hare moeder niet. Fier met opgeheven hoofd betrad Amina haar kerker, sterk door de liefde, die haar alles deed verdragen. Geen kreet uitte zij, toen de zware grendels knarsend de deur sloten, al sloop er wanhoop in haar gemoed bij 't denkbeeld, dat Poespito niet zou weten, dat zij hier was. Maanden lang zag ze niets dan de zwijgende, onvermurwbare wanden van den tempel. Door een venstertje kon ze net een plekje aan 't blauwe hemelgewelf beschouwen. Ze tuurde er uren aaneen naar en smeekte de voorbijtrekkende wolken een groet aan haar geliefde te brengen.

Zij hunkerde er naar, dat een vogeltje zou voorbij vliegen, haar opmerken en 't geheim van de tempelgevangenis fluisteren in 't oor van Poespito.

En hij kwam maar niet! Reeds zes malen had ze de maan zien wassen en afnemen en had ze met haar fijnen nagel een teeken in den muur gemaakt. Haar rechte gestalte boog zich door 't leed van voortdurende eenzaamheid, haar gelaat was vermagerd door vruchteloos verlangen naar vrijheid en liefde.

Maar haar vertrouwen wankelde niet.

Toen de vorst van Bali vernam, hoe men zijn zoon

beleedigd had, zond hij onmiddellijk een leger en een verwoede krijg met Singosari ontbrandde. Dit was de reden, dat Poespito al dien tijd verwijderd bleef van zijn verloofde. Hij waande haar trouwens veilig en stil gelukkig in haar vaders paleis, waar zij hoopvol naar hem uitzag.

Op een nacht lag Poespito in de buurt van Singosari vermoeid van den slag in den morgen geleverd, op 't gras uit te rusten te midden zijner soldaten. Een vogeltje begon op een tak boven zijn hoofd te zingen. De krijger hief 't hoofd luisterend op, de vreemde toon trof hem.

Daar hoorde hij 't diertje duidelijk roepen: «Poespito». In een wip stond hij overeind.

«Vogeltje, wat wilt ge, brengt ge mij tijding van mijn Amina?»

«Amina is door haar vader opgesloten in den tempel van Singosari», antwoordde 't zangertje. «Red haar!»

't Vloog weg, terwijl 't nogmaals klagend herhaalde: «in den tempel van Singosari».

Geen oogenblik draalde Poespito. Hij wekte zijn Balineezen en omsingelde den tempel.

«Wacht mij hier», sprak hij «en let op 't minste teeken van onraad. Ik alleen zal de prinses bevrijden». Doffe slagen op den tempelwand deden Amina ontwaken. Verschrikt staarde ze in de duisternis, slechts verbroken door 't flauw schijnsel van een oliepitje. Doch aldra kwam er een zoete glimlach op haar lippen: «Wie kon het anders zijn dan Poespito, haar ridder, haar held».

«O Allah! help hem! ondersteun zijn pogen, bevrijd mij en maak mij zijn gelukkige gade».

Op 't gebed van 't gevangen meisje barstten de muren open. Een bovenaardsch licht stroomde in den tempel en Amina zag haar geliefde voor zich staan.

Wel herkende hem haar liefdevol hart. Doch hoeveel schooner was hij thans dan voorheen. Een hemelsche gloed lag op zijn zegevierend gelaat; twee lange sterke vleugels hingen langs zijn schouders.

Poespito was geen mensch meer, maar een luchtgeest.

Amina zonk aan zijn hart. Hij omsloot haar vast en lichtte haar van de aarde op.

En zóó, zegt de overlevering, verdwenen beiden door een nu nog bestaande opening in den tempelwand.

De krijgslieden van Poespito, nog altijd om 't heilighdom geschaard, aanschouwden 't wonderlicht en hun prins, die in een god veranderd, door het luchtruim zweefde met zijn beminde in de armen.

Zij eerbiedigden den wil der goden en gingen zwijgend terug naar 't kamp.

Ook de grijze vorst van Bali legde er zich bij neer.

Hij begreep, dat zijn zoon op aarde toch niet meer gelukkig zou zijn geweest, als zijn hartewensch niet was vervuld geworden, maar ook, dat Amina aan zijn hof niet veilig ware geweest: immers haar vader zou den oorlog hebben voortgezet, totdat hij zijn dochter terug had gekregen.

Legende van den Lawoe.

IN den tijd toen de bergen van Java nog door goden bewoond werden, zetelde op den Lawoe de om zijn uiterlijk vermaarde Semar. Onbeschrijflijk schoon van lichaamsbouw en gelaatstrekken, overtrof hij alle andere goden. Semar voelde zich geveleid door de bewondering zijner broeders, door de eerbiedige hulde der verbaasde menschen, die de oogen niet van hem konden afwenden, als hij onder hen wandelde.

En hoogmoed droop langzaam, als druppelsgewijs toegediend vergif in 't gemoed van den Lawoegod: hij waande zich beter en wijzer dan het geschapene.

Met minachting begon hij neer te zien op de schepselen: zijn medegoden waren hem zelfs te gering gezelschap. Voortaan wilde hij alleen omgang hebben met de sterren.

Wat schitterden zij als gouden raadsels aan 't luchtruim, zóó hoog, dat zijn machtige godenarm ze toch niet bereiken kon. Zwijgend en ernstig keken ze in den donkeren nacht op hem neer.

Vonden ook de sterren hem mooi? Waarom toonden zij 't hem niet?

Hij wenschte te kunnen opvliegen om aan die sprake-looze nachtuweelen een woord van bewondering voor hem, Semar, te ontlokken.

Doch hij kende slechts één middel om hen te bereiken,

een armzalig menschelijk middel — doch, volgens zijne schatting, onfeilbaar. Hij zou den Lawoe ophoogen, zoo dat de top ten laatste de sterren bereikte.

Rusteloos zwoegde hij dag en nacht, aldoor steenen aandragende, immer voortgestuwd door het onbedwingbare verlangen, die geheimzinnige hemellichten tot spreken te dwingen.

Eindelijk, eindelijk was zijn taak volbracht. De spits van den berg drong majestueus in de wolken, hooger dan de blik der menschen kon reiken. Semar zette zich op den top neer en bleef den heelen dag in vurig verlangen wachten, totdat de sterren zouden verschijnen.

En ja, de kinderen van de maan flikkerden eindelijk weer tegen den donkeren achtergrond. Semar zag ze zoo dichtbij, dat hij de hand slechts behoefde uit te strekken om ze te kunnen aanraken. Iederen avond nu bezocht Semar de Lawoespits en concentreerde al zijn aandacht op de schitterlichtjes. Wanneer zouden ze tot hem spreken? Geen geluid verbrak de schier hoorbare stilte in dit hooge, ijle, door geen sterveling bezochte oord, in de bovensferen der lucht. 't Was tergend, 't was wreed! Zagen zij dan niet, hoe verrukkelijk schoon hij was?

Op een avond stond een groote heldere ster juist boven zijn hoofd. Semar kon 't niet meer uithouden. Hij, die zich verbeeld had, voortaan slechts te verkeereren met die hemelsche vuurbollen! Eensklaps gilte hij 't uit:

«O, heb medelijden, ik voel me zoo ongelukkig.»

Dadelijk leek het, of een vriendelijk oog op hem neerzag en belangstellend hoorde hij vragen:

«Wat is het, dat den machtigen god Semar droefheid veroorzaakt?»

«De menschen zijn zoo klein, zoo slecht, zoo min, ik ontvlood hun gezelschap.»

«En de goden, uw broeders dan?»

«Weet gij dan niet, dat ik in schoonheid hun allen overtref? Hun kring verliet ik, omdat ik mij meer voelde dan zij allen.»

«En wat wilt gij dan nu, Semar de hooghartige?»

«Voortaan wil ik slechts spreken met de sterren. Neem mij op onder de uwen.»

«Dat is niet mogelijk! De sterren beschrijven zonder ophouden haar vaste banen om de zon. Zij verkeeren met de sterren, wie 't is aangewezen in hare nabijheid door 't luchtruim te trekken. De kinderen der aarde zien ons slechts des nachts, doch ook overdag zijn wij er en 't oog van den Schepper aller dingen slaat ons gade. Onze zwijgende pracht is een onafgebroken loflied tot Hem.»

«Wat zegt gij? Niet mogelijk? Gij versmaadt een gesprek met Semar? Maar zeg mij dan tenminste, o ster, vindt gij mij niet schoon boven allen en alles?»

«Wij sterren zien slechts het schoon des harten en het uwe, hoovaardige ijdele god, is boos en leelijk! En uw uiterlijk? Weet, dat niets de majestueuze schoonheid der sterren nabijkomt.»

Als door een giftig wapen getroffen, sprong Semar op; 't bloed begon in zijn aderen te koken en dreigde in woedende kracht naar buiten te spatten.

De sterren staken hem dus de loef af! Zijn veelgeprezen schoonheid zonk in 't niet, vergeleken met die der sterren! Met een vreeselijken vloek rukte hij de schitterende ster van den hemelboog en slingerde die van zich af. Op de plek, waar ze neerviel, ontstond beweging, iets levends richtte zich op. Een Hanomanaap! Op zijn achterpooten sukkelde hij naar Semar en krijschte hem toe:

«Tot uw eigen verderf en schande hebt ge mij in een aap veranderd! In mij zal men steeds mijn hooge afkomst blijven eerbiedigen en vereeren, maar gij zult voortaan beschaamd voor 't oog der menschen u in grotten en spelonken verschuilen.»

Meteen gaf hij den Lawoe zulk een geduchten schop, dat al de opgestapelde steenen — 't werk van zoo langen tijd — neerploften als de blokjes van een kinderbouwoos, meer nog, dat een groot deel van de trotsche spits afbrokkelde.

Semar werd meegesleept door de zandlawine. Toen hij aan den voet van den berg weer tot bezinning kwam en zich het puin uit de oogen wreef, bevoelde hij met verbazing zijn lichaam. Zijne ledematen leken hem korter dan te voren; hij plaatste zich tegen een boomstam en mat zijn grootte.

Zijn rijzige gestalte, die voorheen boven alle anderen

uitstak, was geslonken tot die van een dwerg. IJselijke ontdekking!

Hij rende naar een dichtbij stroomende rivier en zag tot zijn ontzetting, dat hij geheel misvormd was. De wonder-schoone god van voorheen was een afschuwelijk gedrocht geworden.

Zoolang 't wajangspel den Javaan zal bekoren, zoolang zal ook Semar er een voorname rol in vervullen; doch immer zal hij ten tooneele komen als een wanstaltige dwerg. En ondertusschen wordt sedert deze catastrophie de Hanoman aap in Solo en Madioen door de inlanders als heilig vereerd. Zooals de steraap voorspeld had, verborg Semar zich overdag, verbitterd en verlegen met zijn droevig figuur, in de rotskloven.

's Nachts kwam hij uit zijn schuilhoek te voorschijn om te werken. Hij wilde 't namelijk voor de andere goden verhelen, dat Hanoman den berg had neergetrapt.

Daarom droeg hij 't puin in de duisternis naar den Indischen Oceaan, waar de steenen als zoovele eilandjes boven de oppervlakte bleven drijven.

Terwijl hij op een nacht weer bezig was, hoorde hij in een naburige kampong stampen in een loempang.

Schuw als hij geworden was, meende hij, dat de dessalui hem, den monsterachtigen dwerg, bemerkten hadden en dat zij alarm sloegen om hem in menigte te overvallen en te versagen als een boozen geest.

Van louter schrik liet hij den grooten steen, dien hij

torste, uit de armen vallen. Sedert staat deze daar als «Doewoer» d. i. «Hooge berg».

Hij gevoelde zich niet meer veilig op aarde. Met zijn godenmacht verhief hij zich in 't luchtruim en vertoonde zich nooit meer.

Legende van de Orchidee.

Onder den rijken bloemenschat der tropen nemen de orchideeën 'n voorname plaats in, ze zijn als adellijke dametjes, fijn, gedistingeerd en vertoonen haar zeldzame schoonheid op bepaalde tijden van 't jaar. Geen wonder, dat de Javaan aan de orchidee, met name aan de macodes petola, door hem daon petola genoemd, een goddelijken oorsprong toekent. Over haar liefelijke groene blaadjes loopen in alle richtingen goudgele strepen. «Petola» beteekent dan ook «levendig gekleurd, zijdeachtig.»

Heel, heel lang geleden, zoo verhaalt de legende, verscheen op Java een godin van een stralende schoonheid. De goden hadden haar naar de aarde gezonden, opdat zij daar door haar vriendelijke overreding de menschen tot 't goede zou brengen en hun verheven godsdienstige gevoelens zou inprenten.

De inboorlingen, ruw en onbeschaafd, waren niet bij machte zulk een goddelijke schoonheid op prijs te stellen. De woorden, die zij tot hen sprak, gingen hun oor voorbij. Ze waren te grof aangelegd om haar fijne, teedere gevoelens te kunnen begrijpen.

Daar zij zich als afgezante der goden beschouwde, rekende zij 't zich tot plicht, niet bij de eerste mislukte pogingen haar taak op te geven. Ze overlaadde de menschen met weldaden en verscheen helpend en troostend in hunne

hutten. Doch de Javanen vonden Petola, zoo noemde ze haar naar haar schitterend gewaad, bemoeiziek. Ze joegen haar weg, overlaadden haar met beleedigingen en schimpend dwongen ze 't zwakke meisje een toevlucht te zoeken in 't dichte woud, in diepe steilwandige ravijnen.

Weenend zat Petola, moe en teleurgesteld op een rotspunt. Lang dacht ze na over haar treurig lot. Ten laatste ontdeed ze zich van haar wonderschoonen goudkleurigen sluier, een geschenk der goden, spreidde dien over 't mos uit in de schaduw van 't dichte geboomte en legde zich te slapen. In dien nacht veranderde de zachtzinnige godin geheel van inborst.

Haar zending zou ze vervullen. Maar de Javanen waren haar vriendelijkheid niet waard, ze zou hen op een andere manier dwingen. Den volgenden ochtend verscheen ze opnieuw in het dorp, waaruit men haar verdreven had, doch nu niet meer zacht en vriendelijk, weldoende en troostende. Men herkende haar niet, zoo was zij veranderd. Haar gelaat stond dreigend en woest. Op haar aanblik beefden de meest onvervaardigen; de weerspanningsten bogen zich voor haar en onderwierpen zich volkomen. De bewoners der streek vroegen de gunst om als een teeken van vergiffenis haar schitterende zijden sjerp te mogen behouden. Dit kon de godin hun echter niet toestaan; ze kreeg toch medelijden met de berouwhebbende menschen en sprak:

«Komt, ik sta u toe nog eenmaal de petola, het hemelsche weefsel, te aanschouwen.»

De menschen kwamen van dichtbij en van verre toeloopen om een laatsten blik er op te werpen. Toen nam de godin den gordel mee naar 't verblijf, waar zij den nacht had doorgebracht.

Maar op de plaats waar zij in haar droefheid den zijden sluier had neergelegd, op het mos onder de boomen, begonnen enkele orchideëen op te schieten.

Meer en meer kwamen er en weldra was de bodem bedekt met de liefelijke bloemen, die op hare zijdeachtige blaadjes 't merk droegen van den godinnesluier van hemelsche afkomst. Zoo kwam dus de daon petola op Java, door een godin er gebracht.

Spoedig verspreidde zich 't nieuws in den omtrek, dat op een eenzame plek in 't bosch, tegen de rotsen, wonder-schoone bloemen van goddelijke afkomst groeiden. Iedereen wilde er een hebben om ze te planten in eigen tuin. Men legde lange tochten te voet af, alleen of in groote gezelschappen, om de plotseling beroemde vallei te bereiken. Pelgrims kwamen zelfs uit Sumatra, Borneo, Celebes en de Molukken, na verscheidene dagen op zee te hebben gereisd.

De bewoners der bevoorrechte streek zagen het met leede oogen aan, hoe hun vallei geplunderd werd. Ze waren echter machteloos tegenover de menigte. Er waren onder de ongenooide en onwelkome gasten zelfs eenige zoo brutaal hebzuchtig, dat zij, met den wensch om de eenige eigenaars te blijven van de wondervolle bloem,

trachtten de plantjes, die ze niet konden meenemen, uit te roeien. Doch dit bekwam hun slecht. Vergeefs namen zij alle mogelijke voorzorgen, beschutten ze de teere plant zooveel mogelijk op hun terugweg, zochten ze thuis gekomen 't beste plaatsje uit. Vergeefs brandden zij wierook en zonden zij gebeden op tot de godin, opdat zij hun bloemen zou beschermen, de orchidee begon te kwijnen, yerloor alle frischheid en na enkele dagen hadden hun heiligschennende handen niets meer te begieten dan een paar vormlooze wortels.

En ook deze werden hun door de godin op onverklaarbare wijze ontnomen. Zij bracht de stervende planten terug naar de rots, waar zij eenmaal haar sluier had uitgespreid, blies er met haar zachten verkwikkenden adem over en de orchideeën herleefden. Toen de eerste knopjes verschenen, vertrouwde zij de kostbare bloem toe aan de zorgen der bergfeeën, de vroegere beschermsters van haar petola.

En daarom — zoo verklaren de Javanen — sterft de daon petola ondanks alle zorgen ver van haar geboorteland en ook daarom kan 't den Europeanen niet gelukken, ze in de serres van hun noordelijke streken aan te kweeken.

Legende van den Prambanan.

HET was nog heel vroeg in den morgen. Langzaam begonnen de bergen op te blauwen uit de witte waden van den mist. Loro Djonggrang, de Koningsdochter, had haar kraton verlaten en leunde tegen een boomstam. Alleen had ze zich op weg begeven, terwijl de vrouwen van haar talrijk gevolg nog sliepen. De goudbestikte slendang over 't hoofd geslagen en ver over 't gelaat getrokken, stond ze daar, eenzame figuur in de ontwakende natuur. Moedeloos hield ze de oogen gesloten en steunde 't matte hoofd tegen den koelen bast. Ze was de rijkste vorstin uit den omtrek. Den vorigen dag was haar vader, Ratoe Boko, de gebieder over de uitgestrekte landstreek tusschen Djocja en Klatten, overleden en sinds berustte alle macht en grootheid in haar kleine hand. Hoe lang zou 't duren?

Vijandige vorsten omringden haar en geen krachtig gesmaai stond haar ter zijde om haar goed recht te verdedigen.

Ondanks den rijkdom en de waardigheid, die zij bij 't huwelijk aan haar echtgenoot zou schenken, had nog nimmer een zoon van een der naburige rijken naar haar hand gedongen. Geen prins was in liefde tot haar ontstoken, omdat de kortzichtige mensch slechts naar 't uiterlijke oordeelt en helaas, Loro Djonggrang was zoo leelijk, zoo mismaakt, dat de dieren bij hare nadering vluchtten,

de bloemen haar kelkjes sloten en de menschen, hare onderdanen, zich 't gelaat met de handen bedekten. Zij wist 't sinds lang. De koning had in wanhoop haar eens toegevoegd:

«Ratoe, mijn geliefd kind, hoe komt 't, dat de natuur u zoo heeft misdeeld? Schoon en aanminnig was uw moeder. Droomde zij dan niet de liefelijkste droomen van een jonge, gelukkige moeder, toen zij u droeg onder 't hart? Zag ik niet de bekoorlijkste bloemen haar oog verkwikken, de geurigste wierookdampen haar in slaap doezelen, de zachtste gamelantonen haar ontwaken begroeten, alles, alles opdat ons een kind zou geboren worden, op wier schoonheid de serimpi's naijverig zouden zijn, die de heldin zou worden der Djocjasche lakonsl (gedichten). Welke booze geest, welk schrikkelijk monster is uw moeder verschenen, dat zij mij zulk een kind kon baren?»

Nog maanden lang hadden die woorden 't meisje in de ooren geklonken en als haar moeder met liefde de schoonst gebatikte sarong om haar mismaakte lendenen en kromme beenen plooid, haar bovenlijf en armen met de fijnste boreh kleurde, haar stijf zwart haar zorgvuldig kamde en met kransen van teergeurende melatti's omslingerde, haar sierde met schitterende brillanten, dan schudde ze weemoedig 't hoofd: 't gaf immers niets.

En toch woonde in dit mismaakte lichaam een fiere ziel, haar koninklijken vader waardig; toch voelde zij in

zich de energie en den veelomvattenden wil om haar rijk in zijn tegenwoordigen bloei te handhaven, liefde en toewijding om haar volk gelukkig te maken. Sombere, grievende overwegingen deden haar thans haar kleine vuist ballen en met sarcastischen lach 't natuurschoon om haar heen bespieden.

Naast zich hoorde zij de kriekende geluidjes van krekels, de snerpjes van insecten, die meenden, dat 't nog nacht was. Vogelklankjes begonnen fijntjes over elkaar te rollen als in blijde huppeling, een vroolijk gejubel, niet fors, maar voorzichtigjes nog, een morgenlied van vogels, die nog niet zeker zijn van 't wijken van nachtgeheimnis. Langzaam sloeg de vorstin haar slendang geheel terug en verwijderde zich eenige passen van den boom. Zóó verdiept was ze geweest in haar treurig gepeins, dat ze niet de nadering bemerkte had van een eenvoudig gekleede jonge man. Terstond hurkte hij neder en bewees haar zijn hulde door een eerbiedig sembah.

Daarna richtte hij 't hoofd op en keek haar zwijgend aan. Verwonderd blikte de vorstin op de gehurkte gedaante neer; 't was zoo iets ongehoords, dat een mensch haar vrijmoedig aanzag in plaats van zooals de anderen deden, zich 't gelaat te bedekken voor hare mismaaktheid.

«Wat wilt ge?» vroeg ze onwillekeurig.

«Ratoe, ik ben gekomen om u te vragen, of gij mij vergunnen wilt als uw echtgenoot de lasten en zorgen van uw bestuur te deelen. Ik weet het, naijverige vorsten

omringen u, maar mijn krachtige arm zal u beschermen.»

«Zijt gij een godenzoon, dat ge 't waagt aldus tot mij te spreken? Waar zijn dan de teekenen van uw hemelsche afkomst? Of een afstammeling van een beroemd vorstelijk geslacht? Waar is dan uw gevolg, waar zijn uw geschenken voor mij, uw koninklijke bruid? Hoe durft ge, anders dan in hofgewaad, tot mij te komen met zulk een vraag?»

«Ratoe, ik ben slechts een eenvoudige dessaman uit Solo. Des daags werk ik als arbeider in de paddivelden. Maar in 't bosch, aan welks zoom 't hutje mijner ouders staat, heb ik als jager mijn kracht gestaald. Mijn hand is in staat door een enkelen vingerdruk den banteng te temmen; mijn mes heeft meer dan eens 't hart van den woesten tijger doorboord. Ratoe, ik kan u verdedigen tegen allen en alles.»

«Hoe!» riep ze verachtelijk «Gij zijt geen koningszoon?»

«Een prins zou u kunnen huwen, 't is waar. Maar na luttel dagen zou hij Loro Djonggrang den rug keeren. Hij zou vele schoone vrouwen in den kraton brengen en gij, de wettige vorstin, zoudt versmaad en vergeten worden. Ik zou u trouw wezen en geen andere aan mijn zijde dulden.»

Loro Djonggrang zag de toekomst voor zich, zoo als zij zich die zoo vaak gedacht had: alleen, onbegeerd zou ze haar levenspad verder gaan; welk een smaad voor een Javaansche vrouw ongehuwd te moeten blijven!

En weer klonk zacht de stem van den dessaman:

«Ik ben slechts Bandong, zonder titels of goederen. Maar de vogelen van het bosch leerden mij fluiten zooals zij en aan mijn soelingan kan ik zoete, teedere tonen ontlokken, die uw hart zullen doen trillen van vreugde en genot.»

Droomerig luisterde de arme mismaakte toe.

«Bandong,» sprak zij ten laatste. «Ik geloof, dat ge 't goed met me meent. Al zijt ge dan ook slechts een arm daglooner, welnu, ik wil toch uw vrouw worden, indien gij voldoet aan de voorwaarde, die ik u stel. Zie, ik schaam mij voor de menschen, die den spot met mijn uiterlijk drijven, ik wil geen mijner onderdanen tegenwoordig doen zijn bij ons huwelijk. Ga naar uw dessa en zeg den priester, dat hij tegen morgenochtend hier moet zijn. Ik geef u vier en twintig uren tijd: maak mij duizend retjo's (steenbeelden) in deze vlakte, dat zullen de gasten zijn op ons bruiloftsfeest.

Als de ochtend aanbreekt, zal ik de gamelan laten spelen; dat zal u 't teeken wezen, dat dan uw arbeid voltooid moet zijn. Zorg, dat ge op de eerste klanken uw duizendste retjo gereed hebt en ik zal in bruidsgewaad tot U komen». Bandong maakte wederom zijn sembah en vertrok.

Hij riep zijn vrienden en bloedverwanten bijeen en zij begonnen onverwijld aan de steenen te werken om ze in beelden om te scheppen. 't Was als of Allah zijn hand kracht en vaardigheid verleende, want uit de ruwe

steen en ontstonden de schoone figuren, die nu nog den Prambanan sieren. Negen honderd negen en negentig beelden waren reeds afgewerkt en Bandong was bezig aan 't duizendste beeld, toen Loro Djonggrang, achter een struik verscholen, den arbeid kwam gade slaan. Ze dacht aan haar belofte en 't werd haar bang om 't hart. Die man, die daar zijn bijl op den steen deed neerkomen, hij had haar omgepraat met zijn vleierende stem. Zou zij, de dochter van Ratoe Boko, zich aldus verlagen? Neen, nooit!

Ze snelde naar haar kamer, riep een harer pronjai's en gelastte deze den gamelanspelers te beduiden onmiddellijk uit alle macht op hun instrumenten te slaan.

De bijl ontzong op Bandongs handen, een siddering liep over zijn lichaam, in vertwijfeling keek hij naar 't onvoltooide beeld.

Daar stond Loro Djonggrang naast hem in bruidsgewaad.

«Bandong, zijt ge klaar?»

«Ratoe, ge hebt me bedrogen!» riep Bandong toornig.

«Geen straal van de zon drong nog door tot de plek, waar ik sta en gij laat de gamelan spelen, alsof 't reeds dag is. Maar Uw belofte bindt U, ge zult mijn echtgenoot worden».

«Dan nog liever de duizendste retjo», klonk 't tergend spottend. En o wonder, nauwelijks waren deze minachtende woorden over hare lippen, of de vorstendochter was in een steenen beeld veranderd, dat trots regen en zonneschijn, eeuw op eeuw daar zou blijven staan. Alsof 't lot ten

laatste toch medelijden had met 't misdeelde menschenkind, zoo droeg dit beeld weergaloos schoone trekken; onwillekeurig riep Bandong verteederd uit:

«Ratoe ajoe!»

Ratoe ajoe — schoone vorstin! Ja, zoo zou ze bij 't nageslacht genoemd worden. Onder de duizend beelden van Prambanan, van Tjandie Sewoe zou dat van Loro Djonggrang 't meest geliefd blijven bij de bewoners van de Djocjasche vlakke.

Na enkele oogenblikken schoot Bandongs gemoed weer vol bitterheid. Hoe goed had hij 't gemeend met de mismaakte, eenzame koningsdochter. Al vloei de geen vorstelijk bloed in zijn aderen, onbevreesd als een tijger zou hij haar verdedigd hebben, trouw als een hond haar gediend. Ze zouden samen 't land groot en machtig hebben gemaakt boven alle andere rijken.

En nu!... mismoedig keek hij naar zijn arit: een arm onopgemerkt dessaman zou hij blijven, de eierzucht van zijn hart moest met zijn energie gedooft worden.

Hij wilde zich omkeeren en wierp nog een laatsten blik op 't beeld. 't Was hem, alsof de trotsche vorstin hem spottend aankeek. Niet wetend wat hij deed, sloeg hij met zijn arit naar 't liefelijke gelaat. De scherpe kant trof haar lachenden mond, een stukje van de lip vloog er af en kwam terecht midden op 't voorhoofd van Bandong. Op hetzelfde oogenblik was hij ook in een steenen beeld veranderd.

De tempelstad van Prambanan vormde vroeger een Boeddhistisch heiligdom. De archaeologen verklaren dit beeld voor een Ciwa figuur en dat van de aanminnige vrouw volgens de attributen voor Doerga, zijne gemalin. De Hindoe godheden genoten namelijk ook bij de Boeddhisten een gelijke eer als hun eigen goden. Doch de Javaan schudt flegmatisch het hoofd als men zooiets durft beweren.

«Botten doroh!» verzekert hij.

't Is volgens zijn vaste overtuiging een voorstelling van Bandoeng en van Loro Djonggrang, de tijdens haar leven zoo foieleelijke dochter van den legendarischen Javaanschen vorst Ratoe Boko.

Daarom komen de Javanen bij dit beeld offers brengen in bloemen en eetwaren en hulp afsmeeken in allerlei nood.

Zelfs de Chineezzen, die in deze buurt wonen, gelooven aan de wondermacht van 't beeld. Ja, men vertelt, dat jonge dames van Europeesche afkomst een bedevaart uit Djocja naar Prambanan ondernemen om Loro Djonggrang steun in hartsaangelegenheden te vragen.

Als men Ratoe Ajoe op een afstand nauwlettend bekijkt, is 't net of 't beeld spottend glimlacht. Wil zij, die door haar levensondervindigen een cynischen blik op 't leven kreeg, haar vereerders waarschuwen? De liefde is blind — ook hier. Het jeugdige meisje, dat tot haar komt, de handen vol blanke melatti's, groene of gele kenanga's en schitterend witte tjempaka's en die haar schat voor de steenen godin uitstort in zoet vertrouwen, dat

deze het hart van haren beminde tot 't hare zal neigen, zij ziet slechts 't fijne vorstinnengelaat en merkt niet den sarcastischen trek, die schijnt te vragen:

«En dan nog, dwaas menschenkind, als ik Uw wensch verhoorde, zoudt ge dan gelukkig wezen?»

Hoe de wind ontstond.

PRACHTIGE bontgekleurde papegaaien vlogen tusschen 't donkergroene loof der hooge boomen. Twee Indianen gewapend met pijl en boog, klommen tusschen het dichte gebladerte om des te beter de vogels te kunnen verschalken. Daar bemerkten ze een oude, gebogen vrouw, die met een korfje garnalen en zilvervischjes zich neerzette onder den schaduwrijken boom. Gretig begon ze haar maal te verorberen, doch ze deed 't op zoo'n grappige wijze, dat de twee jagers slechts met moeite hun lachen konden bedwingen. Het heksachtige vrouwtje wrong zich in allerlei bochten van genot. Op 't laatst konden de Indianen zich niet meer inhouden: ze barstten in een luiden schaterlach los, die vroolijk door 't bosch weergalmde.

Nijdig keek 't oudje naar boven en dreigde met de vuist.

«Wilt ge papegaaienvleesch proeven», vroeg een van hen. Meteen wierp hij haar een vogel toe. Terstond begon de heks 't dier met vederen en al te verslinden; ze smakte met de lippen om te toonen, hoe heerlijk ze 't vond.

«Nog een», smeekte ze. «Geef er me nog een!»

«We hebben niets meer», riepen ze terug.

Toen werd de oude ontzettend boos. Haar machtige

heksenadem blies door 't bosch; takken zwiepten, bla-
deren vlogen naar alle richtingen, grashalmpjes werden
onstuimig bewogen.

Heviger en heviger werd haar toorn. Haar woede
steeg tot razernij: de oude floot en brulde.

Boomen werden ontworteld. De vogels vlogen vers-
chrikt rond, beroofd van hun koesterende nesten. De
wilde dieren vluchtten in hun holen. De menschen
staarden elkander in angstige verbazing aan om dit nooit
geziene natuurverschijnsel. Ze noemden dit «wind». De
boom, waarin de Indianen zaten, boog door den orkaan
zijn machtige kruin naar de aarde, de jagers vielen en
de oude greep hen verwoed aan. Zóóveel kracht had ze,
dat de beide mannen zich niet aan haar vuist konden
ontworstelen en ze meegesleurd werden tot diep in 't
bosch, naar haar kamp.

Het was alsof een soort van verlamming over de twee
slachtoffers kwam. Zonder zich te kunnen verzetten,
werden ze in een grooten pot geworpen, waarin de oude
gewoon was haar eten te koken. Ze riep haar dienst-
meisje, beval haar op den ketel te passen en begaf
zich zelf naar buiten om hout bijeen te zoeken voor het
vuur.

Zoodra de vrouw weg was, naderde 't meisje nieuws-
gierig den ketel. Ze kende de wreedheid van de heks
en vreesde, na de geduchte uitwerkselen van den toorn
der booze vrouw in de natuur ontwaard te hebben, dat

deze weer bezig was eenig onheil te brouwen. Ze lichtte dus 't deksel op.

De twee jagers keken hoopvol en smeekend naar 't vriendelijke gezichtje.

«Red ons! Spaar ons leven», vroegen ze.

Een groot medelijden welde in haar boezem op. Ze lachte hen bemoedigend toe, hielp hen uit den noodlottigen pot en verborg hen voor 't oog harer meesteres. Nauwelijks waren ze in een veilig plaatsje of de oude kwam binnen met een takkenbos op den schouder. Bemerkende dat de ketel leeg was, raakte ze wederom buiten zichzelf van drift. Alles in haar omgeving begon weer te dansen en te trillen, tot ze eindelijk uitgeput neerviel.

Toen de oude eenigszins tot kalmte was gekomen, naderde het dienstmeisje haar en zeide: «Ge handelt dwaas, met de twee Indianen te willen dooden. Ze kunnen ons nog vele diensten bewijzen met jagen en visschen. Denk maar eens aan den heerlijken papegaai, waarvan ge zoo gesmuld hebt. Spaar hun het leven en laat ze bij ons blijven. Ik weet, waar ze verscholen zijn en zal het u ook zeggen, als ge belooft ze geen kwaad te doen».

De heks stemde er in toe en de jongelieden kwamen uit hun schuilhoek te voorschijn.

Maanden lang dienden ze de oude. Ze deden alle mogelijke pogingen om te ontvluchten, doch de oude had zoo'n fijnen, scherpen reuk, dat ze de twee terstond

op 't spoor was en door haar wonderkracht werden ze gedwongen terug te komen.

Vergeefs spanden ze hun hersenen in om een nieuw plan te bedenken. Goede raad was duur. Doch eindelijk meenden ze iets gevonden te hebben: ze bonden gras aan hunne voeten, dat ze met een kleefstof vasthechtten en volgden het spoor der kasara-mieren. De oude snuffelde naar alle kanten, doch 't was haar onmogelijk de ontsnapte gevangenen terug te vinden. Door 't heen en weer trekken der mieren waren de indrukken hunner voetstappen uitgewischt. Bovendien gaven de dieren zulk een sterken, onaangename geur van zich, dat deze dien der Indianen ver overtrof.

In hun dorp aangekomen, vertelden de geredden, wat hun overkomen was. Vol bewondering en ontzetting hoorden de kennissen hen aan en besloten in 't vervolg op hun hoede te zijn voor de heks en haar streken.

En dit voornemen bleek niet overbodig, want tot nu toe zoekt de oude heks, de gevreesde geest der wouden, nog steeds naar haar ontsnapte slaven. Ze brult, huilt en tiert door 't eenzame woud.

En op haar adem begint alles in de natuur te trillen. Wee den roodhuid, dien ze in haar toorn op haar weg ontmoet. Ze blaast hem haar vinnigen adem in het gezicht, slingert hem takken en bladeren op het hoofd, werpt een boomstam op zijn pad, die hem dreigt te verpletteren.

En telkens komt het onschuldige meisje bij haar wreede meesteres, om voor het menschdom ten beste te spreken. De overredende woorden van het kind brengen de vrouw tot kalmte, storm en wind maken dan plaats voor een streelende koelte, die de menschen verfrist en verkwikt.

Ardjoeno.

TREURIG zaten Indra en Brahma, de oppergoden, bij elkaar. Welk een nederlagen hadden zij in den laatsten tijd geleden!

Hoe hadden de vermetelete titanen het gewaagd tegen de sterkte der goden op te rukken!

«Hun legers hebben reeds de windstreken bezet!» toornde Indra en de schaamteloze koning Raksasa vreest onze wapens, onze doodelijke zwaarden en lansen niet.»

«Geen wonder», hoonlachte Brahma, «zijn log lichaam is onkwetsbaar.»

«Onkwetsbaar! Ja, behalve op één plek! Maar wie zal hem daar treffen, wie zal die verborgen plaats uitvinden?»

Op dit oogenblik vertoonde zich een der mindere goden bij den troon der twee beraadslagenden.

«Vergunt mij, heilige Indra en Brahma,» klonk 't deemoedig, «mijn zwakke stem te mengen in uwe overleggingen.»

«Weet ge, wie in staat is Raksasa te overwinnen? Alleen een sterfelijk held, die vrij is van hartstocht en zonde.»

Moedeloos boog Brahma 't hoofd.

«Al overzien wij de geheele aarde, al zoeken wij in holen en spelonken, zulk een mensch bestaat niet.»

«Toch wel, broeder, denk slechts aan Ardjoeno, den zachtmoedigen vorst, den zoon van Pandu en Prita. Herinner u, hoe roemvol hij eertijds streed, maar hij verliet de glorie van 't oorlogsveld. Schoon en beminlijk is hij boven allen, 't ideaal, dat 't vrouwengemoed zich in haar zoete droomen voorstelt, maar hij heeft de liefde afgezworen. Rijkdom en macht wachtten hem, maar hij versmaadde de heerlijkheid van weelde en aanzien en trok zich als kluizenaar terug in een grot op den berg Indra Kila. Hier leidt hij een leven van gebed en boetedoening, zijn gedachte bestendig gericht op Shiwa, den gever der zegepraal. Mogelijk is Sang Parta, zooals hij thans heet, uitverkoren om Raksasa te verslaan.»

Op 't sombere gelaat van Brahma verscheen weer een glimlach van hoop.

«Vraag hem om hulp, heer!» riep de mindere god. «Doe het en Sang Parta zal den onbeschaamden Raksasa 't hoofd van den romp slaan.»

«Laten wij zijne deugd op de proef stellen,» besloot Brahma. «Als deze hecht blijkt, dan kunnen wij hem gerust tot strijder voor de goden verheffen.»

Indra en Brahma lieten de hemelsche nimfen voor hun troon komen. Zeven dezer wido-dari, de allerschoonste en verleidelijkste, beroemd om hare overwinningen op aardbewoners, werden uitgezonden naar de spelonk van den kluizenaar.

Licht als teere vederen daalden ze op den adem van den

zefier naar den berg Indra Kila. De heele natuur der omgeving begroette de verblindend schoone nimfen. De schuwe herten hieven den kop omhoog, om haar te zien dartelen over het van dauw flonkerende gras. De eekhoortjes staakten hun ernstig spel over stammen en takken, de vogels vergaten in verrukking hun blijde liederen. De jonge loten van de kaneelboomen waren minder rood dan de lippen der meisjes, het ebbenhout minder glanzend zwart dan haar lange haartooi, de zon zag bleek, vergeleken bij den schitterenden blik harer vurige koolzwarte oogen.

Een lieflijke geur, onbekend op deze aarde, ging van haar hemelsche gewaden uit. Op den klank van haar stem bleven de hagedissen en krekels als betooverd roerloos in 't gras.

De widodari traden de spelonk des kluizenaars binnen onder de bewondering van al wat leven had rondom.

Alleen Sang Parta scheen hare nadering niet te bespeuren. Het hoofd ter aarde gebogen, was hij in gebed verzonken. De widodari spraken hem toe met de liefelijke stem, die nog niemand wederstaan had, doch de klanken schenen niet door te dringen tot het oor van den heremiet, die slechts luisterde naar de voor andere stervelingen onhoorbare woorden van Shiwa. Zij vatten elkaar bij de hand en voerden zingende een bevalligen reidans uit.

De asceet toonde door geen enkele beweging, geen verandering op zijn rustig gelaat, dat hij gewaar werd, wat in zijn onmiddellijke nabijheid gebeurde.

Ten laatste verloren de widodari denloed. Zooals ze gekomen waren, slopen ze een voor een wederom door de nauwe opening van de spelonk naar 't bosch.

Diep vernederd over deze ongehoorde behandeling, haar betraande oogen met haar fijne sluiers bedekkend, doorvlijmd van de smart van onbeantwoorde liefde, stegen zij traag omhoog naar 't godenverblijf.

In plaats van spot van de zijde der goden wachtte haar een uitbundige toejuiching.

«Staat niet aldus met neergeslagen oogen voor mij», sprak Brahma vroolijk. «Deelt in onze vreugde, want onze uitverkoren held is niet bezweken voor de beproeving, hij is ons waard en zal ons bevrijden van de woeste titanen».

Nog waren de goden echter niet volkomen gerust. Er hing immers zooveel van af, dat hun aller lot in handen werd gesteld van een onoverwinnelijk krijger.

Shiwa in zijn verschrikkelijke godmenschenlijke gedaante plaatste zich voor de grot van Sang Parta en daagde hem uit tot den strijd.

Verwonderd keek de zachtmoedige kluizenaar den strijd lustige aan: «Broeder, waarom dringt gij in mijn diepe eenzaamheid door met zulke booze bedoelingen? Ik ken U niet en heb U nimmer te voren gezien. Wat heb ik U misdaan, dat gij haatdragend uw wapen tegen mij keert? Het mijne hangt verroest in genen hoek en ik ben besloten geen medemenschen, geen dier zelfs er ooit meer mee te kwetsen.»

«Sang Parta, het is de wil der goden, dat gij u met mij meet. Geen wrok jegens u bezielt mij, geen vijandelijke bedoelingen dreven mij in dit bosch om uwe heilige overpeinzingen te storen. Ik heb een hooger doel.»

Terwijl hij sprak, werd Sang Parta als door een goddelijke ingeving bezielt. Het werd hem duidelijk, dat hier geen sprake was van een gewoon gevecht van mensch tegen mensch om nietige aardsche redenen. Hij aanvaardde dus den strijd en overwon.

De oppergod sprak: «Sang Parta, zie mij aan, ik ben de god Shiwa, tot wien gij zoo dikwijls uwe gebeden gericht hebt. Ik dank u. Groot is uw vroomheid, uw kracht en moed. De hooge raad der goden heeft u uitverkoren om te strijden tegen den onoverwinnelijken Raksasa. Neem deze speer, ze is door goden gemaakt en nog nimmer miste ze haar doel. Kom met mij mede, ik zal u voorstellen aan mijn broederen». Door een kracht, die niet de zijne was, steeg Sang Parta langzaam in 't luchtruim omhoog en bereikte den godenburcht.

Met vriendelijken eerbied werd hij begroet. Godinnen deden hem een blinkend harnas aan en een nimf fluisterde hem 't geheim in 't oor, waardoor hij den titan kon overwinnen. Diens kwetsbare plek was de punt van zijn tong.

Sang Parta nam weer zijn waren naam aan en begaf zich als Ardjoeno onverwijd op reis om Raksasa te zoeken en tot een tweegevecht uit te dagen.

Lang moest de held omzwerven, vele gevaren trotseeren,

eer hij den overmoedigen Raksasa ontdekte. Doch bij al zijn wondere avonturen bewees de godenspeer hem onschatbare diensten en hielp hem zich uit den benarden toestand te werken.

Raksasa lag te midden zijner titanen op een eenzame, met steenblokken bedekte vlakte aan den voet van een berg.

De reuzen namen niet meer notitie van den naderenden man dan zij van een mier zouden gedaan hebben. Ongeleed lieten ze hem in hun kamp komen en een schaterlach, door de omringende bergwanden weerkaatst, beantwoordde Ardjoeno's uitdaging.

Niettemin stond Raksasa op en de goden gingen op hun gemak zitten om niets van 't vermakelijke schouwspel te verliezen. Doch al spoedig veranderde hun spot in verbazing. Ardjoeno wist uiterst handig te pareeren. Zeker zouden zijn steken ook raak zijn geweest, als de titan niet onkwetsbaar was geweest. Langen tijd streden ze, elk beurtelings overwinnaar en overwonneling. Daar zonk Ardjoeno neer, alsof hij doodelijk getroffen was. Raksasa sprong schreeuwend om hem heen, de titanen gilden woest en onbeschaamd. De dieren weken verschrikt uit den omtrek, wanende dat er een storing in de natuur was ontstaan.

«Indra, Brahma, ziet daar uw prachtige redder! Hij ligt als een gewond beest op den grond. Komt nu maar op en vecht met mij. Ge zijt niets meer dan lafaards, gij goden, die een sterfelijk mensch voor U laat strijden

tegen een onkwetsbaren reus. Zendt nog een paar van die dappere ellendelingen.»

Doch Ardjoeno had slechts een krijgslist gebruikt. Terwijl de brooddronken Raksasa daar stond, den reuzenmond wijd geopend om lasteringen naar de goden te slingeren, nam Ardjoeno vlug zijn speer en wierp die naar den smadenden tegenstander.

Hij mikte zoo juist, dat de speer de punt van zijn tong doorboorde.

Zonder een enkel geluid zakte de titan ineen en bleef roerloos liggen. De titanen dachten er zelfs niet aan zijn dood te wreken, of het lijk van hun opperhoofd op te nemen. Ze vluchtten overhaast naar alle richtingen.

Op 't zelfde oogenblik stonden de zeven schoone widodari bij Ardjoeno. Ze wischten hem 't zweet van 't gelaat, reinigden en zalfden zijn wonden en boden hem een verkwikkenden drank aan. Ardjoeno, oververmoeid door den strijd tegen den titan, viel in een diepen slaap.

Toen hij wakker werd, stond hij voor den troon van Indra en Brahma, die hem met lofuitingen overlaadden. Uit dankbaarheid schonken de goden aan Ardjoeno de zeven beroemde widodari, een bloeiend koninkrijk en de macht om wonderen te verrichten.

De naam van Ardjoeno, den redder der goden, zou blijven voortleven, zoolang er menschen op Java woonden. Inderdaad is Ardjoeno de Achilles der wajang. De inlander snijdt zijn beeltenis in 't hout, graveert ze op zilveren,

gouden en koperen voorwerpen, weeft ze in zijn kleedjes en tapijten, batikt ze in fijne hoofddoeken. Zelfs de arme Javaan, die zijn waren langs de huizen vent, vertoont u hoornen en metalen lepels, pennehouders, boeksnijders enz. met de geliefde Ardjoeno-wajangfiguren; in de dingen, die de blanda-beschaving hem leerde maken en gebruiken, vergat hij den bewonderden krijgsheld niet.

De dalang kan urenlang de belangstelling zijner toeschouwers gaande houden door zijn verhalen over den onoverwinnelijken Ardjoeno. De mannen luisteren met graagte naar de schets van de talrijke veldslagen, de vrouwen met onverholen bewondering naar de avonturen, waarin de zachte, fiere held de hoofdrol vervult.

En al hoorden ze dezelfde geschiedenis reeds honderden en honderden malen, met onverflauwden spoed haasten ze zich naar de plaats, waar de wajang zal vertoond worden en even voldaan keeren ze telkenmale huiswaarts, als 't eerste ochtendgloren de wajanglichten doet verbleeken; de jonge mannen nog koutend en lachend over de nederlaag van den titankoning of vol stillen eerbied verloren in visioenen uit die heldhaftige en schoone godenwereld; de jeugdige meisjes nog voortlevend als in een sprookje, zoodat ze nauwelijks verbaasd zouden zijn als ze den onovertroffen Ardjoeno plotseling van achter een struik in het heldere maanlicht zagen treden.

Batoe Toelis

REIST men van Buitenzorg met den trein naar Soekaboemi, dan komt men al spoedig aan de eerste halte: Batoe Toelis. Van Buitenzorg uit wandelen of rijden toeristen er ook heen om te genieten van de mooie vergezichten. Europeanen hebben zich in de buurt van het station gevestigd en uit 't bekende Koepeltje overziet men in een schoon panorama de rivier, waarover een zeer lange bamboesche hangbrug, sahawvelden, 't station, den rijstpelmolen van een rijken Chinees en in de verte den blauwenden Salak.

De heele streek dankt haar naam aan een kampoeng, waarbij de zoogenaamde Batoe Toelis, een veld, bedekt met een menigte steenen zerken, sommige op den grond liggend, andere nog rechtop staande, die versierd zijn met basreliëffiguren en overdekt met inscripties.

Het opschrift van de grootste dezer gedenktafels, in oud Javaansche letterteekens gebeiteld, is door deskundigen ontcijferd. Het verheerlijkt de deugden en roemrijke daden van een Hindoekoning. De uitgesleten woorden en grove afbeeldsels, nog herkenbaar op de andere steenen, vermelden waarschijnlijk de namen van vorsten en veldheeren uit denzelfden tijd.

Hoe die oude Hindoegraven hier komen, in 't binnenland,

bij een onaanzienlijken kampoeng? De legende verhaalt 't volgende:

De laatste koning van Padjadjaran moest met zijn volgelingen vluchten voor de overwinnende Mohamedaansche legers.

Van 't oosten komende, trokken de verjaagden naar 't zuidwesten. De strijdbare mannen lieten moedeloos de wapens rusten, de overmacht was te groot. Vermoeienis en ontbering hadden hun krachten gesloopt. De vrouwen, die kloekmoedig hunne echtgenooten gevolgd waren, zonder morren over den eindeloozen, moeitevollen zwerftocht, sleepten zich halfstervend voort, terwijl verscheidenen op den weg bezweken waren.

Siliwangi bereikte Bogor met dit klein overschot van zijn eens zoo talrijken hofstoet en rustte in de buurt, n.l. in het tegenwoordige Batoe Toelis, toen nog onbewoond, voor de laatste maal uit. Hij zette zich neder in 't gras, terwijl zijn zoon, de dappere Poewakali, met verbeteren woede zich naast hem plaatste. Geen van beiden sprak een enkel woord. Waar was hun heerlijk rijk tusschen Batavia en Preanger, doorstroomd door de Tji Taroem en Tji Sedane, met de bergreuzen Salak, Gedeh en Mandalawangi? Daar stond hun prachtig paleis, gebouwd door kunstenaars uit het huidige Voor-Indië, hun tempel, waar ijverige Hindoe priesters wierook brandden voor de Indische goden. Daar hadden zij gewandeld in de weelderige lusttuinen; onder de breede kruinen der

eeuwenoude waringins, geplant door hun roemvolle voorvaderen, droomen gedroomd van grootheid en macht.

Doch de toekomst was steeds donkerder geworden.

De vorst van Bantam, Maoelana Hasamoedin, had 't op hun ondergang gemunt, hij, die de leer der Indiërs verzaakt en den Islam omhelsd had; en ook van den oostkant dreigde de Mahomedaansche vorst van Cheribon.

Siliwangi herinnerde zich, hoe hij voor de laatste maal op zijn troon had gezeten, met den opperpriester Sasari aan zijn rechterhand en de Poenggawa's, zijne krijgsoversten, in volle wapenrusting om zijn zetel geschaard. Als hij zijn vurige strijders aanschouwde, herleefde de hoop in zijn hart, dat hij de vijanden zou kunnen weerstaan. Hij drukte allen op 't hart hun manschappen gereed te houden om bij den eersten aanval als één man pal te staan en weerstand te bieden.

Onder de krijgers viel zijn oog op Seda, wiens broeder Djoengdjoe den Islam aangenomen had en die nu een hoog ambt bekleedde in Bantam. Siliwangi riep den jongeling met de schitterende, zwarte oogen tot zich. Eerbiedig naderde deze den troon, en boog de knie ter aarde.

«Praboe Seda», sprak Siliwangi, «gij zijt nog te jong en onervaren. Hoe hoog ik u ook acht, ik kan u nog geen post van vertrouwen schenken».

Met neergeslagen oogen antwoordde Seda: «Uw koninklijke wil geschiede».

Had de vorst den blik opgevangen van die ter aarde gewende oogen? Er vlamde haat in. Hij was te jong! Neen, dat was het niet, het was, omdat hij de broeder was van den afvalligen Djoengdjoe.

Terwijl de anderen uittrokken, moest hij deel uitmaken van de paleiswacht, dat wilde zeggen: blijven onder 't onmiddellijk toezicht van den koning en zijn gunsteling, den opperpriester Sasari. Welk een smaad! Had hij indertijd niet standvastig alle aanbiedingen van zijn broeder en den Batamschen vorst afgeslagen? Was hij niet trouw gebleven aan de leer van Boedha? En nu vertrouwde men hem niet! Maar hij zou zich wreken! Dan zou men begrijpen, dat hij iets méér was dan een onervaren nietsdoener. Al mocht hij dan ook gebonden zijn aan de nabijheid van 't paleis, hij zou een boodschapper zenden naar Bantam en den vorst het rijk van Padjadjaran in handen spelen. Zijn vriend Paroeng beloofde hij zijn kris met gouden gevest, bezet met diamanten, als hij een brief, geschreven op lontarblad, overbracht. Paroeng liet zich niet lang bidden.

Op een nacht werd Siliwangi door akelige droomen gekweld. Hij meende zijn vijanden te hooren aanstormen onder den kreet van «Allah, Allah!» Toen hij ontzet recht overeind sprong, had hij een visioen: één zijner voorvaderen verscheen hem en raadde hem aan Siwah op den Goenoeng Tjibodas goud en wierook te gaan offeren. Als de god van dood en vernietiging zijne gave aannam,

zou Padjadjaran behouden blijven. Siliwangi volgde den raad. Hij beklom den berg en bracht zijn offeranden. Maar de Brahmaansche god der verdelging bleef onbeswogen en toonde door geen enkel teeken, dat de geschenken van den koning hem aangenaam waren. Intusschen hield Seda zich stil en deed kalm zijn plicht.

Hij berekende, hoeveel dagen Paroeng noodig had om Bantam te bereiken en zijn aanbod over te brengen, om de poorten van de hoofdstad Pakoean voor zijn legers te openen. Op een nacht klonk plotseling een alarmkreet in het paleis. Vijfhonderd Bantammers drongen de poort van de hoofdstad binnen. Slechts door zich te vermommen, gelukte het Siliwangi te ontkomen. Aan dit alles dacht de ongelukkige vorst, terwijl hij hier te Batoe Toelis troosteloos neer zat. Daar trad Poerwakali's gemalin nader. Met haar zijden slendang veegde zij haar schoonvader en haar echtgenoot 't zweet van 't voorhoofd. Daarop bood ze beiden op een blad eenige ververschingen aan, die de hovelingen waren machtig geworden op hun tocht.

«Weest niet zoo moedeloos», sprak ze. «Al zijn we op 't toppunt van ellende, nog is er uitkomst, als gij de Hindoegoden afzweert en 't Mahomedanisme met zijn eenigen god, Toewan Allah, aanneemt. Mijn hart is reeds gewonnen voor de nieuwe leer, volgt mij.»

«Nimmer!» gromde de oude Hindoekoning en «nimmer!» herhaalde zijn zoon.

Op dit oogenblik klonk, terwijl de zon helder scheen,

een verschrikkelijke donderslag en eensklaps overdekte een zonderlinge duisternis den omtrek. Siliwangi's gemalin sloeg in angstige vreeze haar handen voor 't gelaat.

Toen de bovennatuurlijke duisternis wegtrok en zij om zich heen blikte, ontwaarde zij noch den koning of den prins, noch een der getrouwe volgelingen.

Allah had hen tot straf voor hun ongeloof in graniet veranderd. Alleen zij was ontkomen aan den algemeenen vloek op de voorbede van den Arabischen priester, die haar tot den Islam bekeerd had. Zoo verhaalt u de inlander van Bogor. In de meer dan acht honderd, over de heele streek verspreid liggende ruw gevormde steenen, ziet hij de betooverde gestalten van Siliwangi, Poerwakali en hun volgelingen en hij heeft uitgemaakt, dat het opschrift, waarin de Hindoesche vorst verheerlijkt wordt, dit wonder vermeldt.

Een zweem van romantiek hangt aan de grimmige legende als een teerbladige bloem aan een rots. Het verhaal betreft den afdruk van een voet, op een der steenen zichtbaar.

Poerwakali's echtgenoot stond verbijsterd en staarde met verwilderde oogen naar de plek, waar zoo juist nog haar teergeliefde prins stond. Er lagen twee steenen naast elkaar, grooter dan de andere. Met een luide gil van wanhoop wierp ze zich er naast, en sloeg haar armen om den steen en schreide, met 't gelaat tegen Poerwakali's betooverd lichaam gedrukt, haar smart en haar liefde uit.

Zóó vonden haar de vervolgers. Ze brachten haar bij den overwinnaar. Verbaasd op 't zien van haar stralende schoonheid, sprak deze vriendelijk:

«Vrees niet, ratoe! Allah heeft U gespaard en wij zullen U niet deren. Verlaat dit oord van vervloeking en kom met ons mede. In mijn paleis zult ge geëerd en gevierd zijn.»

Beslist schudde ze 't hoofd.

«Voor mij heeft op de heele wereld niets meer eenige waarde dan deze steenen. Indien ge mij genadig zijt, laat mij dan hier blijven.»

Welke pogingen de overwinnaar ook in vervolg van tijd aanwendde om haar tot andere gedachten te brengen, zelfs toen hij de schoone prinses zijn hand aanbood, bleef ze standvastig weigeren.

Het was haar niet gegeven met al haar machtige liefde haar gemaal te redden. Ze kon de betoovering niet verbreken en den steen in levend vleesch en been veranderen. Maar in haar trouw hart kon de liefde niet sterven, al ging de beminde in den dood. Niets was bij machte haar te scheiden van haar echtgenoot's levenslooze gedaante.

Onder de waringinboomen bouwde ze een hutje en dag aan dag ging ze den steen, die Poerwakali's gelijkenis droeg, haar offeranden, gebeden en tranen brengen. Menigmaal sloeg ze in smachtend verlangen naar één blik, één woord van den doode, in een uitbarsting van onbedwingbare smart haar armen om het roerlooze beeld,

omhelsde 't hartstochtelijk en fluisterde in de steenen ooren zoete woorden, geloften van eeuwige trouwen bitter-lieflijke herinneringen aan de dagen, die voorbij waren.

Hare tranen vielen neer op den steen dag aan dag, maand aan maand, en jaar op jaar, totdat de steen ten laatste zacht en week werd als klei en den indruk opnam en behield van de teere voetjes, die zoo lang geen andere rustplaats gekend hadden.

Het Bogorsche volk heeft een groote vereering voor Batoe Toelis, de relikwieën uit een roemrijk verleden, een herinnering aan het eens zoo machtig Hindoerijk Padjadjaran en een gedenkteeken aan de zegepraal van het Mahomedanisme.

Geen landman, die zich naar zijn veld begeeft, den lichten houten ploeg over den schouder, zijn span karbouwen voor zich uitdrijvend, geen verkooper, die met zijn wiegelende manden aan 't juk den kampong verlaat om in den omtrek zijn vruchten of landbouwproducten te gaan venten, zal hier achteloos voorbijgaan. Vroolijk koutende vrouwen en meisjes, met 't padimesje in haar haarwring, op weg naar de sawahs, waar de rijpe rijsthalmen haar feestvreugde beloven, staken bij dit steenen kerkhof haar luidruchtig gebabbel. Andere, in Zondagspakje zich naar de Bogorsche passer begevend, poozen op haar tocht om op de gewijde plek een kort gebed te prevelen of een offer te brengen, een handvol bloemen, wat wierook, boreh of zelfs Chineesche offerstokjes en papieren lantaarntjes.

Het steenen beeld op den top van den Merapi.

REEDS in overoude tijden was de hoogvlakte van Agam bijzonder vruchtbaar. Daarom kwamen vele Sumatranen zich dicht in de buurt vestigen. Ze bouwden er huisjes en bewerkten den grond. Onder hen bevond zich een zekere Pah Edin, een bejaard landbouwer, overal gezien en bemind om zijn vriendelijke hulpvaardigheid.

Op een dag kwam een arme inlander met zijn vrouw en vier kinderen bij hem aankloppen. Ze waren van verre gekomen en hoopten door vlijt en spaarzaamheid eenmaal in staat te zijn terug te keeren naar hun geboorte-kampong.

«Geef mij werk!» smeekte de arme vader, «ik zal u van den morgen tot den avond trouw dienen.»

«Dat behoeft niet», antwoordde Pah Edin, «ik schenk u een lapje grond, maak er van wat ge kunt. De regen en zon zullen u helpen. Het staat aan u rijk te worden of even ellendig als ge gekomen zijt weer van hier te trekken.»

Saleh begon reeds den volgenden dag met zijn vier zonen den grond met een patjol om te werken. En hij volhardde in zijn ijver. Iederen ochtend was hij vóór dag en dauw op weg en eerst als de duisternis zich over de aarde spreidde, dacht hij aan rusten.

Zoo kon hij zich na verloop van eenigen tijd verheugen

in een prachtige koffietuin en na enkele jaren had hij genoeg geld om in zijn eigen desa te beginnen. Saleh verkocht dus zijn akkergerei, gaf een groote slametan en vertrok.

De desabewoners konden hun oogen niet gelooven toen ze hem terug zagen. Was dat de arme, onoogelijke Saleh?

Te voet was hij heengetrokken; in een kar met twee flinke buffels bespannen kwam hij terug. Allen droegen kostbare sarongs, zijn vrouw had op de borst en in 't haar kostbare juweelen. Geholpen door zijn zonen bouwde Saleh een groot huis en legde rijstvelden aan.

Een zijner kennissen, Tandjong, vroeg hem:

«Saleh, wat is je gebeurd, dat je zoo rijk bent geworden?»

«Ik ben naar de hoogvlakte van Agam geweest» antwoordde Saleh, «bij Pah Edin, en hij leerde mij het geheim om rijk te worden.»

Tandjong luisterde met een gretig oor. Welk geheim had Saleh daar ginds vernomen? Hij kon de verzoeking niet weerstaan om zijn geluk ook eens te beproeven.

Zonder zich lang te bedenken, reisde hij af en kwam bij Pah Edin aan. Deze begreep al spoedig waar Tandjong heen wilde, maar tevens zag hij duidelijk in, dat zijn nieuwe kennis al de vlijt en volharding miste, welke Saleh er boven op hadden geholpen.

Hij sprak tot Tandjong:

«Op gindschen Merapi-top woont een fee in een prachtig paleis van diamanten. Overdag is zij omgeven door kransen

van schitterend licht, doch 's nachts is zij gehuld in een zwart kleed, zoodat al haar schoonheid verborgen is voor het oog van den sterveling. Overdag straalt een zee van licht van haar uit. Ze bezielt alles in de natuur. Zij doet de vogels hun jubelliederen aanheffen, de bloemen bloeien en geuren, de vruchten rijpen. Doch gedurende den nacht is alles in haar nabijheid doodsch: tegen den avond verdwijnt haar warmte en heerscht er slechts ijzige koude.

Deze weldoende fee heeft Saleh rijk gemaakt om zijn vlijt te beloonen. Ze zal ook u tot welstand brengen als ge wilt.»

Tandjong begreep niet, dat Pah Edin slechts in beeld gesproken had en dat hij met de wonderbare fee slechts de zon bedoelde.

Reeds vroeg den volgenden ochtend begaf hij zich op weg om den Merapi te beklimmen. Het was een moeilijke klim, op vele plaatsen moest hij zich een doorgang banen met zijn kapmes.

Tegen den avond bereikte hij echter den top. Hij was doodmoe en zocht vergeefs naar 't diamantenpaleis. Hij tuurde in alle richtingen, doch ontdekte niets, wat op een woning geleek. Vol schrik meende hij echter een reusachtige gedaante te ontwaren, gehuld in een zwart kleed.

Huiverend herinnerde hij zich, wat Pah Edin hem gezegd had, dat de fee 's nachts een beeld van den dood was, die alles deed verstijven van koude.

Tandjong had niet gegeten sinds den ochtend; hij was

uitgeput van het loopen op het haast onbegaanbare terrein.

In deze stikdonkere omgeving begon zijn overprikkelde verbeelding hem parten te spelen. De gedaante nam als het ware meer omlijnde vormen aan. Zij scheen dreigend naar hem te wijzen, en hem haar ijskouden adem in 't gezicht te blazen.

Tandjong maakte eerbiedig een sembah en smeekte de fee om hem te sparen en te helpen.

Maar slechts een ijzige wind woei hem als antwoord toe en begon gaandeweg zijn leden te verstijven. Hij voelde zich zijn krachten ontzinken, een zonderlinge loomheid doordrong geheel zijn lichaam. Klappertandend sprong hij plotseling overeind en greep zijn kapmes, om een strijd op leven en dood aan te gaan met 't spooksel, dat alleen door zijn adem hem trachtte te dooden. Maar juist toen hij zijn arm ophief om toe te slaan, bereikte de verstijving haar hoogtepunt. Tandjong was door de koude veranderd in een steenen beeld.

Des avonds als de zon ondergaat, de hoogste vlakte van Agam reeds den koelen avondwind geniet, doch de toppen nog baden in licht, wijzen de bewoners van den omtrek elkaar op den Merapi een reusachtig beeld, gelijkend op een mensch met opgeheven zwaard, gereed om toe te slaan. Dit is Tandjong meenen zij, die den berg beklom om rijkdom te verkrijgen, doch die door den kouden adem der bergfee tot een beeld versteende.

Legende van het meer Grati (Pasoeroean).

O P de plaats, waar nu het meer ligt, stond in vroegere jaren, een groote en welvarende desa Grati waarvan de inwoners algemeen bekend stonden als werklustig en vredelievend; het betrokken desahoofd had er een rustig leven, omdat hij geen enkele klacht of kwestie hoe ook genaamd te behandelen had, ten aanzien dier inwoners.

De bevolking dier desa beschouwde 't als haar heiligen plicht, om telken jare, na de vastenmaand, een groot feest te organiseeren tot heil van hare dierbare desa, een ieder, rijk of arm, droeg geheel spontaan wat bij tot het doen slagen van het feest. De bijdragen voor de bemiddelden bestonden uit: rijst, vleesch, visch enz., terwijl de armen konden volstaan met het geven van brandhout, dat in het nabij gelegen groote bosch voor het grijpen lag.

Toen de feestmaand weder aanbrak, was het in genoemde desa buitengewoon levendig, drukker zelfs dan in vorige tijden, het scheen alsof de bevolking een voorgevoel had, dat zij dezen keer voor 't laatst het jaarfeest (*sedeka boemi*) vierde; niemand wilde onderdoen in het bijdragen van een en ander.

Een blinde grijsaard wilde ook het zijne geven en toog tot dat einde naar het bosch, om hout te sprokkelen, hij hoefde daarheen niet geleid te worden, omdat hij den boschweg zeer goed kende.

Met een stok in de hand ging hij blijmoedig op stap en verzamelde er zooveel brandhout als hij dragen kon; daarop ging hij vermoeid van dien arbeid, onder een grooten en schaduwrijken boom zitten om uit te rusten.

Onwillekeurig stampte hij met zijn stok, die hij tusschen zijn beenen hield, op den grond en nauwelijks had hij dit gedaan of hij hoorde iemand zeggen: «neem je stok van den grond op en bestrijk je oogen met de natte aarde die daaraan kleeft, dan zul je weder kunnen zien.» Hij deed wat hem gezegd werd en tot zijn niet geringe verbazing, keerde zijn gezichtsvermogen weder terug.

Intusschen kwamen de andere desalieden, die evenals hij in 't bosch hout gingen zoeken, naar de desa terug en passeerden de plaats waar hij zat, hij herkende allen, riep hen bij den naam en dezen waren niet weinig verwonderd, toen zij wisten dat de blinde weder kon zien.

Terwijl die personen naar huis gingen, bleef hij nog op dezelfde plaats zitten en viel van vermoeienis in slaap.

Het voornoemd geval werd in de desa druk besproken en verscheidene lieden gingen hem zoeken, om het fijne van de zaak van hem persoonlijk te hooren, zij vonden hem in diepen slaap en toen hij, door het lawaai dat zij maakten, met schrik wakker werd, verzocht een hunner hem de oorzaak van zijn bijzonder geluk haarfijn te vertellen.

Aanvankelijk weigerde hij het te doen, doch toen ieder een aandrang, heeft hij hun alles verteld, wat was voorgevallen, zoodat hij weder zooals voorheen kon zien.

Daarop hebben die lieden eenparig besloten om het plekje grond, waarin nog sporen van den stok van den gewezen blinde te zien waren, om te graven en dit geschiedde ook onmiddellijk.

Nauwelijks was de graver tot eene diepte van $\frac{1}{4}$ meter gevorderd of zijn patjol stiet tegen den kop van een bijzonder groote slang, die hij daarna doodde en het reptiel door verdere graving geheel uit den grond haalde.

Het bleek tot hun vreugde, dat de slang eetbaar was, zoodat die in stukken gehakt en daarna in triomf naar hun desa vervoerd werd.

Toen allen vertrokken waren, zat de gewezen blinde te weenen, hij beschuldigde zichzelf als de oorzaak van den dood der slang, die, naar hij stellig geloofde hem volkomen van zijne blindheid had genezen, hij beschouwde zijn desagenooten als moordenaars van zijn weldoener, waarom hij dan ook niet meer te bewegen was, om naar de desa Grati terug te keeren.

Hij zat aldaar te peinzen, toen een magere vrouw, die door den last van een hoogen ouderdom nauwelijks loopen kon, naar hem kwam aanstropelen, in de eene hand hield zij een dun rietstokje en in de andere een ledige klapperdop (batok), zij zeide tot hem: «Mensch, ween niet langer, 't is niet je schuld dat mijn man (de slang) door je desagenooten werd gedood, 't is eenmaal het lot, dat hem beschoren is, maar ik zal hem geweldig wreken, ga met mij mee, ik zal je een plek aanwijzen,

waarop je een hutje moet bouwen en er levenslang in wonen. In geen geval mag je die plaats heden verlaten, van daar kunt je de desa Grati goed zien en wat verder daarin zal gebeuren.»

Nadat de oude vrouw hem naar die plaats had gebracht, ging zij rechtstreeks naar de desa Grati, waar de inwoners druk bezig waren de gedooide slang en andere gerechten voor hun feestmaal te bereiden; bedelende kwam zij bij de mannen en vrouwen, die belast waren met het verzamelen voor de reeds gaar gekookte spijzen, doch overal werd zij ruw afgewezen en eindelijk ging zij naar een bejaarde vrouw, die zich onledig hield met haar rijststamper; daar kreeg zij van haar een handvol rijst in haar batok (klapperdop); zij was verheugd, dat er toch één mensch in de groote desa Grati te vinden was, die medelijden met haar had. Nadat zij de vrouw voor de gift bedankt had, zeide zij tot haar: «Wat hier ook moge gebeuren, je verlaat deze plaats niet, blijf steeds op het rijstblok zitten, het zal je redding in den nood zijn.»

Daarop keerde zij weder naar de andere desalieden terug, zij plantte in hun nabijheid haar rietstokje in den grond en sprak de menigte toe:

«Geen mensch van welke kunne ook, kan dat stokje uit den grond trekken.»

Al de mannen en vrouwen trachtten beurtelings zulks te doen, doch te vergeefs en toen de laatste man het ook niet kon doen, sprak de oude vrouw weder: «Ik zal het

stokje er uit halen en bereidt jelui voor op de gevolgen.»

Zij deed 't en de welvarende groote desa Grati was eensklaps veranderd in een breed en diep meer, waarin al de inwoners met hun hebben en houden verdwenen behalve de bejaarde vrouw, die op 't rijstblok zat, was al drijvende op een droge plek gekomen, waar het hutje van den gewezen blinde stond en deze gewezen blinde bleek haar man te zijn.

Na dat ongeval hebben zij eenige jaren gelukkig te samen geleefd tot dat men op een zekeren dag beiden dood in hun hutje vond.

Legende van Banjoe Wangi.

HEEL in het oosten van Java, zoo ver, dat 't oog de blauwe zee van de Straat Bali overzag, woonde prins Banterang. De Kraton ('t paleis) zijns vaders was gebouwd op de zuidelijke uitloopers van den Idjen; meer naar 't noordoosten verhief zich de Merapi. De streek was nog grootendeels woest, een ideaal jachtgebied voor een liefhebber als Prins Banterang. Menigmaal als de zon nog rustte in 't oosten, als nog geen haan had gekraaid, nog geen ijverige huisvrouw haar rijst in den loempang had gestort, stond de prins reeds te midden van zijn jachtgezelschap en trok naar 't woud om tijger, hert of banteng te verschalken.

Banterang was de oudste zoon des konings, zijn lieveling en vertrouwde, de trots van zijn hooge jaren, in wiens handen hij hoopte een bloeiend rijk na te laten. De bevolking droeg den kroonprins op de handen. Gul en vriendelijk als hij was veroverde hij stormerhand alle harten. Jammer, dat één gebrek zijn overigens zoo edel karakter ontsierde: Banterang was een echte driftkop.

In oogenblikken van toorn was zijn anders zoo helderziend oog totaal verduisterd; onbesuisd koelde hij zijn wrok op iedereen, die hem in den weg trad; ongenadig trof zijn straffende hand dengene, die zijn argwaan gaande

maakte. Doch de Koning lachte en meende, dat die wilde haren wel uit zouden vallen.

Meermalen had de vorst er bij zijn zoon op aangedrongen, dat hij in het huwelijk zou treden, hij had immers de keuze tusschen alle prinsessen wijd in den omtrek. Banterang echter had geen ooren voor de wijze raadgevingen zijns vaders. Maar 't grillige toeval, dat zoo vaak het lot der stervelingen bepaalt, zou ook beslissen over het hart van Banterang. Eens op jacht, van zijn gezelschap afgedwaald naderde hij een eenzame beek. Daar bemerkte hij een nog nooit te voren geziene gestalte. Een jeugdig meisje boog zich over het water en plukte er eenige bloemen, die ze in haar keurig zijden slendang borg bij de groote hoeveelheid kruiden, welke ze reeds verzameld had.

De prins naderde haar en vroeg eerbiedig:

«Wat zoekt gij in het eenzame woud schoone prinses of godin?»

Met eene zachte stem, welke den prins als muziek in de ooren klonk, antwoordde het meisje: «Een godin ben ik geenszins! Een prinses? Eens was ik 't toen mijn vader nog leefde aan gene zijde van de Straat Bali. Maar hij sneuvelde en sedert ben ik een arme bannelinge.»

«Sneuvelde?» herhaalde de koningszoon, «zijt ge de dochter van Koelenga, den dapperen vorst van Kloenkoeng?»

«Ja», ruischte 't van haar bevende lippen.

De prins verbleekte. Hij wist dat Koelenga den helden dood stierf in den strijd tegen zijn eigen vader. Maar

luchthartig als hij was, had hij er nooit naar gevraagd wat er van diens kinderen geworden was. En nu vond hij zijn dochter, een kind bijna nog, als een arme zwerveling dwalend in 't bosch. In zijn ridderlijk gemoed rijpte al aanstonds het plan aan dit meisje goed te maken wat zijn vader den hare te kort deed. Spoedig bleek 't, hoe gemakkelijk dit zou gaan. De beide jonge lieden kregen elkaar lief en Soerata werd de kroonprinses van 't rijk! Onder hare leiding verzachtte zich Banterang's driftig karakter, en met welgevallen zag de oude vorst, hoe ernstig zijn troonopvolger werd. Soerata waande zich de gelukkigste vrouw van de wereld. Helaas overal vertoonen zich aan den gelukshorizon van den sterveling donkere wolken. En bij Soerata was 't al een zeer zwarte onheilspellende. Soerata namelijk was niet het eenige kind van den gewezen vorst van Kloenkoeng. Ze bezat nog een ouderen broeder, die na den val van zijns vaders rijk spoorloos verdwenen was. Soerata meende, dat hem een zelfde lot getroffen had als den vader en ze betreurde en vereerde hem als een held, die voor zijn vrijheid en troon gevallen was. Op een middag, toen zij uit haar vertrekken trad, zag zij, een schamel gekleeden inlander bij de stoep neergehurkt. Soerata schrikte, want 't was allen mannen verboden dit gedeelte van den Kraton te betreden. Wat voerde de onbekende in zijn schild? De ratoe wilde geen angst toonen en daarom trachtte zij den man stil te passeeren.

«Soerata!» klonk 't gebiedend toen ze vlak bij hem was. Een eigenaardige trilling ging haar door 't lichaam. De stem des bloeds had gesproken.

«Soerata,» herhaalde de schamele bedelaar, «herkent ge uw broeder niet?»

«Soewardi! Leeft ge nog? Mijn broeder! Sta op! Wat zijt ge mager geworden. Gij hebt veel geleden. Maar wij zullen u weer krachtig en bloeiend schoon maken als voorheen.»

«Dat wensch ik niet. Ik verlang uw schatten niet, onwaardige dochter, die uw hand schonkt aan den zoon des moordenaars van onzen armen vader. Wraak wil ik, wraak op de tirannen en gij, ge zult me helpen.»

«Bedaar, broeder», suste de aanvallige ratoe. «Ik liep arm en troosteloos in 't bosch, bannelinge in 't land des overwinnaars. Doch de edele Banterang nam mij op in zijn paleis, en maakte mij Kroonprinses en schonk mij de liefde van zijn groot hart. Hij heeft geen deel genomen aan den oorlog tegen onzen vader en wat den ouden koning betreft — hij overwon vader in een eerlijken strijd.»

«Eerlijken strijd?» Door mijn hand zal hij vallen, de ellendeling en gij zult medewerken of bij Allah, ik ruk uw echtgenoot het hart uit het lijf. Over drie dagen zal ik wederom komen — en u mijn plan openbaren en als gij weigert zult gij ten verderve gaan, laffe vrouw.»

Drie dagen bracht Soerata door in onbeschrijflijken angst, geslingerd tusschen den wensch om haar gemaal alles te

bekennen en de vrees, dat deze haar broeder zou dooden. Ze hoopte nog den wraakzuchtige te verbidden. Doch ze had nog geen kennis gemaakt met een hart, vergiftigd door nijd. Soewardi had gestaan bij zijn stervenden vader, had diens laatste woorden, aanmaning om zijn dood te wreken, opgevangen. Hij had de nederlaag aanschouwd van zijn volk, was zelf in den ellendigsten staat gevlucht, had zich opgehouden in onherbergzame, ontoegankelijke streken en eindelijk, eindelijk was hij de plaats genaderd waar zijn doodsvijand woonde en hier vernam hij, hoe zijn zuster, zooals hij het noemde zich verkocht had aan diens zoon.

En na drie dagen zat hij wederom op 't zelfde plekje en moest Soerata 't aanhooren, hoe hij 't snoode plan ontvouwde: hij vroeg haar hulp om hem ongemerkt in het vertrek des konings te brengen, opdat hij dezen zijn kris in 't hart zou kunnen stooten en zonder zelf gevaar te loopen, weer den Kraton zou kunnen verlaten.

Vol verontwaardiging wees Soerata hem af.

«Gij weigert, schoone vereerde ratoe?» klonk 't smalend. Dat zal uw ondergang zijn. Denk aan mijn woorden.»

Hoog richtte de prins zich op en met vastberaden stap verwijderde hij zich.

Nog dienzelfden dag werd Banterang, terwijl hij van de jacht te paard terugkeerde, door een in lompen gehulden bedelaar aangehouden die hem verhaalde, hoe zijn stille aanminnige gade in hare vertrekken een onbekenden

man toeliet. Als bewijs voor zijn bewering zou de jeugdige echtgenoot onder een rustbank een hoofddoek vinden. Voordat de prins bekomen was van zijn schrik en verontwaardiging, voordat hij, tot zich zelven gekomen, bevel kon geven den onheilsbode gevangen te nemen, was deze spoorloos verdwenen. Banterang vertrouwde zijne ratoe ten volle, hij dacht er dus niet aan zich naar haar ver trekken te begeven om een onderzoek in te stellen.

Maar dien nacht had hij een verontrustenden droom, waarbij de hoofddoek onder de rustbank een groote rol speelde. En den volgenden dag — hoewel zich zelven verachtende — sloop hij, door een onweerstaanbare macht gedrongen naar de aangewezen plek en vond den noodlottigen kaïn kapala. Zijn vrouw bedroog hem dus! Ze zou er voor boeten!...

Hij noodigde haar uit samen naar de badplaats bij de kust te gaan. Daar liep de rivier komende van de aangrenzende bergen in zee. Banterang had een bassin laten metselen voor eigen gebruik. Door een groote pantjoran kwam 't water vroolijk klaterend in 't bekken, aan den tegenovergestelden kant verliet het de kom weder en stroomde bruisend verder.

Soerata geen kwaad vermoedende, riep haar getrouwe lijfmeid en beval haar 't noodige mee te nemen. Bij de badplaats gekomen gelastte Banterang de slavin achter te blijven. Hij ging zelf met zijn echtgenootte verder. Bij de rivier gekomen, deed hij Soerata nederzitten op 't

gras en zijn drift niet langer meester, overlaadde hij de arme met beschuldigingen. Uitdagend tartte hij haar te ontkennen, dat ze twee malen een man gesproken had op de plaats, waar het elken Javaan verboden was een stap te zetten.

Ontzet hoorde zij haar echtgenoot aan. Dat was dus de wraak van Soewardi. Haar broeder! Zou ze hem ver-
raden? Hij moest nog in den omtrek zwerven en als men hem zocht, zou hij ongetwijfeld den prins in handen vallen. En welk lot zou hij te wachten hebben van den prins die in zijn drift alle paal en perk te buiten ging?

De arme kromp in elkaar en riep slechts schreiend:
«Ik ben onschuldig!»

»Zeg mij zijn naam!» riep Banterang, schor van woede.

Doch als eenig antwoord klonk het schreiend: «Ik heb geen schuld, wees barmhartig!»

Een bloedig waas kwam over de oogen van den prins.

Hij omklemde zijn kris. Soerata begreep zijn bedoeling. Ze stond op; alle schuchterheid en vrees was verdwenen.

«Prins,» sprak ze plechtig, «ik ben niet bang om te sterven. Maar zie hier deze rivier vroolijk voorthuppelen. Als ik onschuldig ben, dan zal na mijn dood 't water een welriekenden geur verspreiden: dit zij u ten teeken.» Banterang luisterde ter nauwernood. In ziedenden toorn stak hij zijn kris in de borst der ratoe en slingerde ze vervolgens in de rivier.

Nauwelijks werd 't wapen door het heldere water be-

vochtigd, of een ongeken de zoete geur steeg uit de diepte en vervulde geheel den omtrek.

«Banjoe wangi!» (geurig water) riep de prins sidderend. Zijn ratoe had 't voorspeld. Zij was dus onschuldig. «Banjoe wangi!» Klonk 't opeens spottend lachend naast hem en de schamele bedelaar stond tergend voor hem. «Ja, zij is onschuldig, want de man, dien zij te woord stond, was ik en ik ben haar broeder de kroonprins van Kloeng Koeng, die in den kraton sloop om wraak te nemen op 't overwinnende koningshuis. Ik heb niet 't genot mogen smaken den ouden vorst met mijn wapen de snoode borst te doorboren, maar ik ben genoegzaam gewroken. Uw leven is verwoest, nu gij uw beminde ratoe onschuldig vermoord hebt. Geen prins uit haren schoot zal den troon na u beklimmen, geen andere vrouw zult ge kunnen liefhebben als de verbannen koningsdochter van Kloen Koeng. Eenzaam zal uw hart voortaan blijven en de oude koning zal wegkrimpen van verdriet.»

Soewardi verdween, zonder dat de prins een vinger naar hem uitstak.

Het lijk der ratoe werd naar 't paleis gebracht en onder groote droefheid van het heele rijk grafwaarts gedragen. Sedert heette de rivier «Banjoe Wangi», welke naam zich uitstreckte over de heele streek. Langen tijd vormde deze zelfs een afzonderlijke residentie, totdat ze voor enkele jaren opging in de residentie Bezoeki.

Legende van Dewi Waringa.

(Tweede legende over 't ontstaan v. d. Waringinboom).

«**W**ARINGA, mijn geliefd kind, hoevele malen zult ge uw ouden vader dezelfde smeekbede laten herhalen? Kies u een echtgenoot en verblijd de laatste levensjaren uwer ouders door een kleinzoon.»

Ongeduldig stond de schoone Dewi even stil.

«Alweer vadertje! Altijd 't zelfde! Ziet ge mij dan niet graag vrij en vroolijk door 't huis en den tuin huppelen, onbezorgd zonder te denken wat het volgend uur mij zal brengen?»

Lachend hield ze hem den frisschen bloemenkrans voor, zoo juist door haar vaardige vingers gevlochten, tooide er haar bekoorlijk hoofdje mede en vleide:

«Wilt ge uw Waringa dan weg hebben, vadertje? Verbeeld u, dat zoo'n groote sterke man van ver over de bergen hier kwam en mij meenam, zou u dat zoo prettig vinden?»

Een oogenblik sloot de vader de oogen; doch, zich zelf bedwingende sprak hij moedig:

«Het is nu eenmaal de bestemming der vrouw, dat zij haren echtgenoot volgt, maar kindlief, ik hoop, dat gij de keuze zult laten vallen op een prins uit onze buurt.

Ge weet 't wel kleine heks, hoe bewonderend ze u

allen nazien. Ge behoeft maar ja te zeggen en we kunnen beginnen met de toebereidselen voor de bruiloft.»

Een pruilend lipje was 't eenige antwoord. En voort dartelde de lichte kindergestalte luchtig en bevallig als een elfje.

Dewi Waringa was schoon, zij de dochter van den machtigen riviergod en van de zachte godin van den oogst, Dewi Sri — ja, dat wist ze wel. Had ze haar aanminnig beeld niet kinderlijk gelukkig toegelachen, als het heldere water 't weerspiegelde in 't bosch?»

Toch was 't jonge meisje niet ijdel, niet preutsch of behaagziek als ze de bewonderende minnaars half schertsend, half ernstig op een afstand hield.

Een dieper oorzaak school, nauw bewust, in haar gemoed.

Ze was opgegroeid in groote liefde voor de natuur. Evenals een vogeltje, dat zingend door 't luchtruim vliegt, slechts even rustend op een wiegelenden tak en dan weer, los van de aarde, opstijgend naar 't zonnelicht, zóó was Dewi Waringa, met haar kleinen voet ternauwernood deze droeve wereld rakende, met haar geest zich verheffende in 't hoogere, in 't reinere, zich vermeiende in 't gefantaseerderijk der peri's en dewi's, waar zij zelve thuis behoorde.

Hartstochtelijke bewondering koesterde zij voor Dewi Ranti, de maagdelijke godin van de jacht. Deze wilde zij gelijken, haar ideaal! Slechts de wind mocht spelen met haar lang blauwzwart haar, slechts de zon mocht haar kussen; alleen de bloemen der bosschen en velden

zou ze ooit aan haar schuldeloos hart drukken, alleen de dieren, die vertrouwelijk naar haar toekwamen, de blanke duif, 't teedere ree, zouden haar liefkoozingen genieten.

Eindelijk overwon zij haar schuchterheid en bekende openlijk haren ouders:

«Ik wil ongehuwd blijven zooals Dewi Ranti.»

Hard was de slag voor de godin van den oogst, Dewi Sri, die door haar tooverwoord de sawahs met kostbare padi tooide, aan wie men offers bracht, omdat men geloofde, dat zij de macht bezat vruchtbaarheid aan de aarde te schenken; zij zou haar dochter kinderloos ten grave zien dalen. Welk een schande voor een Javaansche vrouw!

Doch de vader lachte en plaagde:

«Gij weet niet, wat ge zegt, kind! — Vroeg of laat zal u de liefde vinden.»

Een onbezorgd, ongeloovig knikje — Waringa was verdwenen.

Zoo liep zij nog vele dagen als een feetje door 't bosch tot — 't onvermijdelijke gebeurde: De liefde, in de gedaante van een prins, vond haar.

Waringa had zich neergezet op een grooten steen bij de rivier; peinzend keek ze in haar door de natuur gevormden spiegel. Opeens wat was dat? Nog een hoofd naast 't hare weerkaatste in 't zilveren nat.

Met een ruk hief ze het kopje op en blikte in de oogen van een man. Een seconde was voldoende om haar de

innige bewondering, de smeekende hulde daarin te doen lezen.

Maar — de schoone prins mocht onweerstaanbaar zijn voor andere vrouwen — Waringa boezemde hij slechts schrik in. Als een opgejaagd duifje, bevreesd voor 't wapen des jagers, zóó vlood ze heen.

De prins richtte zich snel op.

«Ontvlucht mij niet! Blijf! Ik ben geen vijand. Ach, hoor mij slechts even aan!» klonk 't steeds dringender en deemoediger.

Waringa poosde even aan den anderen oever der rivier.

Zwijgend-vragend sloeg ze de oogen over de kabbelende watermassa op den vreemdeling.

«Lief meisje», pleitte de prins, «laat mijn verschijning u niet verschrikken. Toevallig — of laat ik liever zeggen door een beschikking der goden dwaalde ik hier in de eenzaamheid. Ik ben geen gewoon sterveling, doch een zoon van Pandu en Dewi Prita. Vele bevallige vrouwen heb ik gezien aan mijns vaders hof, doch geen van allen roerde mijn hart.

Zoodra ik u echter zag, aanminnige maagd — menschen-kind of Dewi, dit is mij nog verborgen — ontgloeide mijn liefde. Uw hoog edel voorhoofd spreekt van schoone gedachten, uw kinderlijk rein oog getuigt van de onschuld van uw gemoed. Gij en gij alleen zult naast mij zitten op den vorstentroon.»

Een besliste weigering met 't hoofd — dit was het

eenig teeken, dat Waringa hem begreep en — versmaadde. Geen woord keurde ze hem waardig. Vastberaden keerde ze zich om. Reeds stond de vorstenzoon naast haar. 't Ongehoorde feit, dat een vrouw hem weerstond, vuurde zijn begeerte aan. 't Kon haar geen ernst zijn!

Maar de Dewi ontvlood hem. Sneller en sneller bewogen zich haar teedere voetjes over de ongebaande wegen van 't woud. Al wondde ze zich aan de puntige steenen, al staken de scherpe dorens haar tot bloedens toe — ze had slechts één gedachte: den prins te ontkomen.

Heftig laaide de hartstocht in hem op. Liefde en gekrenkte trots joegen hem vooruit. Helaas wat vermocht het zwakke meisje tegenover den krachtigen vluggen vervolger, die meer en meer op haar won. Zij voelde haar lichaamskracht haar begeven; het kille zweet brak haar uit, een duizeling beving haar. Wijd strekte zij de armen uit, al de haar restende energie leggende in de smeekbede:

«Geliefde Dewi Ranti, mijn vereerde beschermster, laat mij sterven zooals gij! Om 't even of de aarde mij verslindt of dat gij mij verandert in een plant, vernietig mijn aardsch bestaan.»

Het werd duister voor haar oogen, machteloos viel ze neer.

De godin der jacht ontfermde zich over 't kind, dat haar zoo geestdriftig vereerd had. Toen de prins de plek naderde, aanschouwde hij sidderende het afgebeden wonder. 't Bloeiende lichaam was verstijfd en in een boom veranderd, een breedvertakte, met fijne blaadjes.

Hoog wees de kruin ten hemel naar 't oord, waar de geliefde was opgenomen door haar goddelijke beschermvrouwe, terwijl honderden luchtwortels neerhingen en de aarde trachtten te bereiken, die 't jonge, levenslustige meisje zoo plotseling had moeten verlaten. Zij vormden als een heg van palissaden om den eigenlijken stam, als wilden zij 't boomomschorste lichaam nog beschermen tegen elke aanraking.

Tranen ontvlooden 't mannelijk oog van den ongelukkigen prins:

«Kind», mompelde hij. «Ik meende 't zoo goed met u.»

«Mijn veelgeliefde bruid en vorstin wilde ik u maken. Kort maar krachtig was dat gevoel van geluk, diep in mijn hart. Gij hebt 't gebroken. Toch zult gij geheiligd zijn bij mijne nazaten tot in 't verste geslacht. Gij in kracht en schoonheid alle boomen overtreffende zult vereerd worden in de tuinen van mijn kraton.»

Sedert is de Waringin den Javanen als een bezielde boom, aan welken geen leed mag geschieden; geen hand zal zich uitstrekken om een tak te beschadigen: immers in elk deeltje leeft nog iets voort van de beminnelijke Dewi Waringa. Zij sieren hem met exvoto's en offeren kembang pajong om de vervulling van hun beden te verkrijgen.

De Heilige Bron.

(Legende uit de Preanger.)

O P den weg tusschen Tjisonndan en Kopoh, controleursafdeeling bij Bandoeng rust menig passerganger even uit in een z.g. heilig huisje. Een eeuwenoude was ringinboom staat er dicht bij, in welks schaduw een heldere bron dag en nacht haar vroolijk klaterend liedje laat hooren. Niemand gaat de bron achteloos voorbij. De een wascht er gezicht en handen, de ander houdt de door 't verre loopen vermoeide bloote voeten onder 't neerspattende vocht, een derde vangt handig zooals alleen een inlander 't kan, met den mond den verkoelenden straal op. Allen gaan verkwikt verder. Ook gebeurt 't wel, dat een heel gezelschap er enkele oogenblikken komt uitblazen en rusten, genieten van de meegebrachte versnaperingen om straks lachend en koutend den tocht te hervatten. Stille bezoekers trekt de bron: in 't vroege morgenuur komt een bezorgde moeder in een langen bamboekoker van 't heilige water halen.

Haar kind is ziek, was den heelen nacht huilerig en onrustig. Maar 't water van de bron van Moersi zal zeker den kleinen lijder beter maken, althans wat kalmer doen slapen. Bij 't vallen van de schemering buigt een biddende gedaante zich over eenige offergaven: bloemen en vruchten;

ontsteekt een zorgzame hand wat menjang ter eere van de geesten, die hij in deze omgeving waant te zien rondzwerven. De eenvoudige dessaman meent zelfs dat enkele druppels uit de bron in staat zijn een diefstal te ontdekken. Zelfs een dief die kloek genoeg was met levensgevaar zich de bezittingen van een buurman toe te eigenen, heeft geen moed om zich met dit reine bronwater te besproeien. De politie zou hem nog denzelfden dag in handen krijgen of hij zou op een of andere wijze gestraft worden. Van waar die algemeene, die levendige vereering van de bron onder den waringinboom? Ieder kind uit de dessa kan u de geschiedenis vertellen van de liefvallige Moersi, die vele, vele jaren geleden in dezen kampong als een klein meisje speelde, en opgroeide tot een bekoorlijke maagd en er helaas zoo geheimzinnig tragisch verdween.

Heerlijk bloeiende sawahs behoorden aan de rijke ouders van Moersi. Groote rijstschuren stonden volgeladen met den kostbaren oogst. De vader nam vaak 't kind mee, naar zijn werk. Hij had geen zonen, slechts dit eene, tengere wezentje dat geheel zijn hart vervulde. Vol trots zette hij het dan op een ploegenden karbouw en 't kleintje kraaide van plezier «Dit alles zal eens van Moersi zijn», zeide hij dan en wees tot ver in den omstreik de golvende halmen aan. En zijn speelpopje herhaalde «Van Moersi», zonder er veel van te begrijpen.

Toen Moersi 12 jaar was verloor ze haar goede ouders kort na elkaar, ze had geen naaste verwanten. Wel namen

gastvrije buren haar in huis, hielpen dessalui de sawahs omploegen, maar het ging niet meer met die zorgende werkzaamheid, met die toewijding haars vaders. Reeds de eerste maal was de oogst minder overvloedig. Op onbegrijpelijke wijze zag de wees haar sawahs inkrimpen, ach, hoe kon zij onschuldig onwetende vermoeden, dat men haar bedroog, dat men zich ten haren koste verrijkte? Op haar 15^e jaar dreigde de armoede haar van alle kanten. Zwermen walangsangitz zogen aan de sappige vruchtbeginsels der jonge rijstplanten, zoodat slechtsschrale ziekelijke stengels uit groeiden, de schuren waren vervallen, vol gaten door de roovende muizenscharen, haar ouderlijk huis, dat ze niet had willen verkoopen stond vermolmd door de boeboek. Tot wie kon ze zich wenden? Ze voelde zich zoo eenzaam, zoo verlaten, zoo ongelukkig. Bitter weenend stond ze op een avond onder den grooten waringinboom. Plotseling trof een stem haar oor, een vreemde wonderschoone stem, helder en vol, zooals Moersi nog nooit vernomen had. «Moersi, lief kind, ween niet, ik zal u helpen.» Krachtig en zeker, troostend en opbeurend, teeder en liefderijk, klonk de bovenaardsche stem. Ze keek zoekend om zich heen: niemand was in de nabijheid, slechts enkele krekels verbraken de stilte. Nogmaals ruischten de lokkende klanken: «Moersi wees niet langer bedroefd, vertrouw op mij, ik ben Gendroewo, prins van den waringin. Onmetelijk zijn mijn schatten, zoodat ik de heele Preanger, ja gansch Java wel met goud

en edelsteenen zou kunnen plaveien. Ik ben meester van alle sawahs in den omtrek, ik gebied aan den wind en aan den regen. Trouw met mij, Moersi, word mijn geliefde ratoe en nooit zult ge meer gebrek kennen; uw sawahs zullen herbloeien, uw schuren zullen zich met rijst vullen tot de nok toe, uw huis zal mooier en rijker worden herbouwd. Stemt ge toe, Moersi?»

«Ja,» sprak Moersi, «Ge zijt de eenige die zich om mij bekommert, waarom zou ik mijn lot niet aan u toevertrouwen? Uw stem is zoo schoon en innemend; ge kunt niet anders dan goed voor me zijn.»

«Goed voor u zijn, dat wil ik!» hernam de stem. «En toch kind, moet ik u reeds in dit oogenblik een teleurstelling berokkenen» — er klonk iets oneindig droevigs in de wonderlijke stem.

«Vraag me niet naar de reden van mijn verzoek, maar Moersi, ge kunt slechts mijn prinses worden onder ééne voorwaarde. Beloof me, dat ge nooit zult vragen om mij te zien. Dat zou ons ongeluk wezen.»

«Mag ik u nooit zien? Dat is hard. «Maar», troostte zij zich: «Ik zal uwe stem hooren, zoo meeslepend als geen aardsch wezen bezit en daarbij zal ik droomen over uw fierheid en kracht, over uw mannelijke schoonheid.»

Zijn schoonheid! Ach, arme Gendroewo. Dit was juist de reden waarom ze hem niet zien mocht. Gendroewo was de leelijkste der geesten, de afzichtelijkste der monstergedrochten. Vuurrood haar omgaf een blauw mismaakt

apengezicht. Zijn vergroeid met lange haren bedekt lichaam strompelde op twee kromme beenen, zijn armen reikten als hij stond, tot op den grond en waren voorzien van dreigende klauwen. O hij wist 't, als Moersi hem een enkele maal zien kon, zou ze zich met verachting van hem afwenden. En toch had de prins van den waringinboom haar onuitsprekelijk lief, wilde hij over haar waken met zijn godenmacht om haar tot de gelukkigste vrouw op Java te maken.

De gelukkigste vrouw! Ja, dat waande Moersi zich eenigen tijd te zijn, na haar geheimzinnig huwelijk met den boomgeest. Reeds den eersten morgen bij haar ontwaken trof haar een vreemd geluid als van werkende patjoels en ploegen. Aan den avond van dien dag zag ze haar sawahs gereinigd van alle onkruid, netjes bewerkt, 't helder frissche water kwam van zelf over de terrassen vloeien en weldra stonden er welige groene halmen. De heele kampong stond verbaasd over de bloeiende velden en men vroeg zich af welke arbeiders zoo keurig en met zoo gelukkige hand geplant hadden. Toen de oogsttijd daar was, werd Moersi 's ochtends vroeg gewekt door 't geklikklak van padimesjes 't haar zoo welbekende afsnijden van de halmen. Hoe ze ook tuurde, geen menschelijk wezen was te bespeuren, maar 's avonds waren haar schuren gevuld tot de nok. Binnen korten tijd was de arme Moersi de rijkste vrouw in den omtrek geworden. Ze woonde nu in een groot, fraai, stevig huis, ze kleeedde

zich in zijde en fluweel, haar vingers waren bedekt met kostbare vreemdsoortige ringen; brillanten en andere flikkerende juweelen van ongeken den oorsprong sierden haar blauwzwarten haarwring, haar hals en ooren. Vele aanzienlijke mannen keken Moersi bewonderend na, maar zij was blind en doof voor allen, omdat in haar hart 't beeld leefde van den ongezien en echtgenoot, geheel volgens haar fantasie gevormd. Als zij zoo stil en zedig langs de dessawegen ging, droomde zij al over 't geluk dat haar iederen avond bij 't vallen van de schemering wachtte. Dan ging zij naar den waringinboom, na zich zorgvuldig gebaad en getooid te hebben met haar kleurigste sarong, haar fijnste baadje, terwijl frissche geurige bloemen in haar kondé en op haar borst prijkten. Zij ontstak haar menjang en nooit behoefde ze lang te wachten om de geliefde stem te hooren fluisteren van teederheid en trouw. Moersi zette zich dan neder in 't gras, met haar hoofdje tegen den ruwen stam geleund en zoo kon ze uren lang droomen, aan zich zelven ontto gen door de liefkoozende woorden van den boomgeest. Als ze dan eindelijk thuis kwam, nog stil gelukkig mijmerend, vond ze haar eten door onzichtbare handen bereid en klaar gezet, haar rustbank met de rijke zijden kussens gespreid en overvoldaan met haar lot sliep 't kind kalm en gerust in. Op een avond zat Moersi als naar gewoonte onder den waringinboom. Plotseling was het haar alsof iemand haar lang, vorschend en doordringend gadesloeg. Onwilkeurig keek ze, opge-

schrikt uit haar gepeins, als bij ingeving in een aangewezen richting. Daar stond een jonge man, eenvoudig als een dessa-man gekleed, doch fier en edel van gelaat. Moersi kon hem duidelijk zien, terwijl 't maanlicht zijn geheele gestalte als met een geheimzinnig aureool omgaf. Onder den indruk van haar mijmering breidde ze de armen uit.

«Zijt gij 't heer? Is 't mij eindelijk dan toch geoorloofd?»

«Moersi,» sprak de jongeling, «wat doet ge hier in de nachtkoude? Herkent ge me niet? Ik ben de zoon van den loerah (kampongshoofd). Kom, laten wij naar huis gaan, 't is niet goed zoo laat in het natte gras te zitten.» Hij geleidde Moersi naar haar woning. Voor 't eerst voelde zij zich na zijn heengaan onverklaarbaar droevig en eenzaam gestemd, voor 't eerst woelde zij op haar zachte legerstede onrustig en slapeloos. De volgende dagen ontmoette Moersi telkens den loerahzoon onder den waringin-boom. Ze vergat de wonderlijk mooie stem van haar echtgenoot, hoorde met toenemende onverschilligheid zijn betuigingen van liefde langs haar oor ruischen om met jeugdige levendigheid op te springen en vroolijk met hem te kouten.

«Moersi» hoorde ze dan prins Gendroewo waarschuwen, «vergeet niet dat ge getrouwd zijt en mij toebehoort.» «Natuurlijk niet», antwoordde ze dan, maar de verzekering klonk steeds flauwer en weifelender. Ten laatste was ze genoodzaakt den jongeling haar geheim te bekennen. Hij lachte haar uitdagend toe: «Vraag aan prins Gendroewo

om zich aan u te vertoonen, dan kunt ge zelve oordeelen wie van ons beiden de mooiste is, aan wien van ons ge uw verder leven wilt geven....»

Weer stond de tengere gestalte onder den waringinboom en ving ze de tonen op van de mysterieuze stem. «O prins Gendroewo» sprak ze, «wel doet uw stem mij aan als de klank van onze geliefde gamelan, maar mijn hart gevoelt een onbedwingbaren drang om u een oogeblik, een kort oogeblik slechts te mogen zien. Mijn geest, vervul dien wensch.» Nauwelijks had ze deze woorden geuit of een helle bliksemflits doorkliefde 't uitspansel en een zware gerekte donderslag deed de omgeving sidderen. Moersi lag met 't gelaat in 't gras als verpletterd door den toorn van iemand, die niet tot de aarde behoorde. Lang duurde het eer ze tot zich zelve kwam. Toen klonk 't uit den waringinboom. «Ge verbreekt dus uw gelofte, Moersi?»

«O heer, vergeef me», sprak 't bevende kind, «zoolang gij tot mij spreekt, voel ik mij wonderbaar meegesleept. Maar als ik thuiskom, ben ik zoo alleen, zoo alleen in mijn rijke woning, in mijn bloeiende tuinen, en golvende sawahs. Ik kan 't niet langer uithouden.»

«Moersi, herhaal uwen eisch.»

«Wees niet vertoornd, prins, maar laat mij U een oogeblik zien.»

«'t Is goed», antwoordde Gendroewo diep treurig: «Kom bij de eerste nieuwe maan en offer een dubbele hoeveel-

heid menjan. Vóór dien tijd moogt ge U niet hier vertoonen. Ga nu.»

Zoodra de maan met haar vol blinkend gezicht door de boomen scheen, nam Moersi haar offergaven. Rijker en schooner getooid dan ooit te voren, schreed ze moedig naar de plaats van 't rendez-vous.

De in haar ontwaakte liefde tot een menschenkind deed haar onverschrokken alles wagen om te strijden voor haar geluk. Met een nooit gekende kracht bezielde herhaalde ze de noodlottige vraag.

Wat er daarop gebeurde? Moersi kon 't later slechts stamelend en verward verhalen, hoe ze opeens hoorde: «Hier ben ik!» en terzelfder tijd de afzichtelijkste gedaante voor zich zag, die de menschelijke verbeelding zich waagt te scheppen. «Ge hebt 't geëischt en dit is nu uw ongeluk; voortaan zal ik in menschelijke gedaante bij u wonen. Ga heen, bereid uw huis voor de komst van uw echtgenoot Gendroewo.»

Moersi herinnerde zich later, dat ze tot zich zelve komende, plat op den grond lag als door een fellen slag op 't hoofd bedwelmd. Haar heele lichaam trilde pijnlijk. Met moeite stond ze ten laatste op en herinnerde zich de laatste bedreiging. Nog voor den ochtend liet ze zich door den Mahomedaanschen priester in den echt verbinden met den zoon van het opperhoofd van den Kampong. Het scheen alsof dit den invloed van den boomgeest wist te niet te doen. Althans Gendroewo voerde zijn plan

niet uit om de woning van Moersi te betrekken. Niets hoorden of zagen de jonggehuwden meer van hem; onbezorgd leefden ze in hun rijke woning geëerd en geliefd door de kampongbewoners.

Wel verwonderde zich Moersi er over, dat toen de tijd van ploegen en eggen aanbrak, ze niet meer verrast werd door 't tooverachtige geluid van werktuigen, die onzichtbaar haar sawahs tot weelderige rijstvelden omschiepen. Ze was genooddaakt er arbeiders met karbouwen in te zenden. Bij 't oogsten hield haar echtgenoot toezicht, maar de rijke loerahzoon was liever lui dan moe en te leurgesteld zag Moersi dat haar schuren niet half zoo vol stonden als de vorige jaren. Zij zelve werkte in huis, kookte en naaide, want geen ongeziene helpers bereidden meer het maal voor haar. En eens zag ze met ontsteltenis, dat de dikke djattihouten balken van haar huis vol boeboek (houtworm) zaten. Toch bleef ze vroolijk en toen ze na een jaar een mooien gezonden jongen aan haar hart koos, sterde was ze den koning te rijk.

Ze droeg haar kind in de koesterende zon, zong voor hem en vertelde hem allerlei moois van de bloemen en de perkoetoets in den tuin alsof 't wichtje haar verstaan kon. Doch op een morgen, toen ze 't kind wilde wekken voor zijn morgenbadje, vond ze 't koud en stijf op 't zijden kussen. Gendroewo had 't in den nacht zonder eenige waarschuwing door ziekte of pijn weggehaald. Dat was een vreeselijke wraak. Eigenlijk slechts 't begin ervan.

In korten tijd werd aan Moersi alles ontnomen. Onafzienbare scharen walangsangits vernielden de kostelijke rijsthalmen, haar schuren brandden in een enkelen nacht tot den grond toe af. Haar karbouwen werden ziek en op een middag na een lang onweer bracht men op een baar het verkoolde lijk van haar man thuis: hij was door den bliksem verzengd.....

En wederom stond Moersi dicht bij den eeuwenouden waringinboom. Ze sprak niet, ze weende niet, ze leunde slechts zwijgend tegen een rotswand in de schaduw van den godenboom. Voor 't eerst sinds langen tijd hoorde ze wederom de stem van Gendroewo — 't zou de laatste maal wezen. «Moersi — ge behoort aan mij, ik zal u tot mij nemen en u gelukkig maken, zooals geen sterveling het op aarde is.» Een bliksemflits — een donderslag en Gendroewo nam zijn bruid in 't godenverblijf. Voorbijgangers vonden haar meer zittend dan liggend met 't hoofd tegen een vooruitspringend deel van de rots. 't Vuur had haar schoonheid ontzien: kalm lag ze als een gelukkig, onschuldig slapend kind. Toen men haar weg nam, zoo vertellen de dessa-lui, ontsprong uit den steen waarop haar hoofdje gerust had, de bron, die thans nog door de passergangers als heilig wordt vereerd.

Legende van Loetoeng Kasaroeng.

IN het rijk der goden werd raadsvergadering gehouden. De oppergod praalde in schitterenden luister op zijn troon, omgeven door zijn rijks grooten, die gerangschikt stonden volgens ouderdom en waardigheid. Voor den gebieder stond Goeroe Minda Kahjangan met gebonden handen. In drift had hij zich verzet tegen den grimmigen god, zijn onmiddellijken meester, woorden van onbedwongen bitterheid waren hem ontsnapt. In zijn jeugdige onbesuisdheid was hij te ver gegaan en had verwijtingen geuit, die hij in 't diepst van zijn hart niet meende. Doch aan de gerechtigheid moest voldaan worden. Kasaroeng moest zijn vonnis ondergaan.

«Goeroe Minda Kahjangan» sprak de opperrechter gestreng, «wegens uw misgrijp zult ge afdalen naar de aarde en aldaar boete doen in de gedaante van een aap.»

De godenzoon kromp ineen bij deze vernedering, doch hij uitte geen enkel woord. Met een zeker welgevalen zag de gebieder op de gebogen gestalte neer en op milden toon ging hij voort: «Ge blijft, ofschoon verbannen, een der onzen en wij zullen u onzen bijstand niet onthouden. Velerlei zullen uw beproevingen zijn, doch houd moed en tenslotte zult ge bij ons terugkomen na eerst de bruid van uw hart veroverd te hebben. Gathans.»

Treurig ging Kasaroeng langs de eindelooze reeks trappen, die naar de aarde leidden. In een dicht bosch gekomen, haalde hij een zakspiegeltje te voorschijn. Welk een aanblik! Zijn gelaat, waar alle godinnen met welgevallen naar gekeken hadden, was pikzwart; koolzwarte haren omgaven het. Sidderend liet Kasaroeng het verraderlijke glas vallen; hij begreep zijn lot, hij was een loetoeng geworden. Stil zette hij zich neer onder een boom, peinzend over zijn sombere toekomst en zoo bleef hij ineens gedoken zitten, tot de honger hem noopte wat vruchten op te sporen.

Langzamerhand echter gewende de godenzoon, die nu den naam droeg van Gan Loetoeng Kasaroeng aan 't vrije boschleven en daar hij altijd flink en energiek was, besloot hij zijn straf zoo goed mogelijk te dragen en van zijn bestaan te maken, wat er nog van te maken was.

Om zijn grootte en kracht was hij spoedig den anderen apen de baas, ze zouden hem graag tot aanvoerder gekozen hebben op hun tocht naar naburige sawahs en plantages, doch Kasaroeng was meestal teruggetrokken en de menschelijke aard, die nog zoo levendig in hem doorscheen, deed hem een afkeer gevoelen voor die kleinere springers om hem heen. Geen wonder, dat het schoone dier de aandacht trok van den hofjager Lengser welke door den Koning van Galoeh gelast was met zijn blaasroer een loetoeng (aap) te vangen. Reeds in zijn vuistje lachende over den rijken buit, haalde de schutter

zijn wapen te voorschijn en mikte op den loetoeng, die op een tak van een boom zat.

Doch hoe hij zich ook inspande, 't was vergeefs.

Het dier beschermd door de goden, bleek onkwetsbaar. Reeds wilde Lengser zich moedeloos verwijderen, toen hij opeens den aap uit den boom zag komen; zonder eenigen angst te toonen naderde hij den jager, keek hem verstandig vragende aan en volgde hem gedwee naar den Koning. De vorst was opgetogen over 't groote beest en overlaadde Lengser met geschenken. Daar 't hem te doen was om de huid van den loetoeng, beval hij den jager 't dier te dooden. Welke pogingen echter de geoefende jachtmeester in 't werk stelde, 't mocht hem niet gelukken.

«Ik beproefde het in 't bosch ook reeds, Sire, doch 't ging niet. Het beest is betooverd, geloof het vrij. Kijk het maar eens strak in de oogen, men zou zeggen, dat daar de ziel van een mensch of duivel in huist.

«Welnu», lachte de vorst «laat dan je betooverden aap naar den paleisvleugel brengen, waar de prinsessen verblijf houden. Daar kan hij met zijn grimassen de vrouwen vermaken.»

Wel hadden de prinsessen wat opbeuring noodig. Groote droefheid toch heerschte in 't paleis sinds de liefvallige Poerba Sari, de jongste der zeven zusters en de eigenlijke stedehoudster van 't rijk Galoeh verbannen was door de oudste, de booze Poerba Rarang, die sedert de macht in handen hield. Poerba Sari was algemeen bemind aan 't

hof en schreiend hadden hare lijfvrouwen om haar heen gestaan, toen zij met potzwart bestreken en onkennelijk gemaakt, eenzaam de wildernis moest intrekken.

Hoe miste men haar vroolijken lach bij 't werk. Nu werd ternauwernood een woord gesproken bij 't weefgetouw. Geen der vrouwen voelde lust tot schertsen onder 't strenge oog der gehate Poerba Rarang.

Toch kwam een glimlach op veler gelaat, toen Lengser binnentrad en den zwarten aap op den grond zette. Lustig liep 't dier verscheidene malen 't vertrek rond, maakte de koddigste buitelingen en zette zich tenslotte neer bij 't weefgetouw van Poerba Rarang. Als zij 't hoofd omwendde om een der werkende vrouwen een terechtwijzing te geven, greep de loetoeng handig den draad waaraan ze werkte, maakte haar weefsel in de war of brak 't stuk. Ten laatste werd Poerba Rarang zoo nijdig, dat ze met haar weeflat naar den loetoeng sloeg. 't Dier was haar echter te vlug af en in zijn plaats trof de toornige prinses een oude meid, die, gewend aan de wreedheid harer meesteres, geen woord uitte.

Na den arbeid begaven de prinsessen zich naar de badplaats. Gehuld in hare lange sarongs daalden ze naar de bron af en lieten haar zijden kabaja's en slendangs op den oever liggen. Loetoeng volgde de vrouwen van verre. Zoodra hij de kleeren zag, greep hij ze en klom er mee in een boom.

Na 't baden kwamen de prinsessen terug en verschrokken,

toen ze den aap, getooid met een zijden kabaja en sluier deftig op een tak zagen zitten. De een lachte om de klucht, de andere smeekte met vriendelijke woorden om terug-gave van haar kleeren. Poerba Rarang schold den dief uit. Speelsch klom de aap uit den boom, reikte bedaard de vriendelijke prinsessen haar bezittingen toe, maar duwde de fijne kostbare kleeding van Poerba Rarang eerst in de modder, trapte er op en gooide ze haar toen in het gezicht.

De stede-houdster van Galoeh stond daar ten spot van al hare zusters en hofdames. Dat was te veel! Ze duldde het gehate beest niet langer. Zoodra ze in haar vertrekken terug was, liet ze Lengser roepen: nog dienzelfden dag moest hij den Loetoeng brengen naar den berg waar Poerba Sari verbannen was. Het ongure dier kon de zwarte prinses naar hartelust plagen; zoo wenschte het booze hart van Rarang.

Loetoeng was er totaal onkundig van, dat hij gebracht werd in de nabijheid van haar, die door de goden tot zijne echtgenootte was bestemd.

Zoodra Lengser hem vrij liet, liep hij den geheelen berg rond om het hem aangewezen oord te verkennen. Daar zag hij voor een bouwvallig hutje een ineengedoken meisje zitten. Haar gezicht was met roet bestreken, doch door haar tranen was 't leelijke smeersel eraf gegaan en kwam de lichtbruine huidkleur te voorschijn,

Zacht naderde Loetoeng om 't prinsesje niet te ver-

schrikken. Inderdaad was het, of de twee verlaten schepsels zich al aanstonds tot elkander getrokken voelden. Poerba strekte haar hand uit en streekte zacht den ruigen kop. Tot haar verbazing opende de loetoeng den mond en herhaalde tot twee maal toe: «Arme prinses!»

«Wie zijt ge?» riep 't verwonderde meisje. «Een be-
tooverde prins?»

Loetoeng Kasaroeng vertelde haar zijn treurige geschiedenis en vroeg op zijn beurt naar haar lotgevallen. Geheel zijn ridderlijke natuur kwam in opstand tegen de onrechtvaardigheid, waarvan 't schoone meisje 't slachtoffer was geworden. Zij, die bestemd was tot stedehoudster van het rijk, zat hier in een arme hut, met ternauwernood genoeg voedsel om niet van honger te bezwijken, met eenige halfversleten kleedingstukken als bedekking tegen zon en regen. Kasaroeng deed de prinses door tooverkracht in slaap vallen, toen steeg hij naar den hemel en vroeg den goden om Poerba Sari een beter verblijf toe te staan. Terstond daalden vier wijzen met hem naar de aarde af en deden op den berg een prachtig paleis verrijzen met uitgestrekte tuinen en een heerlijke badplaats. Poerba Sari werd wakker als eigenares van dit schoone kasteel. Zonder dralen begaf ze zich naar 't kristalheldere water en wiesch 't potzwart gelaat af. Toen zij, frisch en rein, in kostbare kleederen gedost, in den tuin kwam, kon Kasaroeng, die in de verte op de loer stond, het oog niet van haar afwenden. Hoe gelukkig was nu de arme bannelinge in haar

eenzaamheid. Doch ongestoord kon ze niet lang voortleven.

Lengser, de al te trouwe spion van Rarang, bracht zijne meesteres al spoedig op de hoogte van de veranderde omstandigheden harer jongste zuster. Graag had zij door tooverslag 't heele paleis in den grond doen verzinken of met eigen hand in brand gestoken. Maar Poerba Sari scheen door de een of de andere onzichtbare macht beschermd te worden. Ze besloot nu de bannelinge op alle mogelijke wijze te tergen.

Op een dag verscheen Lengser voor Poerba Sari en sprak:

«Mijn gebiedster Poerba Rarang zendt mij tot U. Ze heeft 't lankmoedig aangezien, dat U in zulk een kostbaar paleis woont. Doch 't verdriet haar, dat terwijl aan 't hof de koninklijke gezusters van den ochtend tot den avond ijverig weven, U de jongste, hier den tijd in ledigheid doorbrengt. Mijne meesteres eischt, dat gij U ook nuttig maakt en daarom moet gij de diepe kolk Sipatahoenan in één nacht afdammen. Weigert gij of mislukt uw poging, dan zult ge den volgenden dag dit paleis verlaten.»

Diep treurig dacht de prinses enkele oogenblikken na; haar oog viel op den loetoeng, die ongemerkt door den tuin nader kwam. Zwijgend keek hij ernstig naar 't meisje en in zijn oog las Poerba Sari den raad om den voorslag aan te nemen.

«'t Is goed!» sprak ze daarom tot Lengser, «kom morgen zien, of de kolk afgedamd is. Ga nu heen.»

Den volgenden ochtend was het werk op den bepaalden

tijd gereed, want Kasaroeng had de hulp ingeroepen van de vier wijzen. Uit blijdschap, dat de kolk afgedamd was, besloot Poerba Rarang te gaan visschen. Begeleid door haar minnaar en haar geheele gevolg bereikte zij de vischrijkste plaats. Ieder beijverde zich om 't aas aan haar gouden hengel te bevestigen en uit vrees voor de tyrannieke vorstin stond de groep bewonderend om haar heen. Opeens slaakte de bruidegom een doordringenden gil, een gele krab had zich aan zijn teenen vastgehecht met zijn stevige scharen en kneep den ongelukkige tot bloedens toe: 't was een der vier wijzen, die deze gedaante had aangenomen om Poerba Rarangs geliefde te kwellen. Slechts met groote moeite werd 't dier los gemaakt en weer in zee geworpen. Doch de vischpartij was er door mislukt, niemand gevoelde meer lust om onnoozele vischjes te verschalken.

Na enkele dagen vertoonde Lengser zich wederom bij Poerba Sari. Na een diepe buiging gemaakt te hebben, bracht hij de boodschap zijner gebiedster over: Zij eischte dat Poerba Sari een wilden waskleurigen buffel zou vangen en zelve naar de stad brengen.

Vertrouwend op de hulp van Loetoeng Kasaroeng antwoordde Poerba Sari zachtzinnig, dat zij 't beproeven zou.

In een oogenblik had Kasaroeng den buffel gevangen. Zijn krachtig gespierde armen bogen den geweldigen kop neer. Hij vroeg Poerba Sari om twee harer hoofdharen. Deze bond hij den stier om den nek en legde de uit-

einden in Poerba Sari's hand. Gedwee als een hondje volgde 't reusachtige dier het tengere meisje naar de stad. Teruggaande trok ze haar haren leidsels van den kop af en zoodra de stier dit teedere dwangmiddel niet meer voelde, kreeg zijn woeste natuur weer de overhand, het rende als dol door den paleistuin, verwoestte de kostbaarste planten, ontwortelde boomen en liep alle menschen omver. Lengser nam hij op zijn horens en wierp hem hoog in de lucht, zoodat hij met bloedend hoofd op den grond terecht kwam.

Nog was Poerba Rarangs boosheid niet bekoeld. Ze zond Poerba Sari de opdracht droge sawahs op bergterrein aan te leggen, terwijl zij zelve door haar gevolg sawahs op den vlakken grond liet maken. De zusters zouden een wedstrijd aangaan, van wie de rijstvelden den schoonsten oogst zouden opleveren. De vier wijzen hielpen 't bosch vellen en branden, en spoedig stonden de hoema's vol prachtige rijst. Dag en nacht bewerkte Loetoeng Kasaroeng ze met een afgestompte Koedjang (ontginningskapmes). Hij zorgde dat geen rijstdiefjes de volle aren kwamen leegpikken, dat geen varkens of andere wilde dieren de halmen plat traptten, vooral dat geen mensch met booze plannen de sawahs naderde: hij vertrouwde Poerba Rarang niet en verwachtte telkens iemand te zien nader sluipen met 't doel Poerba Sari de weddenschap te doen verliezen door haar rijst te vernielen.

Ten laatste moest Poerba Rarang zich gewonnen geven:

Poerba Sari's rijst was prachtig, groote, witte korrels vulden de zakken en korven tot aan den rand, terwijl Poerba Rarangs sawahs slechts een matigen oogst opleverden. Elke mislukte poging vermeerderde den wrok van Poerba Rarang. Eéns zou ze toch de gehate voor goed overwinnen. Was zij zelf niet schoon en krachtig boven alle meisjes ver in den omtrek? Was Poerba Sari niet zwak en vermagerd door de ontbering in den eersten tijd van haar ballingschap geleden en daarna door de voortdurende kwellingen van Poerba Rarangs opdracht? Zij zou een schoonheidswedstrijd uitschrijven. Alle jongelieden uit den omtrek werden uitgenoodigd en een soort van commissie werd benoemd als scheidsrechters. Poerba Rarangs wreedheid ging zoo ver dat ze een beul benoemde die Poerba Sari 't hoofd zou afslaan, als ze verloor.

Natuurlijk zou Poerba Rarang 't winnen. Wie zou een andere boven haar, de machtige stedehoudster van 't rijk durven verkiezen? Zeker van haar overwinning doste ze zich in haar schoonste zijden kabaja en haalde de rijkssieraden te voorschijn om er zich tot overlakens toe mee te tooien. Poerba Sari verscheen in een eenvoudige kleeding; als eenig sieraad droeg ze een kransje melati's in de kondé. Maar zoo lief en vriendelijk lachte ze iedereen toe, dat de jonge mannen in hun hart eenparig haar verkozen verre boven de rijkgekleede prinses, die ondanks haar gelegenheidsgezicht den trek van wrevel en haat, die haar uiterlijk ontsierde, niet kon verbergen. Toch

zou 't oordeel wellicht ongunstig voor haar hebben geluid, omdat ieder sidderde voor de oppermacht van Poerba Rarang. Maar ook nu weder als te voren had men buiten Kasaroeng gerekend. Loetoeng, die precies begreep hoe de vork in den steel zat, smeekte de vier wijzen de arme prinses te hulp te komen. Zonder dat de menschelijke oogen der aanwezigen er iets van bemerkten, alleen gezien door Kasaroeng, namen zij de plaats in der aangewezen scheidsrechters en toen spottend Poerba Rarangs vraag weerklonk: «Nu, gij wijze, allerrechtvaardigste rechters, wie geeft gij den prijs der schoonheid?» toen antwoordden alle vier tot groote verbazing, maar tevens tot overgroote vreugde van allen: «Aan de arme, verstooten Poerba Sari. Gij, machtige stedehoudster, kunt Uw lichaam bedekken met kostbaarheden, maar gij zijt niet in staat over uw uiterlijk de schoonheid eener ziel te verspreiden. En 't is juist deze, die den mensch, zelfs den armsten, een onweerstaanbare, onverwelkbare aantrekkelijkheid geeft.»

Vernederd tot in 't diepst harer ziel, ziedend van drift, trok Poerba Rarang zich terug.

Toch bleef 't als een idée fixe in haar woelen, dat ze ten slotte Poerba Sari wel overwinnen zou. Honend voegde ze haar jongere zuster toe, dat ze tot minnaar een aap had, een dier dat door haar eigen verloofde, prins Indradjaja, met een slag kon gedood worden.

Schreiend vertelde Poerba Sari aan Loetoeng Kasaroeng deze beleediging.

«Prinses», sprak de aap, «ik zal U wreken en U tot eer en aanzien verheffen, vertrouw op mij.»

Hij nam de uitdaging van Poerba Rarangs verloofde, Prins Indradjaja aan. Ten aanschouwen van 't geheele hof zouden ze een tweegevecht aangaan. Velen konden hun lachen nauwelijks bedwingen, toen ze den aap ernstig en bedaard in het strijdperk zagen treden. Doch nauwelijks stond hij tegenover zijn vijand, of hij richtte zijn blik naar 't verblijf der goden en herinnerde er hun aan, dat dit 't uur was, waarop zijn straftijd zou eindigen. Met een enkel gebaar wierp hij zijn apenvel af en stond als een krijgshaftig edelman in uitdagende houding, schooner dan een menschenkind ooit was. Van alle kanten werd gefluisterd:

«Het is een godenzoon.»

«Wenscht ge nog met mij te vechten, prins Indradjaja?» vroeg Goeroe Minda Kahjangan.

Indradjaja verborg zijne vrees en antwoordde: «Ik wenschte te strijden tegen een mensch en gij gelijkt mij een god. Sta mij toe mij te meten met een uwer volgelingen»

«Ik sta hier alleen, zonder gevolg», antwoordde Kasaroeng. «Maar aan uw wensch zal voldaan worden. Over drie dagen zal ik een mijner mannen tot U zenden.»

Juist zooals hij gezegd had, gebeurde het. Het tweegevecht had plaats en Prins Indradjaja werd gedood.

Kasaroeng, die zich overgelukkig gevoelde weer zijn menschelijke gestalte te hebben teruggekregen, welke hem

in staat stelde te dingen naar de hand van Poerba Sari, wilde Indradjaja niet zoo zwaar doen boeten. Op zijn smeekbede hergaven de goden aan den verslagene het leven. Poerba Rarang, die verwacht had, dat haar triomfeerende zuster haar zou dooden, werd begenadigd. Beiden moesten echter Poerba Sari in ondergeschikte betrekking dienen.

Kahjangan, sedert Goeroe Minda Patandjala geheeten huwde met Poerba Sari en de prachtige lustverblijven werden door de vier wijzen van den berg naar de stad overgebracht. Poerba Sari werd hersteld als stedehoudster van het rijk en na den dood haars vaders beklom zij den troon van Galoeh.

INHOUD

	BLZ.
Legende van Dewi Nawang Woelan	5
Legende van Banjoe Biroe	14
Legenden uit 't land der Tenggereezen	19
De Talisman van Hasan Soleiman	34
Legende van de steenen Beelden bij Modjokerto	39
Van Regent tot Daglooner	50
De legende van den Waringinboom	58
Legende over den Oorsprong van de Tabak	67
De Marindineezen	72
Legende van Singosari	79
Legende van den Lawoe	86
Legende van de Orchidee	92
Legende van den Prambanan	96
Hoe de wind ontstond	105
Ardjoeno	110
Batoe Toelis	118
Het steenen beeld op den top van den Merapi	126

Legende van het meer Grati (Pasoeroean)	130
Legende van Banjoe Wangi	135
Legende van Dewi Waringa	143
De Heilige Bron	149
Legende van Loetoeng Kasaroeng	160

28

